2010 Bram Stoker Ödülü Adayı

İNSAN IRKINA KARŞI KOMPLO

THOMAS LIGOTTI

ÖNSÖZ (Sayfa 9 - 10)
Radoslav A. Tsanoff, The Nature of Evil (Kötülüğün Doğası, 1931) adlı çalışmasında, Alman filozof Julius Bahnsen'in 1847'de, henüz on yedi yaşındayken kaleme aldığı özlü bir düşünceyi alıntılar. Genç adam, "İnsan, öz-bilinçli bir Hiçliktir," diye ilan etmiştir. Elbette Bahnsen, kendi türü hakkında bu denli karamsar bir değerlendirmeye varan ilk kişi değildi. Binyıllar boyunca insanlık, onu pek de iyi resmetmeyen epigramların (hicivlerin) ve öfke nöbetlerinin hedefi olmuştur. Yine de, konu hakkında ifade edilen hakim duygu, daha sıklıkla çekinceli bir onaylamadan yüksek sesli bir küstahlığa kadar uzanır. Genel olarak, bir yaşam formu olarak kendimize oldukça yüksek notlar verdik ve özellikle doğanın laboratuvarındaki göze çarpan kobaylar olmaktan duyduğumuz gururla kızarmamızı önlemek için zekice tasarlanmışsa, pohpohlanmaktan da hiç rahatsız olmayız. Bir dinleyici kitlesi, hatta toplumda bir yer edinme peşinde olan herkes şu slogandan faydalanabilir: "Türümüz hakkında olumlu bir şey söyleyemiyorsan, o zaman kaçamak bir şeyler söyle." Bu gerçekler, kendi başlarına, ne çoğunluğun yargısıyla alay etmek için bir neden ne de ona eleştirmeden boyun eğmek için bir gerekçedir. İkinci zihniyetin olumsuzluğuna eğilim gösteren Bahnsen, sanki kendine kalıcı bir unutulmuşluk garantilemek istercesine fazla ileri gitmiştir. Bahnsen ilerleyen sayfalarda yer almayacak olsa da, onun olumsuz ruhunun yine de bu eserde mevcut olduğunu söylemeliyim; bu eserin asıl yükü, varoluşumuzun dehşetlerine karşı ne kadar kör olduğumuz ve aynı zamanda onları savuşturmakta ne kadar ustalaştığımız ile

ilgilidir. Kısacası, peşin hükmüm şudur: Kendimiz ve hayatlarımız hakkındaki olumlu tahminimiz tamamen kafamızın içindedir. Yüceliği hedefleyen birçok önerme gibi ("Olmak ya da olmamak"), bu da üzerinde kafa yorulabilecek ama faydalı bir şekilde tartışılamayacak bir şeydir. Bunu yapma zahmetine giren birkaç kişi, sanki hiç var olmamış gibidir. Tarih, insanların taptıkları tanrıdan saçlarını nasıl şekillendirdiklerine kadar hemen her şey hakkındaki fikirlerini değiştireceklerini kanıtlıyor. Bu kuralın bir istisnası, muhtemelen tek istisnası, insanlığın kendi hakkındaki iyi görüşünden veya varoluşunun değerinden asla ciddi anlamda şüphe etmemiş olmasıdır. O halde kitlelerin bu halinden memnuniyetine itiraz etmekten vazgeçilmeli midir? Bu, zekice bir karar olurdu. Kimse dinlemediğinde sessiz kalmak, özellikle insan ırkının bir üyesi olmaktan başı dönmeyenlere atıfla, muhaliflerin ilk kuralı olmalıdır. İkinci kural ise şu olmalıdır: Ağzınızı açmak zorundaysanız, tartışmadan uzak durun. Dünyayı döndüren para ve aşk olabilir, ancak o dünyayla mantıksal bir tartışma onu yerinden oynatamaz. İngiliz yazar ve Hıristiyan savunucusu G. K. Chesterton'ın kelimeleriyle, "Gerçeği yalnızca daha önce onsuz bulmuşsanız mantıkla bulabilirsiniz." (Örnek: Tanrı'nın varlığı üzerine her tartışmayı O'nun savunucuları kazanır.) Ve eğer sizin gerçeğiniz Chesterton ve benzerlerininkiyle aynı değilse, tasınızı tarağınızı toplayıp evinize dönseniz iyi olur. Sizin gerçeğinizi çoktan bulmuş olanlar tarafından duyulduğu saniye yüzünüze patlayacaktır; benim durumumda bu kişiler birkaç 'miserablist' (sefalet düşkünü) yoldaşımdan başkası olmayacaktır. Yine de, kabul görmüş yanılsamalara bomba atmak isteyenler için mantıksal veya yarı-mantıksal argümanlar cazibesiyle baş döndürücüdür. Tartışmanın sıkıcılığı ve yararsızlığına gelince, bu durum içten gelen küfürler, kişisel putlaştırmalar, hırçın patlamalar, dizginsiz ahkam kesmeler ve

tonlarca iddia ile hafifletilebilir. Rasyonel ve irrasyonel olanın bu asi kaynaşmasını organize etmek için, benim şikayetlerimi ben doğmadan önce... ve keşke doğmasaydım diyerek öngören başka bir yabancı filozofun hazır tezinden yoğun bir şekilde yararlanacağım. Şimdilik, genç bir Bahnsen'den yukarıda alıntılanan iftiraya geri dönmek istiyorum.
"İnsan, öz-bilinçli bir Hiçliktir." Görünürdeki anlamıyla ele alındığında, bu ifade bir paradoks ve bir dehşettir. Öz-bilinçli olmak ile hiçbir şey olmamak birbirini dışlamalıdır. Ancak bunun yerine, "yaşayan ölüler" (undead) mertebesinde varoluşsal bir kimera, gerçek dışı bir ucube ima etmek üzere birleştirilmişlerdir. Öz-bilinçli ölümlülerin büyük çoğunluğu size bir hiç değil, bir şey olduklarını söyleyecektir. İntihara meyilli olanlar size bir şey olduklarını ama bir hiç olmayı dilediklerini söyleyecektir. Neredeyse hiç kimsenin size söylemeyeceği şey ise, onların bir hiç olduklarını -görünmez güçler tarafından emredilmedikçe hareket etmekten aciz yaşayan kuklalar olduklarını- "bildikleri", ancak öz-bilinçli oldukları için bir şey oldukları yanılsamasından muzdarip olduklarıdır. Bunun herkes için böyle olduğuna -hepimizin aynı paradoksu, aynı dehşeti yaşadığına- inanırlar. Ayrıca, bu bilgiyi kafalarımızdan uzak tutmak için her şeyi yapacağımıza inanırlar, çünkü yapmasaydık yaşamaya nasıl devam edebilirdik? Ve neden dünyayı daha fazla öz-bilinçli hiçlikle, daha fazla kuklayla dolduralım ki?

(Sayfa 10 - 11 Devamı)
Kuklayı düşünmek için bir an durun. O, ne bildiğimizi ya da bildiğimize inandığımızı -ki bu aynı kapıya çıkar- bilmeyen, bir bakıma bizim suretimizde yapılmış bir nesnedir. İnkâr edilemez bir şekilde, zihinlerimizin bir kuklanın canlanabileceği, bir insan gibi havaya sıçrayabileceği, bildiğimiz şeyleri ve belki de

bilmediğimiz başka şeyleri bilebileceği hissini veren dizginsiz anları vardır. Sonra çözülmez bir psikolojik çatışma patlak verir, varlığımıza doğaüstü bir dehşet ürpertisi yollayan bir algı uyumsuzluğu. (Antropomorfobi, cansız formlar insani özellikler sergilemeye başladığında uyanan kaygı için kullanılan terimdir.) Doğaüstü tezahürlere inansak da inancımızı askıya alsak da, onlar bizi dehşete düşürür çünkü alışkanlık gereği kendimizi doğal bir dünyada yaşayan doğal varlıklar olarak düşünürüz; doğaüstünü korkuyla eş tutma eğilimimiz bu yüzdendir. Bir kukla var olur, ama nasıl veya neden var olduğunu bilemez. O, hiçbir şey bilmeyendir. Ve yine de bize doğal ve doğaüstü hakkında söyleyecek bir şeyleri olabilir. Kendi ellerimiz ve zihinlerimiz tarafından yapılan suretlerimiz olan kuklalar, bizim dünyamızın içinde var olan ve onu geriye yansıtan kendilerine ait bir dünyada oyuncu olmaları için yaratılmışlardır. O yansımada ne görüyoruz? Sadece görmek istediğimizi, görmeye dayanabildiğimizi. Öz-yanılsamanın koruyuculuğu sayesinde, kafamıza girmesine izin vermekten korktuğumuz şeylerden saklanırız. Oysa kuklaların saklayacak hiçbir şeyi yoktur. Bizim bilmemiz için çok korkunç olan bir sırrı ele vermeye dünden razıdırlar. Hayatlarımız, spekülasyon virtüözlerinin hafife aldığı ve geri kalanımızın unuttuğu şaşırtıcı sorularla doludur. Çıplak maymunlar veya ete kemiğe bürünmüş melekler olabiliriz belki, ama öz-bilinçli hiçlikler değil. Biz, etrafta özgürce dolaşan ve seçtiği şeyi düşünen "birileri"yiz. Kuklalar öyle değildir. Kafalarının içinde hiçbir şey yoktur. Gerçek dışıdırlar. Hareket ettiklerinde, dışsal bir güç tarafından hareket ettirildiklerini biliriz. Konuştuklarında sesleri başka bir yerden gelir. Emirlerini, arkalarında ve ötesinde bir yerlerden alırlar. Ve eğer bu gerçeğin farkına varacak olsalardı, o zaman bizim de yapacağımız gibi, tüm bunların dehşeti karşısında yıkılırlardı.

Kuklalarla oynamayı bitirdiğimizde, onları bir kenara kaldırırız. Onlar sadece nesnelerdir; tabuttaki bir ceset gibi. Ölüler, korku hikayeleri ve kabuslar dışında geri dönmezler. Hayaletler ve benzerleri, perili zihinlerden gelen hatalı aktarımlardır. Eğer öyle olmasaydı, dünyamız hiç kimsenin hiçbir şeyden emin olamayacağı bir paradoks ve dehşet olurdu; sadece emirleri arkamızda ve ötemizde bir yerden gelen kuklalar olup olmadığımızdan bile emin olamazdık. Bütün doğaüstü korkular, olması gerektiğine ve olmaması gerektiğine inandığımız şeylerin birbirine karışmasına dayanır. Bilim insanlarının, filozofların ve ruhani figürlerin tasdik ettiği gibi, kafalarımız yanılsamalarla doludur; insani şeyler de dahil olmak üzere şeyler, sıklıkla göründükleri gibi değildir. Yine de kesin olarak bildiğimiz bir şey var: Doğal olanla olmayan arasındaki fark. Bildiğimiz bir diğer şey ise, doğanın, insani şeyler de dahil olmak üzere şeylerin doğaüstüne sapmasına izin verecek kadar yersiz hatalar yapmadığıdır. Eğer böyle bir hata yapsaydı, bu bilgiyi kafalarımızdan uzak tutmak için her şeyi yapardık. Fakat görünüşe bakılırsa, Tanrı'ya ve doğaya şükürler olsun ki, endişelenecek hiçbir şey yok. Neredeyse herkes, yaşamları doğuştan bir değere sahip olan doğal varlıklar olduğumuza inanır. Hiç kimse varoluşumuzun bir paradoks ve bir dehşet olduğunu kanıtlayamaz. Dünyada her şey yolunda.

ana bölüm olan "THINKING HORROR" (Korkuyu Düşünmek)

KORKUYU DÜŞÜNMEK (Sayfa 13 - 14)
BAŞLANGIÇLAR
Çağlar boyunca kafasızdılar. Kafasız yaşadılar ve kafasız öldüler. Bu şekilde ne kadar süre serpilip geliştiklerini hiçbirisi bilmiyordu. Sonra bir şeyler değişmeye başladı. Bu, hatırlanmayan nesiller boyunca gerçekleşti. Bir başkalaşımın

işaretleri onların içine giderek daha derinden yazılıyordu. Soyları ilerledikçe, varlığından bile hiç şüphe etmedikleri sınırları aşmaya başladılar ve titrediler. Bazıları, türleri sayısız mevsim boyunca aynı dünyada yürümüş olmasına rağmen, çevrelerine sanki içine daldıkları yabancı bir diyar gibi baktılar. Ve hava karardıktan sonraki boş anlarda, yıldızlarla dolu gökyüzüne bakıp o enginlik içinde kendilerini küçük ve kırılgan hissettiler. Giderek yeni bir varoluş biçimiyle tanışır oldular. Sanki etraflarındaki nesneler başka bir şey, kendileri başka bir şeydi. Dünya onlardan gittikçe uzaklaşıyordu ve onlar bu hareketin merkezindeydiler. Şimdi sahip oldukları kafalarının içinde başka bir dünya oluşuyordu. Zamanla her biri daha önce hiç bilmedikleri bir şekilde korkmaya başladı. Eskiden sadece gördükleri veya duydukları anlardaki görüntü ve seslerden korkarlardı. Şimdi ise duyularında mevcut olmayan şeylerden korkuyorlardı. Sadece dışarıdan değil, içlerinden gelen vizyonlardan da korkuyorlardı. Türleri için her şey değişmişti ve bir zamanlar oldukları şeye asla geri dönemezlerdi. Onların ve yaratılışın geri kalanının bir ve aynı olduğu çağ geçmişti. Artık kendilerini tanımayan bir dünyayı tanımaya başlıyorlardı. Düşündükleri şey buydu ve bunun doğru olmadığını düşündüler. Olmaması gereken bir şey... olmuştu. Ve eğer eskisi gibi serpileceklerse, ayaklarının altındaki zemin kayıp gitmeyecekse bir şeyler yapılmalıydı. Onlardan gittikçe uzaklaşan ve onları tanımayan bu dünya hakkında hiçbir şey yapamazlardı. Bu yüzden kafaları hakkında bir şeyler yapmaları gerekecekti.[1]

BİLİNÇ

Bilinç olarak bilinen fenomen ana akım bir saplantı değildir. Çoğu insan onu hiç düşünmeden yaşar ve ölür; bu meseleyi ihmal ettikleri için daha yoksul olduklarını kim söyleyebilir?

Birkaçı onu incelemeyi bir iş kolu haline getirmiştir ve bu, konuyla ilgili kitap sayısı kadar çok bilinç teorisi üretmiştir. Psikologlar, bilişsel sinirbilimciler, zihin filozofları ve diğer ilgili taraflar, kafalarını meslektaşlarının kafalarına tokuştururken, kendi kafalarına en olası görünen sonuçlara inatla sarılabilirler. Bilinç: Nedir, nasıl çalışır ve neden organik yaşamın başka hiçbir türü onun tuhaflıklarıyla bizim kadar onurlandırılmamıştır? Bilincin sunduğu daha geniş sorulara ufukta hiçbir sağlam cevap görünmese de, onun temel etkisi konusunda genel bir uzlaşma vardır: İnsanları, hayatta olduklarını ve öleceklerini bilen tek varlıklar yapmak. Bizi diğer yaşam formlarından ayıran her şey bu bilgiden türemiştir. Dünyadaki diğer organizmalar için varoluş nispeten karmaşık değildir. Yaşarlar, ürerler ve yaşamayı bırakırlar. Hayatta olduğumuzu ve öleceğimizi bildiğimiz düşünüldüğünde, insanlar için işler daha çetrefillidir. Hayatlarımız boyunca aralıklarla acı çekeceğimizi ve sonra ölüm anında -yavaşça veya çabucak ve acı içinde- ıstırap çekeceğimizi de biliriz. Doğa olarak bilinen hareketli dioramadaki en yüksek varlıklar olarak "zevk aldığımız" bilgi budur. Bu bilgiyle birleştiğimiz gibi, onun tarafından bölünürüz de. Örneğin, aramızda yıllardır devam eden, periyodik olarak halkın dikkatini çeken gölgeli bir polemik vardır. Mesele şudur: Çeşitli insanlar bu dünyada hayatta olmak hakkında ne düşünür? Büyük çoğunlukla sıradan insan "Hayatta olmak fena değil," diyecektir. Daha düşünceli katılımcılar, "Özellikle alternatifi düşündüğünüzde," diye ekleyecek, mantıksal olarak kafa karıştırıcı olduğu kadar tüyler ürpertici bir şakacılığı da ele vereceklerdir. Bu konuşmacılar anketin bir tarafına ağırlıklarını koyarlar. Diğer tarafta ise çoğunlukla anlaşmazlık içinde olan küçük bir örneklem vardır. Bu dünyada hayatta olmak hakkında ne düşündükleri sorusuna verdikleri cevap olumsuz olacaktır. Hatta hayatta olmanın

prensipte sakıncalı ve yararsız olduğunu bile haykırabilirler. Şimdi bu iki grup da bilinci geniş çapta kabul gören anlamıyla sergilemektedir. O halde neden verdikleri yanıtlar bu kadar dengesiz? Her şeyden önce, çoğu insan hayatta olmayı o kadar da korkunç bir deneyim olarak yaşamaz. Ve istatistiksel olarak dezavantajlı olanlar bile deneyimlerini bir ilkeye genelleyemezler, ne de bilinçleri hayatta olmakla ilgili tartışmasız bir şekilde berbat olan şeyleri vurgular. İşlerine güçlerine ellerinden geldiğince, olabildiğince uzun süre devam ederler.

Hayatta olmanın sakıncalı ve yararsız olduğunu düşünen ve hissedenler de dahil olmak üzere hiç kimsenin refahı, -eğer ellerinden bir şey geliyorsa- en kötünün hesaplanmasında kurban edilmekle sağlanmaz. Ancak hayatta olmak veya başka herhangi bir şey hakkında ne düşündüğümüzü veya hissettiğimizi biz kontrol etmiyoruz. Eğer içsel yaşamlarımız üzerinde bu derece bir ustalığa sahip olsaydı, o zaman çeşitli acılardan kurtulurduk. Depresyondakiler depresyonda olmayı bırakmayı, şizofrenler de kafalarındaki istenmeyen sesleri susturmayı seçtikçe psikiyatristler işsiz kalırdı. Düşüncelerini ve duygularını seçebileceklerine inananlar, ne düşüneceklerini ve hissedeceklerini seçmekten yine de yoksundurlar. Ne düşüneceklerini ve hissedeceklerini seçmeyi seçebildiklerine hala inansalardı, yine de seçmeyi, seçmeyi, seçmeyi seçemezlerdi... ve bu böyle devam ederdi? Ne düşüneceğimiz ve hissedeceğimiz konusunda herhangi bir seçim şansımız olsaydı, yalnızca gerektiği kadar düşüneceğimizi ve uygun olduğunda iyi hissetmeyi seçeceğimizi varsaymak hiç de cüretkar bir tahmin olmazdı. Bazıları kalıcı bir yoğun öfori durumunda yaşamayı seçebilirdi. Düşünceleriniz ve ruh halleriniz üzerinde tanrısal bir güce sahipken neden kendinizi tutasınız ki? Böyle bir kontrol, kendini uyuşturma yetkisiyle,

bilincimizin yaşam ve ölüm hakkında aktarabileceği her iğrenç gerçeğe karşı kayıtsız kalmamıza izin verirdi. Dahası, hayatta olmanın fena olmadığını söyleyenler ile aksini iddia edenler bölünmek yerine birleşirlerdi: Hangi tarafta olursak olalım, hepimiz hayatta olmanın ima ettiği şeyleri dışarıda bırakmak için elimizden geleni yapardık. Ve doğumumuz üzerinde hiçbir veto yetkimiz olmadığına göre, bunun hakkında olumsuz olmak yerine kendinden geçmiş olmayı seçebilirdik. Kafamıza girebilecek her türlü ölümcül bilgi üzerinde mutlak kontrolümüz olsaydı, hepimiz aynı tarafta olurduk. Ancak yapabileceğimizin en iyisi şudur: Olabildiğince uzun süre olabildiğince aptal kalmak. Ve bazı insanlar sadece belirli bir süre o kadar aptal kalabilirler.

KORKUYU DÜŞÜNMEK (Sayfa 14 - 15 Devamı)
BİLİNÇ (Devamı)
Elbette, hayatta olduğumuza ve öleceğimize dair "bilgimizin", insan yaşamındaki hiçbir kesin veya tek tip deneyimle örtüşmeyen gevşek soyutlamaların bir bileşimi olduğu tartışılabilir ve muhtemelen tartışılmıştır da. Pratik olarak konuşursak, durum gerçekten de böyle görünmektedir. "Hayatta olmak", o kadar bol bir duygu ve duyum karışımını kapsar ki, bu konuda herhangi bir şey bildiğini söylemek hiçbir anlam ifade etmez. Coşku veya esenlik anlarında kendimizi "hayatta" olarak düşünebiliriz, ancak depresyondayken veya başka bir tarzda acı çekerken de içimizde daha az yaşam payı yoktur. Ve eğer şu anda acı çekmiyorsak -ya da en azından fark edilir bir şekilde acı çekmiyorsak- acı çekmenin nasıl bir şey olduğunu, geçmişte bizim için nasıl bir şey olduğunu veya gelecekte nasıl bir şey olacağını bilmek aşılmaz derecede zordur. Öleceğimizi bilmeye gelince, cehaletimiz mutlaktır, şimdi ve sonsuza dek. Korktuğumuz şey hakkında hiçbir şey bilmeden sadece

ölümden korkabiliriz. Bazı insanlar, kendilerini defalarca buna maruz bırakarak topluluk önünde konuşma konusundaki gerginliklerini kısa devre yaptırabilirler. Ancak hiçbir ölümlü, pratik yaparak ölüm korkusunun üstesinden gelemez. Onu sadece şimdilik aklınızdan çıkarabilirsiniz; korkunuza karşı acınası bir şekilde muzaffer olamadan ve korkulan kaçınılmazlıktan hala habersiz olarak. Bu nedenle, hayatta olduğumuza ve öleceğimize dair bilinçli bir bilgiye sahip olamayız. Bu mantık, Zeno'nun, bir nokta ile diğeri arasındaki mesafenin teoride asla tamamlanamayacak sonsuz sayıda artımlı adımdan oluşması nedeniyle hiçbir şeyin bir noktadan diğerine hareket edemeyeceği yönündeki "kanıtı" ile bağıntılıdır. Ancak nesnelerin bir noktadan diğerine gerçekten hareket etmesi gibi, biz de aslında hayatta olduğumuza ve öleceğimize dair bilinçli bir bilgiye sahibiz. Herkes bunu bilir, sadece çok uzak bir şekilde de olsa. Ve ne kadar uzak olursa, o kadar akıcı bir şekilde hareket halinde kalabilir ve kafalarımızı kaybetmeyebiliriz.

Çünkü hayatta olduğumuza ve öleceğimize dair bilinçli bir bilgiye sahip olsak bile, bu bilincin ne kadar az farkında olursak, diğer tüm şeyler eşit olmak kaydıyla, yaptıklarımızı yapmaya ve olduğumuz gibi kalmaya o kadar devam edebiliriz. Şansımıza, ya da çoğumuz için şans eseri, bilincimizi burada tartışılan konulara yöneltmek yokuş yukarı bir savaştır. Beyinlerimiz bu şeylere pek iyi ya da çok uzun süre odaklanamıyor gibi görünmektedir. Ve eğer onlar üzerinde birkaç dakikadan fazla meditasyon yapmayı başarırsak, gerçekten de heyecanlanacak bir şey yokmuş gibi görünür. "Evet, hayattayız ve bir gün öleceğiz. Ne olmuş yani? Sakıncası yoksa şu patatesleri masanın bu tarafına uzatır mısın?" O eski savaş atı, yaşam ve ölüm teması ortaya çıktığında zihinlerimiz boşalır... hayatını bu şeyleri düşünerek kazanan filozoflar

değilsek tabii. Ürettikleri eser sayısına bakılırsa, yaşam ve ölüm hakkında -onlar hakkında her şeyi ve belki de onlarla ilgili en ilginç olan şeyleri bilmeseler de- çok şey biliyorlar. Geri kalanımız, ya da çoğumuz, sadece hayatta olmanın iyi bir şey olduğunu - "Ne ziyafet ama ve şu patatesler"- özellikle de alternatifi düşünüldüğünde iyi bir şey olduğunu biliyoruz.

FELSEFE

Aramızdaki en zeki olanlar zaman zaman varoluşun değeri konusunda şüpheye düşseler de, iş ciddiye bindiğinde sokaktaki adamla aynı şekilde tepki verirler ve daha bilgili terimlerle, "Hayatta olmak fena değil, vs." diye nutuk atarlar. Kasap, fırıncı ve filozofların ezici çoğunluğu tek bir konuda hemfikirdir: İnsan hayatı muhteşem bir şekilde gerekçelendirilmiştir ve biyolojik üreme yoluyla devamı sonsuza dek revaçta olmalıdır. Tüm ticaretin el sıkışmalara ve gülümsemelere bağlı olduğu bir dünyaya karşı muhalif tarafı övmek, belayı çağırmaktır. Ancak bazı insanlar hayatta olmanın iyi olmadığı konusunda sızlanmak için doğmuşlardır. Bu sevilmeyen görüşü felsefi ya da edebi eserlerde dile getirirlerse, çabalarının fazlaca hayran toplayacağı endişesini taşımadan bunu yapabilirler. Bu tür çabalar arasında İngilizceye On the Tragic (Trajik Üzerine, 1941) olarak çevrilmiş bir inceleme de vardır. Norveçli filozof ve edebiyatçı Peter Wessel Zapffe (1899-1990) tarafından yazılan On the Tragic, bu satırların yazıldığı sırada hiçbir büyük dilde yayımlanmamıştır. Ancak, Zapffe'nin başyapıtının ilkelerini geniş hatlarıyla çizen "The Last Messiah" (Son Mesih, 1933) adlı denemesi, şans eseri ya da tesadüfen İngilizceye iki kez çevrilmiştir.[3]

FELSEFE (Sayfa 16 - 18 Devamı)

"Son Mesih"in yukarıda bahsedilen çevirileri, abartılı bir ifadeyle, karamsar, nihilist veya yenilgiye uğramış doğadaki

felsefi ve edebi eserleri varoluşları için vazgeçilmez bir hazine olarak gören İngilizce okurları tarafından gecikmiş bir hediye olarak kabul edilmiştir. Doğal olarak bu okurların iyi bir kısmı, bu hediye ellerine geçmeden önce ölmüştür ve On the Tragic kendi dillerine çevrilmeden önce daha fazlası da ölecektir. Ancak bu okurlar, hiperbolik ya da harfi harfine varoluşları için vazgeçilmez olan bir şeyin, ölümlerinden önce kendilerine verilmesi gerektiğini düşünecek kadar saftirik değildir. Varoluş için vazgeçilmez olan herhangi bir şeyin doğal bir doğum hakkı olduğunu düşünmezler. Kesin olarak konuşmak gerekirse, hiçbir şey doğal bir doğum hakkı olarak iddia edilemez, çünkü - bir an için konudan sapmak gerekirse- her doğum hakkı, gerçekçi bir dünyadan kafalarımız tarafından uydurulmuş bir dünyaya saptıktan sonra hayal ettiğimiz bir kurgudur. Kaydını tutanlar için sahip olduğumuz tek haklar şunlardır: bireysel bedenlerimizin hayatta kalmasını aramak, kendimizinkine benzer daha fazla beden yaratmak ve herkesin bedeninin bir çürüme veya ölümcül travma süreciyle yok olacağını bilmek. (Bu, birinin miadında doğduğu ve belirli bir yaşa kadar hayatta kaldığı varsayımıdır ki hiçbiri doğal bir doğum hakkı değildir. Titizlikle düşünüldüğünde, yegane doğal doğum hakkımız ölmektir.) Vurgulayarak tekrarlamak gerekirse, kurgular dışında bize hiçbir hak tahsis edilmemiştir. Kralların ilahi hakkı artık böyle bir kurgu -kibirli bir bunama ve keyfi kargaşa için sahte bir izin belgesi- olarak kabul edilebilir. Ancak bazı insanların devredilemez hakları görünüşe göre geçerliliğini korumaktadır: İster riayet edilsin ister ihlal edilsin, eski bir belge bunların gerçek olduğunu söylediği için bir şekilde bunların kurgu olmadığına inanıyoruz. Belirli bir hak ne kadar cimrice veya cömertçe görünürse görünsün, bu bir trafik lambasının garanti ettiği geçiş hakkından daha fazlasını ifade etmez; bu da araç kazalarından muaf olarak araç kullanma hakkınız olduğu

anlamına gelmez. Herhangi bir sağlık görevlisine sorun. Yeryüzünde herhangi bir doğal haktan yoksun olmak bir trajedi meselesi değil, bir hakikat meselesidir. Zapffe'nin tahminine göre trajedi, insan sahnesine ancak yoldan çıkmış kafalarımız bilinç ve öz-bilinçle dönmeye başladıktan sonra girmiştir: Eğer René Descartes formülasyonuyla yolun sonuna kadar gitseydi, bu formülasyon "Düşünüyorum, o halde varım ve bir gün öleceğim" şeklinde okunabilirdi. Sonra onlar, kafalarımız, bizi bilinçle çarmıha germekle tehdit ederek, kafa karışıklığı krizleri içinde yere yığılmamıza yetecek kadar nedenleri, neleri ve nasılları gün yüzüne çıkarıp bize ihanet etmeye başladılar. Bu potansiyel, bir tür olarak canlılığın bıçak sırtında dengede kalabilmemiz için belirli savunma mekanizmalarının işletilmesini gerektirdi. Evrimimizin çok eski bir döneminde bilincin hayatta kalma özellikleri olmuş olabilse de, son zamanlarda öz-farkındalığımızı bize karşı çalışan kışkırtıcı bir ajana dönüştürerek uyumsuz hale gelmiş gibi görünmektedir. Norveçli filozofun, kendisinden önceki ve sonraki diğerleriyle birlikte vardığı sonuca göre, Zen Budizmi jargonundan ödünç alırsak, "doğum ve ölümün büyük meselesiyle" ilgili acımasız gerçeklerin çok net bir vizyonunu bize dayatmasını engellemek için elimizden gelen her şeyi yapmalıyız. Biz, sadece hayatta kalmak, üremek, ölmek ve başka hiçbir şey yapmamakla yetinemeyecek kadar çok şey bilen türüz. Bundan daha fazlası olmasını ya da olduğunu düşünmek istiyoruz. Trajedi budur: Bilinç bizi, olduğumuzdan -ufalanan kemikler üzerindeki çürüyen et yığınlarından- başka bir şey olmak için beyhude yere çabalama gibi paradoksal bir duruma zorlamıştır. (Bilincin, doğal olarak kaderimizde var olan felaketlere fazladan eklediği felaketler dizisi göz önüne alındığında, bu tesadüf umabileceğimiz en iyi şeydir.) Diğer organizmalar için buradan hiçbir yere doğru yalpalamak iyi idare edilir. Bizim içinse

karmaşık bir iştir ve çoğu zaman dayanılmaz derecede korkunçtur. Tüm bu paradoksu ve dehşeti sona erdirmek için, Zapffe'ye göre, üremeyi bırakmalıyız. Bundan daha azı işe yaramayacaktır.

Belki de "Son Mesih"in Zapffe'nin düşüncesinin kısa ve özlü bir özeti olarak bu kadar değerli görünmesinin nedeni tam da On the Tragic'in küresel olarak erişilebilir olmamasıdır. Bu kısa denemede uzatılmış ve kafa karıştırıcı detaylandırmalar, örneğin Alman filozof Arthur Schopenhauer'in The World as Will and Representation (İrade ve Tasarım Olarak Dünya, iki cilt, 1819 ve 1844) adlı eserini, bu tür şeylere kafası basmayan bizler için çok yorucu kılan türden metafiziksel şarkı ve danslara sapmalar yoktur. Zapffe'nin tezi kristal berraklığındadır, metafiziksel zırvalıklardan arınmıştır ve kaçınılmaz derecede iç karartıcı sonucuna kadar işlenmiştir. "Son Mesih", felsefi öncüllerinin eserleri göz önüne alındığında halihazırda iyi ele alınmış olan fikirleri minimum düşünce yeniliğiyle kısaca sistemleştirir. Mesajının asıl itici gücü, kariyer sahibi bir akademisyen olmayan ya da felsefenin tesellileri konusunda kendini kandıran hiç kimseyle alakası olmayan şaşırtıcı içgörülerden kaynaklanmaz. Tüm kötümserler için olduğu gibi Zapffe için de sıradan ama tabu olan şeylerde ısrar etmek, onun mesleki sermayesidir. Bununla birlikte, yasadışı ilan edilmiş acı gerçeklerin ifadesi, mezara doğru ilerlerken bize "nasıl düşüneceğimizi öğrettiği" varsayılan felsefenin gizemli zeka oyunları tarafından hatasız bir şekilde gölgelenir. Düşünmek ve yaşamak birbiriyle uzlaşmazdır. Eğer düşünmek zorundaysak, bu ancak dışarısında düşünülemez olanın yattığı daireler çizerek yapılmalıdır.

Norveçli'nin yukarıda ana hatları çizilen iki temel önermesi şöyledir. Birincisi, türümüze özgü o farkındalık ve öz-farkındalık görkemi olan bilincin hayatımızı perişan ettiğidir;

bu yüzden onu dört temel yolla engelleriz:
* İzolasyon (Isolation): Varoluşun korkunç gerçeklerini zihnimizden izole ederek, durumumuzun doğası gereği endişe verici ve sorunlu olduğunu (bir sessizlik komplosu içinde) hem kendimize hem de başkalarına inkar etmek.
* Demir Atma (Anchoring): Yaptırımcı bir otorite tarafından (tıpkı bir avlanma ruhsatı gibi) yayınlanan tüzüklere dayalı Tanrı, Ülke, Aile, Yasalar gibi metafizik ve kurumsal "hakikatlere" hayatlarımızı demirleyerek, bu belgelerin yazıldıkları kağıda değmeyeceği hissini bir kenara iterken (tıpkı sahte de olsa bir pasaportun kişinin kimliğini kanıtlaması gibi) bize resmi, otantik ve korunaklı olma hissi aşılamak.
* Dikkat Dağıtma (Distraction): Herkesin gözünü topta -veya bir televizyon ekranında veya havai fişek gösterisinde- ve kafasını sakince düşüncesiz tuttuğu yaygın bir komplo.
* Yüceltme (Sublimation): Düşünürlerin ve sanatsal tiplerin hayatın en moral bozucu ve sinir bozucu yönlerini, insanlığın en kötü kaderlerinin eğitim ve eğlence amacıyla stilize edilmiş ve uzaklaştırılmış bir şekilde temsil edildiği eserler olarak geri dönüştürdüğü süreç. Bu, acımızla sahte bir yüzleşme kisvesi altında -örneğin trajik bir drama veya felsefi hayalperestlik- acımızdan bir kaçış sağlayan ürünler yaratma ve tüketme komplosunu oluşturur. (Zapffe, Erich Segal'in 1970'te çok satan Love Story adlı romanının 1971'deki film uyarlamasında olduğu gibi, ödüllü bir ağlak film üretebilse de, birinin lösemiden öldüğü iki gencin romantizminin merkezinde yer aldığı bir filmin seyircisini gerçeğin sancılarıyla parçalayamayacağı gibi; gerçek korku hakkında yazdığının farkında olmasının, ortaya çıkan eseri kopyanın statüsünün üzerine çıkarmayacağına dair kendini örnek olarak kullanır.)
Bu taktikler, hayal gücümüzün bizim için hazırlanmış acılar ve ölüm sancıları büfesini çok yakından incelemesini engeller. Bu

bedensel nahoşlukların yanı sıra, bazı kişilerin günün sonunda hayatlarının herhangi bir anlam veya amaçtan yoksun olduğunu hissetmeleri nedeniyle çektikleri soyut mahcubiyet de vardır.

FELSEFE (Sayfa 18 - 19 Devamı)
Dünyadaki diğer tüm yaratıklar anlam ve amaç söz konusu olduğunda hissizken, evrimin yüksek zemininde yer alan bizler, herhangi bir kapsamlı felsefe ansiklopedisinin HAYATIN ANLAMI başlığı altında ele aldığı bir saplantı olan bu esrarengiz özlemle doluyuz. İşte bu yüzden Zapffe, bilince sahip varlıkların doğa dünyasında bir hata olduğu sonucuna varmıştır. Bizim doğal olmayan, ne kadar büyük yalan yutarsak yutalım asla tatmin edilemeyecek bir ihtiyacımız var. Eşsiz arzumuz yatıştırılabilir -bir uyuşturucu bağımlısının krizinin yatışması gibi- ama onun sonsuza dek yok olduğunu düşünürsek aldanırız. HAYATIN ANLAMI tarafından taciz edilmediğimiz yıllar geçebilir. Hayatlarımızdaki bu isteğin tatmini herhangi bir yerden ya da hiçbir yerden gelebilir. Bazı günler uyanır ve "Hayatta olmak güzel," deriz. Eğer herkes her zaman bu kadar neşeli olsaydı, HAYATIN ANLAMI konusu kafalarımızda ya da sohbetlerimizde asla gündeme gelmezdi. Hiç kimse, rahatlıkla dolup taşan bir hayatın anlamı tarafından dırdıra maruz bırakılmaz. Ancak bu temelsiz sevinç çok geçmeden hızını kaybeder. Meraksızlık bahçesinde bir süre kestirmiş olan bilincimize bir şekilde bir diken, belki de ÖLÜMÜN ANLAMI batar. Sonra HAYATIN ANLAMI için açlık geri döner, boşluk yeniden doldurulmalıdır, arayışa yeniden başlanır. Ve biz yok olana kadar imkansızın peşinden gitmekte ısrar edeceğiz. Bizi hareket halinde tutmak için kör inanç ve alışkanlıktan başka pek az şeye sahip olduğumuz, her dönemeçte bizim için dehşetler barındıran bir varoluşa göğüs germek amacıyla örtbas etmek için elimizden geleni yaptığımız

trajedi işte budur.
Yukarıda öne sürüldüğü gibi, bilinç tarih öncesinin zor zamanlarında türümüzün hayatta kalmasını kolaylaştırmış olabilir, ancak giderek daha keskin hale geldikçe, sıkı bir şekilde kontrol altında tutulmazsa her şeyi mahvetme potansiyeline evrilmiştir. Bu nedenle, ya bilinci kurnazlıkla yenmeliyiz ya da onun kederli olgusallığının girdabında boğulmalıyız. Bu öncülden yola çıkarak Zapffe ikinci önermesini sunar; mantıklı olanın, tüm üreme faaliyetlerini iptal etmek ve böylece sıklıkla "bilincin laneti" olarak adlandırılan şeyi ortadan kaldırmak olacağıdır. Sadece yapılması gereken mantıklı şey olmakla kalmayacak, aynı zamanda bizim için mevcut olan en insani, hatta tek insani jest olacaktır. Şimdi sorular ortaya çıkıyor: İnsan olma durumu düşündüğümüz şey midir? Peki insan olmanın ne olduğunu düşünüyoruz? Felsefede ya da sanatta hepimizin üzerinde uzlaşabileceği hiçbir yanıt yoktur. Bilim bizi organik yaşamın bir türü olarak kaydeder. Fakat insan olmak her ne anlama gelirse gelsin, en azından bilince sahip olduğumuzu söyleyebiliriz.
Tekrar etmek gerekirse: Varoluşa ancak -bir yanılsamalar kompleksiyle, içinden çıkılmaz bir aldatmacanın el çabukluğuyla uyumlu olarak- olduğumuz şey olmadığımıza inanırsak tahammül edebiliriz. Bilinci olan yaratıklarız, ancak bizi yönsüz veya temelsiz bir evrende olma hissiyle parçalamasın diye o bilinci bastırmak zorundayız. Açıkça söylemek gerekirse, sahtekarlar olmanın dışında kendimizle yaşayamayız. Zapffe'nin "Son Mesih"te işaret ettiği gibi, insanın paradoksu budur: Kendimiz ve bu dünyadaki kazanma şansı olmayan durumumuz hakkında kendimize yalan söylememenin imkansızlığı. Bu nedenle, yukarıda çizilen dört stratejinin bağnazlarıyız: izolasyon ("Hayatta olmak fena değil"), demir atma ("Tanrı'nın altında, herkes için Aileler ve

Yasalarla Tek Bir Ulus"), dikkat dağıtma ("Zamanı öldürmek, kendini öldürmekten iyidir") ve yüceltme ("İnsan Irkına Karşı Komplo adında bir kitap yazıyorum"). Biz ölümlülerin kitleleri için, bu uygulamalar bizi olduğumuz şeye dönüştürür, yani kendi iyilikleri için kendilerini kandırabilen çevik zekalı varlıklara. İzolasyon, demir atma, dikkat dağıtma ve yüceltme, bizi ayakta ve hareket halinde tutan her yanılsamayı kafalarımızın bozmasını engellemek için kullandığımız hilelerdir. ("Düşünüyoruz, o halde hayatta olduğumuzu ve bir gün öleceğimizi biliyoruz; bu yüzden, daireler çizmek dışında düşünmeyi bıraksak iyi olur.") Bu bilişsel ikiyüzlülük olmasaydı, hayatta olmak kendini düşündüğümüz o muhteşem şey olarak değil, sefil bir burlesk olarak açığa vururdu. Belki o zaman sadece tahtaları ve birbirini döven kuklalar olmak yerine insan olmanın ne demek olduğunu bilirdik. Ancak bu, sonsuza dek süreceğini düşünmekten hoşlandığımız şovu durdururdu.

FELSEFE (Sayfa 19 - 21 Devamı)
İçinde var olduğumuz o ciddi sınırların, tüm o ufak tefek saçmalıkların altında yatan vahşi çorak arazinin son derece bilincinde olmak, dünyamızı altüst ederdi. Bu tür şeyleri önemseyenler için, bu aynı zamanda it iti ısırır, büyükler küçükleri yer ve her domuz sadece kendini düşünür şeklindeki vahşi dünya politikalarını da ortadan kaldırabilirdi. Ancak öz-bilgiyle yüklenmiş olarak, yalnızca elimizin altındaki her temelsiz inanç veya uçarı eğlenceyle kafalarımızı dikkatle bulandırdığımız ölçüde serpilip gelişebiliriz. Ancak kafalarımız kendilerini bu tür çöplerle tıkamaya ne kadar meyilli olursa olsun, tam ölçekli bir tıkanma imkânsızdır. Bu imkânsızlık bizi bir hoşnutsuzluk mirasının varisleri yapar. Karamsar, nihilist veya yenilgiye uğramış doğadaki felsefi ve edebi eserleri varoluşları için vazgeçilmez sayarak el üstünde tutanlar, sırf

insanlık çakılıp yansın diye yeterince uzun bir süre için manuel bilince geçmek istedikleri halde, otopilotta giden bir dünyada yaşamaktan dolayı umutsuzca hüsrana uğramış durumdalar. Çoğu insan hoşnutsuzlukla yaşayabilir çünkü bu durum, insanlığın sonsuza dek "hayatta kalacağı" (survive: Latince diğerlerinden daha uzun yaşamak veya ötesinde yaşamak anlamına gelen supervivere'den Orta Fransızca yoluyla Orta İngilizceye geçmiştir) umuduyla eşzamanlıdır. Gerçeklik bülteni: Dünyadaki organizmalar karışımının bir alt kategorisi olarak bizler diğer türlerden daha uzun yaşayabiliriz, ancak bu gezegendeki önceki yaşam formlarının yüzde doksan dokuzundan fazlasının kendi yok oluş zamanlarının ötesinde yaşamadığı gibi, biz de kendi yok oluş zamanımızın ötesinde yaşamayacağız. Süper bilimsel sonsuzluklar hayal ederek bunun olmayacakmış gibi davranabiliriz, ancak zamanı geldiğinde sahneden alınacağız. Olayların bu yönde gelişmesi, binyıllardır yapım aşamasında olan Ölümsüzlük Projesi'nin yenilgisi olacaktır.

Bir tür olarak başarımız, acının azaltılmasının uzun ömre yalnızca tesadüfi bir eklenti olmasıyla, hayatlarımızı uzattığımız yıl sayısıyla hesaplanır. Evcilleştirilmiş ve evcilleştirilmemiş hayvanların ömrü hiç değişmemişken, bizimki diğer tüm memelilerinkini geride bırakmıştır. Bizim için ne büyük bir başarı. Dünyada kalış sürelerinden habersiz olan diğer sıcak kanlı yaşam formları kıyaslandığında tembel tenekedirler. Ölüm bilinci olmasaydı, ölümlü görev süremizi uzatmak için kendimizi çılgınca huzursuz etmezdik. Ve çabalarımızın nasıl da meyvesini topladık: Hayatlarımızı artık yedi, sekiz, dokuz veya daha fazla on yıla sığdırabildiğimize göre, üç on yıla sığdırmaya gerek yok. Zaman tüm yaratıklar için olduğu gibi bizim için de tükeniyor elbette, ama en azından kendi son tarihimizi seçeceğimiz bir günün hayalini kurabiliriz. O zaman

herkes aynı şeyden ölecek: KÖTÜCÜL DERECEDE YARARSIZ olan bir dayanıklılığa doymuşluktan.
Hayatlarımıza dayatılan bir bitiş noktası olmasaydı, onların yararsızlığı eziyet verici bir şekilde aşikâr hale gelirdi. Ölüm Duvarı ile çarpışma rotasında olduğumuzu bilmek bir dehşet olabilir, ancak ondan önce gelene değer vermeyi mümkün kılan tek şey budur. Bu kısasa kısas (bedel ödeme) kötü bir değer olsa da, o olmadan hiçbir değer yoktur, tabii önemseyenler için. Duvarın diğer tarafında bazılarımızı bekleyen sonsuz ahiret, oldukça doğal olarak, sadece bu hayatı değerli... ya da en azından yaşanabilir -ki aynı kapıya çıkar- kılmak için kurulmuş bir başka yolun sonudur.
Gerek bu dünyada gerekse ötekinde ölümsüzlük, sonsuza dek süren bir oyun sonudur: Sadece lafta olan kalıcı yaşam, tıpkı ölüm gibi, bilebileceğimiz her şeyin sonudur. Bizi bilinmezliğe itmek yerine, bizi tam eşiğine kadar çeker ve orada bırakır. Durduğumuz yerden bakıldığında, ölümsüzlük ve ölüm eşanlamlıdır: Anlambilimin iki başlı canavarı. Bizim için "sonluluk" dışında hiçbir değeri olmadığından, geriye doğru, yaşamın içine doğru değer üretirler. Bu değer, yaşayanlar arasında eşitsiz bir şekilde dağılmış olabilir ve bazıları için var bile değildir. Diğerleri, ölümdeki veya ölümsüzlükteki nihai bir noktadan incecik geriye akan sadece ufak değer damlacıklarıyla yetinmek zorundadır. Bunlar, onları bugüne katlanmaya ve geleceğe bakmaya ikna edecek kadar yeterlidir. Ancak gelecek ardımızda kalana dek ne bu dünyada ne de kafalarımızda bir barış ve huzur olabilir. O zaman bu uzun ve meşakkatli yolculuğu, hayatlarımıza o kesin sonlarından damlayan değere susamadan bitirebiliriz. Eğer o saçmalığı aşabilseydik, Zapffe'nin kendi soyumuzu tüketme izahnamesi parkta yürüyüş yapmak kadar kolay olurdu.
Zapffe'nin iki temel önermesinin hiçbiri -bilincin bir hata

olması veya üreme montaj hattını kapatma düzeltmesi- kendi felsefesine özgü değildir. Budizm uzun zamandır sıradan bilincin, insanları varoluş potasından kurtarmanın önündeki en büyük engel olduğunu vaaz etmektedir. İspanyol yazar Miguel de Unamuno, Tragic Sense of Life in Men and Nations (İnsanlarda ve Uluslarda Hayatın Trajik Duygusu, 1913) adlı eserinde bilinçten, rasyonel ile irrasyonel arasındaki çatışmanın ürettiği bir hastalık olarak söz eder. İrrasyonel olan, evrensel bir ölümsüzlük arzusu da dahil olmak üzere, insanlıktaki hayati olan her şeyi temsil eder. Rasyonel olan ise bilincin ulaştığı sonuçlarla, başta da hepimizin öleceği gerçeğiyle özdeşleştirilir. Rasyonel ile irrasyonel olanın bir arada var olması, insan deneyimini, intiharsı bir teslimiyetle boyun eğebileceğimiz ya da beyhudeliğin kahramanları olarak inatla meydan okuyabileceğimiz bir çelişkiler karmaşasına dönüştürür. (Unamuno'nun eğilimi, kavgaya girmek için fiziksel ve psikolojik cesarete sahip olunduğu şeklindeki örtük önkoşulla birlikte kahramanca olandan yanadır: "Düşünüyorum, o halde öleceğim; ama bunun benim düşünmüyormuşum gibi davranmamı engellemesine izin veremem.") Unamuno'nun Hayatın Trajik Duygusu'ndaki rasyonel ve irrasyonel arasındaki çelişki, Fransız varoluşçu süperstar Albert Camus tarafından "absürt" (bu bölümün yedi numaralı dipnotuna bakınız) olarak yankılanır.

İşin bilimsel tarafında uyumsuzluk teorisi vardır. Evrimsel psikolojinin bu yan kavramı, türümüzün bir zamanlar uyum sağlayan ancak o zamandan beri kendimiz için yarattığımız çevrede hayatta kalmaya düşman haline gelen özelliklerini inceler. Aynı fikir, teknolojik "ilerlemeye" karşı tek kişilik savaşında yarattığı kargaşanın bir rasyonelleştirmesi olarak Theodore Kaczynski (diğer adıyla Unabomber) tarafından da dile getirilmiştir. Türümüzün agresif doğasıyla bilinç ve

zekadaki nispeten yeni sıçramasının birleşimi, sofistike beyni ve şiddetli eylemleri zırhlı bir eldivenin içindeki kadife bir eldiven gibi birbirine uyan Kaczynski'nin kendisinde vücut bulmuştur. "Medeniyetin" bir diğer yıldızı olan İngiliz fizikçi Stephen Hawking de, bilinçli düşüncenin şiddetle kullanılmasının, buna karşı koyan bir saldırganlık azalması olmadan felaket için bir reçete olduğunu iddia etmiştir. Çok eski geçmişte, zeka ve vahşetin kokteyli, yırtıcı rekabette bize bir avantaj sağlamıştı; ancak o zamandan beri, Sigmund Freud tarafından popülerleştirilen psikolojik hoşnutsuzlukların çekirdeği olmasının yanı sıra, gerçek bir tehlikeler barut fıçısı haline gelmiştir.

FELSEFE (Sayfa 21 - 22 Devamı)
Yirmi üç yaşındaki İtalyan filozof Carlo Michelstaedter, İngilizceye Persuasion and Rhetoric (İkna ve Retorik, 2004) adıyla çevrilen 1910 tarihli doktora tezinde, hayatlarımıza dair görünüşte rahatlatıcı bir bakış açısı uğruna insan varoluşunun gerçeklerini tahrif etme manevralarımızı, Zapffe ile hemen hemen aynı terimlerle şiddetle eleştirmiştir. Michelstaedter'in biyografi yazarları ve eleştirmenleri, herhangi bir kişinin yanılsama ağını kırabileceğine dair umutsuzluğunun, tezini bitirdikten bir gün sonra intihar etmesine (silahından çıkan iki kurşunla) neden olduğunu öne sürmüşlerdir. Resmi olarak beyin-beden oranımızla böbürlensek de zamanımızın çoğunu kafatasımızdaki o canavarı iyice uyuşturulmuş halde tutmaya çalışarak geçirdiğimizi gözlemleyen ciddi filozoflar ve entelektüellere dair başka örnekler de sunulabilir. Tanım gereği, pek az düşünür öz-farkındalığımızdan rahatsızlık duymamıştır. Öz-farkındalık uzmanları, sanki kendilerini bu işe kaptırarak (yüceltme yoluyla) bu muammayı çözebileceklermiş gibi onun gizemleri içinde zevk ve sefa sürerler. Meslekten hilekâr

(dalavereci) olan bu kişiler, kendilerini her türlü bilişsel çıkmazdan kurtarabilir ve eski idealleri ile psişik altyapıları bozulmamış olarak sıvışabilirler. Aynı zamanda Michelstaedter'in kabul edemediği şu yıldızlaşmış insan hayatı gerçeğinden de memnundurlar: Hiç kimse bu dünyada nasıl biri olacağı üzerinde kontrole sahip değildir; eğer olmak istediğiniz şey değişmez bir şekilde kendi kendine sahip olan (ikna edilmiş) ve sizi kendi yanılsamalarının ve gerçekdışılıklarının (retorik) sınırları içine sığdıracak bir dünyaya boyun eğmeyen biriyse, bu, tüm umutları yok eden bir gerçektir. Ancak bireyler sınırlamalarıyla tanımlanırlar; bunlar olmadan, tanımlanabilir birimler bariyerinin dışına, kolektif varoluşun büyük şovundaki görevlilerin, insan türünün ataşelerinin dışına düşerler. İnsanlığı sonsuzluk boyutu altında görmeye doğru ne kadar ilerlerseniz, sizi bu dünyada kişiler arasında bir kişi yapan şeyden o kadar uzaklaşırsınız. Zapffe'nin gözlemine göre, aşırı aktif bir bilinç, kendimizi ve hayatlarımızı tanımladığımız onaylayıcı yolu tehlikeye atar. Bunu, kim olduğumuza ve hayatta olduğumuzu ve öleceğimizi bilmenin ne anlama geldiğine dair kendi kendini sınırlayan algımızı tehdit ederek yapar. Bir kişinin bir varlık olarak sınırları -bu sınırları ne kadar aştığı değil- onun kimliğini yaratır ve birisi olma yanılsamasını korur. Tüm yanılsamaları ve onların ortaya çıkan faaliyetlerini aşmak bizi kendimizden çözer ve hiç kimse olma özgürlüğüne izin verirdi. Bu durumda türümüze bağlılığımızı kaybeder, üremeyi bırakır ve sessizce kendi sonumuzu getirirdik. Alınacak ders: "Sınırlamalarımızı sevelim, çünkü onlar olmadan 'birisi' olacak 'hiç kimse' kalmazdı."

Türümüzün üremekten kaçınması gerektiği doktrini ile ilgili olarak akla tanıdık bir karakter kadrosu gelir. On ikinci yüzyıl Fransa'sındaki Gnostik Kathar tarikatı, dünyanın kötü bir tanrı tarafından yaratılmış kötü bir yer olduğuna inanmakta o kadar

inatçıydı ki, üyelerine çifte bir ültimatom sunulmuştu: Cinsel perhiz veya sodomi. (Bulgaristan'daki benzer bir tarikat olan Bogomiller, bu ikinci uygulamaya bağlılıklarından dolayı İngilizcedeki 'bugger' [oğlancı/sapkın] teriminin etimolojik kaynağı oldular.) Din adamları için zorunlu cinsel perhiz aynı dönemlerde Katolik Kilisesi'nin doktrinlerine yerleştirilmiş olsa da -zaman zaman cinsel dürtülere yenik düşseler de- bunun varoluş nedeninin insanlığın yok oluşunu hızlandırmaktan ziyade lütfa ulaşmak olduğu (ve efsaneye göre Kutsal Kase'yi arayanlar için bir gereklilik olduğu) söyleniyordu. Kendi gücünü pekiştirme arzusuyla yanıp tutuşan Kilise, bol miktarda mürit yetiştirmek ve dünyanın olabildiğince büyük bir kısmını yönetmek için çileci kurucusunun örneğinden saptı. Gnostisizm veya Katolikliğin teolojilerinden tamamen farklı bir yörüngede, Philipp Mainländer adıyla yazan Alman filozof, kurtuluş planının tam ekseni olarak iffeti savundu. Kurtarıcı planının hedef noktası, içimizde bir "Ölme İradesi"nin çağrılmasıydı. Bu parlak fikir, en az bunun kadar sürükleyici diğerleriyle birlikte, Mainländer tarafından İngilizceye The Philosophy of Redemption (Kurtuluş Felsefesi, 1876) olarak çevrilen bir incelemede öne sürüldü. Şaşırtıcı olmayan bir şekilde, eserin kendisi henüz İngilizceye çevrilmemiştir. Belki de yazar, Avusturyalı filozof Otto Weininger'in Sex and Character (Cinsiyet ve Karakter, 1903) adıyla çevrilen popüler çalışmasında olduğu gibi, tamamen zührevi dürtüye karşı olmak yerine, ondan kaynaklanan psikodinamikler üzerinde daha fazla kafa yorsaydı daha büyük bir şöhrete kavuşabilirdi.[10] Ayrıca okuyucularını herkes için adalet ve hayırseverlik gibi amaçlar uğruna çalışmaya zorlamak gibi büyük bir hata da yaptı. Mainländer dizginlenemez bir vizyonerdi, gerçi gelecek nesillerden merhametli bir ilgi gören ilham verici türden değildi. Silahı biraz daha yükseğe nişan alıp hayatına son

vermeden önce eline geçen her fırsatta kendi ayağına sıktı. Eylem, Kurtuluş Felsefesinin yayımlandığı gün tamamlandı. Kişisel refahını doğrulayan ve çok tuhaf bir nedenden ötürü evrensel intiharı öneren yazar (bu bölümdeki on üç numaralı dipnota bakınız), samimiyetini kanıtlamak için kendini öldürmüş olabilir. Ancak hiç kimsenin öznel iyi niyetini nesnel bir jestle kesin olarak mühürlemesi mümkün değildir. Birbirimizin iç dünyalarına o kadar yabancıyız ki, her ne sebeple olursa olsun ikna olmaya yatkın değilsek, bu tür önlemlerin hiçbirinin inandırıcı olması mümkün değildir. Eğer Mainländer daha uzun yaşasaydı, nasıl irrasyonel olunacağı ve yine de insanların nasıl etkilenebileceği konusunda Friedrich Nietzsche'den dersler alabilirdi.[11]

"Son Mesih"te Zapffe, Budizm tarzında bilinci yenme olasılığı hakkında hiçbir yanılsama sergilemez ve Katharlar veya Bogomillerin yaptığı gibi ırkı yok etmek için ortaklaşa bir çözüm dileyecek kadar da dünyadan kopuk değildir. (İntihara atıfla toplumsal veya dini lanetlemelerin barbarlığını eleştirir, ancak kişisel kurtuluşun bu formunun bayraktarlığını da yapmaz.) Onun düşüncesi, insan varoluşunu o kadar savunulamaz bulan ve yok oluşu hayatta kalmaya tercih eden çeşitli tarikatların ve bireylerin düşüncesine geç bir ektir. Aynı zamanda eski bir soruya yeni bir cevap sunma değerini de taşır: "Neden doğmamış nesiller insanlık harman makinesine (öğütücüsüne) girmekten esirgenmeli?" Fakat felsefe başlangıç kitaplarını dolduran o ismini yaratıcısından alan formülasyonlar geleneğinde "Zapffe'nin Paradoksu" olarak adlandırılabilecek şey, yaşam yanlısı veya yaşam karşıtı olan veya sadece "Gerçeklik nedir?" sorusunu kısmen veya tamamen çözmek için kavramlarla hokkabazlık yapan diğer herhangi bir düşünürün önermeleri kadar işe yaramazdır. Bunu söyledikten sonra, hiç söylenmemiş gibi devam edebiliriz. Bir filozofun düşüncesinin

değeri cevaplarında değildir -hiçbir filozofun hiç konuşmamaktan daha yararlı olacak bir cevabı yoktur- aksine, tüketicilerinin önyargılarına ne kadar iyi hitap ettiklerindedir. Retoriğin önemi ve hiçliği de işte budur. Bunu herhangi bir katı kötümser kişiye sorun, ama onun sözlerini ciddiye almanızı beklemesini beklemeyin.

ÇÖZÜMLER (SOLUTIONS)

Kötümserlik için ajitasyon yapan düşünürler genellikle, bu sızlanmalarının insanlığın kronik hastalıklarının hiçbirini çözmediği karşılığı verilerek reddedilir; ki bu hastalıkların tümü ACI ÇEKMEK ana başlığı altında toplanabilir. Söylemeye gerek yok -veya olmamalıdır ki- hiç kimsenin acı çekmeye karşı herhangi bir çözümü yoktur, sadece geçici önlemleri (stopgaps) vardır. Fakat Zapffe gerçekten de bir "çözüm" sunar; diğer tüm çözümleri gereksiz kılan bir çözüm... çözümlere yönelik bir çözüm. Geçici çözümlerle dolu bir dünya için gerçekçi bir çözüm, hatta yeni bir çözüm olmayabilir, ancak bir gün ilgilenmeyi denersek, tüm insan acılarını sona erdirecek olan çözümdür. Kötümserin inancı ya da bunlardan birisi, var olmamanın kimseyi asla incitmediği ve bilinçli varoluşun herkesi incittiğidir. Her kötümserin hemfikir olduğu gibi, bilinç varoluşsal bir yüktür. Zapffe'nin Paradoksu'na göre, insanlığı mantıktan bir kara deliğe sürükleyen şey aynı zamanda bir hatadır. Bu hatayı düzeltmek için üremekten vazgeçmeliyiz. Ne daha mantıklı veya ne daha acil olabilir ki? En azından bu hata teorisini bir "düşünce deneyi" olarak dikkate alabiliriz. Bütün galaksiler güneşlerinin ölmesiyle soğur ve hayaletimsi bir hale gelir. Tüm türler yok olur. Bütün medeniyetler tarihe karışır. Evrenin kendisinin bile bir son kullanma tarihi vardır. İçlerinde işleyen bir saatle doğan bireylerden zaten bahsetmiştik. İnsanlık kesinlikle karnı havaya dikip ölen ilk fenomen olmayacaktır. Ancak doğanın bilinç adı verilen o dalgın mühendisliği olan

tasarım hatamızı fark eden ve bu konuda bir şeyler yapan ilk varlıklar olabiliriz. Ve eğer bilincin bir hata olduğu konusunda yanılıyorsak, kendimizi bu gezegenden silmemiz yine de bizim açımızdan muhteşem bir hamle, varoluşumuzun en övgüye değer ustalık eseri... ve tek ustalık eseri olurdu.[12]
Doğa'nın doğasında hata yapmak olmadığı -sadece yaptığı şeyi yaptığı- için, "hata" yerine "şans eseri (fluke)" veya "mutasyon" daha doğru tanımlamalar olacaktır. "Hata", Zapffe'nin "Son Mesih"inde ve burada tartışılan diğer yazarların eserlerinde aşağılayıcı çağrışımı nedeniyle kullanılmıştır. Amerikalı yazar H. P. Lovecraft insanlığın varoluşunu, türümüzün tarih öncesi ebeveynleri olan Eskiler'in (Old Ones) bir hatasına veya şakasına bağlamıştır.[12] Schopenhauer, evrendeki her şeyin bir Yaşama İradesi tarafından enerjilendirildiği teorisini hazırladıktan sonra, hayatının bir karmaşalar silsilesi olduğu olasılığına dikkatsiz bir insanlık tablosu çizer: "Milletler halinde birleşmiş milyonlarca insan, her biri kendi iyiliği için ortak çıkar uğruna çabalar; ancak binlercesi buna kurban gider. Kâh anlamsız yanılsamalar, kâh entrikacı politikalar onları birbirleriyle savaşmaya kışkırtır; o zaman bireylerin fikirlerini hayata geçirmek ya da eksikliklerinin kefaretini ödemek için yığınların teri ve kanı akmalıdır. Barış zamanında sanayi ve ticaret aktiftir, icatlar mucizeler yaratır, denizlerde gezinilir, dünyanın dört bir yanından lezzetler toplanır; dalgalar binlercesini yutar. Herkes iter ve yönlendirir, bazıları komplo kurar ve plan yapar, diğerleri eyleme geçer; kargaşa tarif edilemez. Ama tüm bunların nihai amacı nedir? Geçici ve tacize uğramış bireyleri kısa bir süre boyunca, en şanslı durumlarda katlanılabilir bir yoksunluk ve nispeten acısız bir şekilde (yine de can sıkıntısı hemen bunun için tetiktedir) hayatta tutmak ve ardından bu ırkın ve onun faaliyetlerinin çoğalması. Çaba ile ödül arasındaki bu bariz orantısızlıkla, yaşama iradesi nesnel

olarak ele alındığında bu bakış açısından bize bir ahmaklık veya öznel olarak ele alındığında bir yanılsama olarak görünür. Buna kapılan her canlı, hiçbir değeri olmayan bir şey için gücünün son damlasına kadar gayretle çalışır. Ancak daha yakından incelendiğinde, burada da bunun kör bir dürtü, tamamen zemin ve güdüden yoksun bir itki olduğunu göreceğiz." Evrenin neden bu şekilde olduğunu dolambaçlı ve soyut terimlerle açıklamaya çalıştıktan sonra, Schopenhauer burada insanoğlu için hayatta olmanın "ahmaklık" ve "yanılsama" içinde bir egzersiz olduğuna dair farkındalığını betimlerken oldukça açık sözlüdür. Ayrıca eserinin başka bir yerinde bilincin "hayatın bir kazası", organizmalardan ziyade ağırlıklı olarak cansız şeylerden oluşan bir dünyanın bir yan olgusu olduğunu belirtmiştir. Aynı derecede önemli olarak Schopenhauer, şu satırları yazdığında Zapffe'yi öngörmüştü: "Üreme eyleminin bir zorunluluk olmadığı veya yoğun bir zevkin eşlik etmediği, tamamen rasyonel bir müzakere meselesi olduğunu bir an için hayal edelim; o zaman insan ırkı gerçekten var olmaya devam edebilir miydi? Herkes gelecek nesil için o kadar çok sempati duymaz mıydı ki, onu varoluş yükünden esirgemeyi tercih etmez miydi veya en azından ona böyle bir yük dayatma sorumluluğunu soğukkanlılıkla üstlenmek istemez miydi?" Bu, on dokuzuncu yüzyıl düşünürü için anlaşılabilir bir hata idi. Onun zamanında çocuklar, kendi dediği gibi, bir evi ayakta tutmak için bir "zorunluluk" idi. Umutlu çiftlerin, yoğun bir zevk sunmamasına rağmen, ilk tercihleri olarak kendi genetik materyallerinin sürdürülmesini -başka bir deyişle, anonim bir ebeveynliğin evlat edinilmiş çıktısından ziyade gerçek anlamda bir nesil- isteyenlere bebekler sunan modern teknolojilerden ne şekilde faydalanacaklarını öngöremezdi. İnsanlar, kendi yüzlerinin hatlarının tek bir kafaya yapıştırıldığını görmekten çok büyük bir haz alırlar.

FELSEFE ve ÇÖZÜMLER (Sayfa 24 - 28)
Schopenhauer'unki büyük bir kötümserliktir, ancak son söz değildir. Ne yazık ki, yukarıda belirtildiği gibi, içgörüleri, İrade veya Yaşama İradesi etrafında merkezlenen felsefi bir üst yapıya boyunduruk altındadır; bu, nedeni bilinmeyen bir şekilde ortaya çıkan, bir evren inşa eden ve insan bedenleri onun içinde boy verdikten sonra, onları kendi zararlarına olacak şekilde karşı konulmaz bir şekilde harekete geçiren kör, sağır ve dilsiz bir güçtür. Bu teori, nefes kesici bir şekilde düşünülmüş olsa da, nihayetinde ikna edici olmaktan uzaktır ve Schopenhauer'un sağduyulu kötümserliğini gölgeler. Zapffe'nin bir atası olarak, insan hayatını "bir tür hata" veya "maliyetini karşılamayan bir iş" olarak karalaması, bunu kendi başlarına çözen ancak toplum içinde konuşacak yetkin bilgeliğe ve dil hakimiyetine sahip olmayan milyonlarca insana tatmin getirmiştir. Kariyer sahibi herhangi bir kötümserin umabileceği tek şey budur: Çıplak gözüyle gördüğü dehşetleri ve cılız bedeniyle hissettiği acıları sergilemek. Bunun neden mümkün olan dünyaların en kötüsü olduğuna dair yarı-mantıksal bir temel oluşturmak gereksizdir: Ne bu temel ne de ondan çıkarılan korkunç sonuç, kafaları başka bir yöne eğik olanlardan onay koparamaz. Ayrıca bir filozofun kötümserliğinin onun sisteminden mi kaynaklandığı, yoksa sisteminin, ona bir inandırıcılık görünümü vermek için kötümserliğinden mi uyarlandığı sorusu da ortaya çıkar. Aynı şey, iyimser, kötümser veya ikisi arasında bir yerde değerlerin söz konusu olduğu herhangi bir felsefe için de söylenebilir. Diğer pek çok felsefi sistem gibi, Schopenhauer'unki de evreni ve insan yaşamını çok amaçlı bir şekilde açıklamaktansa, bir kurgu eserinde sembolik olarak işlev görmeye daha uygun görünmektedir.
Schopenhauer'in inşa ettiği metafiziksel teori yapısını atlayan Zapffe, tüm varlıkların tüyler ürpertici saçmalığını (rigmarole)

koşulsuz bir insan açısından açıklar ve meramını, çok fazla entelektüel zorlanma olmadan hepimizin anlayabileceği bir dille ifade eder. Bizden Schopenhauer'in hayatlarımızdaki "çaba ve ödül arasındaki orantısızlık" dediği şeyi değerlendirmemizi bile istemez. Bu tür bir retorik, giderek ilerleyen teknolojileri kendilerini daha uzun ve daha hızlı yaşamlara yönlendiren bir halkın iliğine işlemez. Schopenhauer'in "orantısızlık vs." değerlendirmesi doğru olabilir veya olmayabilir. Her iki durumda da biz tepkisiz kalırız. Çaba ve ödül arasındaki orantısızlık, varoluşumuzda hesaba katılmayan bir faktördür (non-factor). Tek faktör, meyve veren ve çoğalan bireyler, türümüzün hayatta kalmasını ilerleten harcanabilir modüller olarak hayatta kalmamızdır. İnsan yaşamındaki maliyetin, "çaba ve ödül" arasındaki eşitsizliğin başka herhangi bir şekilde hesaba katılması lanet olası derecede hedonistçedir. Yirminci yüzyıl Avusturyalı filozofu Ludwig Wittgenstein bir keresinde şöyle demiş veya yazmıştır: "Neden burada olduğumuzu bilmiyorum, ama bunun eğlenmek için olmadığından oldukça eminim." Wittgentstein haklı olabilir veya olmayabilir. Her iki durumda da görüşü insan yaşamının özüne inmez. Hedonizm, varoluşumuzun gerekçesi olarak işe yaramaz. Sadece burada olmanın ve bizden sonra başkalarının da burada olacağını bilmenin yarattığı yaratıksal ödülümüz için hiçbir bedel çok yüksek değildir. Bu bizim "zevkimiz"dir ve hiçbir acı türümüzü bunu sorgulamaya yöneltmeyecektir. Eğer bu zevk biyolojide başladıysa, şimdi öncelikle psikolojik tatminlerden kaynaklanmaktadır. Bir ailenin hayatta kalması uzun zamandır bir zorunluluk değil, bir şımarıklıktır; bedenin değil, egonun bir tatminidir. Çocuklar yalnız bir aile için sigorta değil, silikon çipten önce hayal bile edilemeyen tür çapında bir gelecek neslin garantörleridir. Ve bizimle o hayatta kalma arasındaki tek şey bilinçtir; evlerimizin istilacısı, kafalarımızın davetsiz misafiri.

Atalarımızdan daha fazla, gün içinde ölümlülüğümüze odaklanacak saatimiz var. Kaç kişi, bu bilince tahammül edemedikleri için zihinlerinin ölüm ya da hayatın daha tüyler ürpertici evreleriyle ilgili düşünceleri kovduğunu görmemiştir (izolasyon)? Kaç kişi, bu bilince tahammül edemedikleri için kendilerini kiliselerinin, ülkelerinin veya ailelerinin bağrına sığınmış hissetmemiştir (demir atma)? Kaç kişi, bu bilince tahammül edemedikleri için zihinlerini herhangi bir düşünceden tamamen saptırmaya çalışmamıştır (dikkat dağıtma)? Ve kaç kişi, bu bilince tahammül edemedikleri için, onu resimlerde, müzikte veya kelimelerde gerçekdışılaştırarak zihinlerini gerçek işkenceden alıkoymamıştır (yüceltme)? Bir kötümser olarak Zapffe'nin başarısı, Schopenhauer tarzı hayatın ne kadar acı verici olabileceğine dair yakınmaların ötesine geçer. Soyut bir kitle olarak bizim acıyla bir sorunumuz yoktur. Somut bireyler olarak bizim sorunumuz, acı bilincimizden, ölümden, yeni partnerleri sürekli içine çektiğimiz ve kendimize yalan söylediğimiz gibi onlara da yalan söylediğimiz bir dance macabre (ölüm dansı) olarak yaşam bilincimizden yayılan düşünce şölenidir (pyrotechnics). Sorunumuz, eylemlerimizi gerçekleştirirken kendimizi izlemek zorunda olmamızdır; sorunumuz, hayatta olduğumuzu ve öleceğimizi çok iyi bilmemizdir. Ve çözümümüz, insanlar olarak değil kuklalar olarak yaşadığımız bir dünyada attığımız dönüşlerdedir. Zapffe'nin bir filozof olarak çalışmalarına rağmen -mesleki kapasitede olmasa da (hayatını şiirler, hikayeler ve mizahi parçalar yayınlayarak kazanıyordu)- tüm gelecekteki felsefeyi biyolojinin araştırılmasıyla birleştirecek bir disiplini adlandırmak için "biyosofi" terimini türeten erken dönem bir ekolojist olarak daha iyi bilinir. ("Son Mesih"in yanı sıra, bu yazının yazıldığı sırada Zapffe'nin diğer çevirileri, Norveçli ekolojistler hakkında bir kitapta (bu bölümün üç numaralı

dipnotunda atıfta bulunulduğu gibi) birkaç sayfa, edebi ve çevresel meseleleri harmanlayan disiplinlerarası bir dergide daha da az sayfa ve bir Web günlüğünde biraz yer tutmaktadır.) Bu nedenle, dünyayı iyileştirme siyaseti olan çevreci gündeme bir ilham kaynağı olarak hizmet eder. Burada da, daimi meseleyle alakasız bir faaliyete (bu örnekte çevrecilik davasına) girişirken, hayata dair iğrenç gerçeklere karşı yalıtım, demir atma, dikkat dağıtma ve yüceltme yoluyla barikatlar kurmak için komplo kurma eyleminde bulunan insan yaratığını -ve Zapffe'nin kendisini- yakalarız. Çevrenin yok edilmesi, insanlığın kaderiyle yüzleşmeyi reddetmesinin yalnızca bir yan ürünüdür. Toprak, hava, su ve yaban hayatından değil, gerçekdışılıklardan oluşan bir habitatta yaşıyoruz; sevimli yanılsamalar her zaman acımasız mantığı yener. Bununla birlikte, daha militan çevrecilerden bazıları, dünyayı insanlar tarafından yağmalanmaktan ve ölümden kurtarmak için perhiz ve evrensel intiharı savunmaları filozofun aklındaki şeyle tam olarak örtüşmese de, varoluştan çekilmemiz gerektiği konusunda Zapffe ile hemfikir olmuşlardır. Dünya çapında bir intihar anlaşması son derece cazip olsa da, sırf bu gezegeni korumak için hangi romantik uydurmalar birinin bu anlaşmaya katılmasına neden olurdu? Dünya bizim evimiz değildir. Hiçlikten geldik ve nostaljimiz o duruma dönmelidir. Uzayın karanlığındaki bu sönük ampulü neden kimse önemsesin ki? Dünya bizi üretti ya da en azından evrimimizi sübvanse etti. Gerçekten de bu asli günahı -tersinden bir ölümcül suç (tıpkı üremenin kişiyi bir bireyin ölümünden önce suça iştirak eden biri yapması gibi)- için bağışlanmayı, bırakın insan hayatının feda edilmesini, hak ediyor mu? Birisi bir keresinde doğanın boşluktan nefret ettiğini söylemişti. İşte tam da bu yüzden doğadan nefret edilmelidir. Bunun yerine insan dışı çevre, artık doğal davranamayan zavallı oyuncular kumpanyası tarafından

aynı anda hem övülmekte hem de tahrip edilmektedir. Bitki örtüsü ve hayvanların, varoluşlarını düşünmeden sürdürerek beslenmeleri, savaşmaları ve üremeleri başka bir şeydir. Bizim ise bunu kendi zihinlerimize meydan okuyarak yapmamız tamamen başka bir şeydir; üstelik o zihinler defalarca aynı soruyu sorarken: "Hala bu korkunç yerde ne arıyoruz?" İnsan türünün yaratılışının, doğanın damarlarını kesip kanını akıtmasının dolambaçlı bir yolu olduğuna dair bir teori vardır. Garip bir fikir, buna itirazım yok, ama duyduğumuz veya uğruna yaşadığımız en garip fikir değil. En azından teoriyi varsayıp nereye vardığına bakabiliriz. Eğer yanlışsa, o zaman zararı nerede? Ancak aksi kanıtlanana kadar, sadece başparmaklarımızı çevirerek ve doğanın intiharsı seyrine müdahale etmeden devam etmesine izin vererek de olsa, her zaman yaptığımız gibi, kendimizi doğa tarafından sürüklenmeye bırakmalıyız. İnsani bir bakış açısından, acının asli olduğu, acı olmadan var olamayacak bir dünya, hayatta kalanların kendilerinden daha fazlasını yaratacak kadar uzun yaşama şanslarını artıracak şeyleri yapmaya hayatları boyunca acı tarafından amansızca itildiği bir dünyayı tasarladığı için bu doğa adına haklı bir kendi kendini cezalandırma olmaz mıydı? Kontrolsüz bırakılırsa, bu süreç güneş sisteminin bu lağım çukurunda, galaksinin bu tuvaletinde titreyen tek bir hücre kalana kadar devam edecektir. Öyleyse, doğa eğer sonradan pişman olmuşsa, yok edilişine neden bir el atmayalım? Bir ilahın yokluğunda, dertlerimizin suçunu dünya üstlensin. Başka ne işe yarar ki? Eğer yapabiliyorsa kendini kurtarsın - mahkumlar cezalarından sıyrılmak için yapacakları akrobasi hareketleriyle bilinirler- ama yarattığı şeyi yok edemiyorsa, o zaman acı içinde ortaya çıkardığı diğer tüm canlılarla birlikte o da yok olsun. Acı, insan gibi hiper-sofistike bir yaratık sürüsü de olsa, bir tür için sorun teşkil etmese de, övgüleri sıkça

söylenen bir fenomen değildir.
"Acı", yaşanmış deneyimler dünyasında kusurluluğu ifade ettiğinden, binyıllardır türümüzün ruhuna kazınmış dini sistemlerdeki bir bozulmayı (disruption) çağrıştırmak için "kötülük" kelimesi daha sık kullanılır. İkinci terimi desteklemenin arkasındaki itici güç, hem ahlaki hem de metafiziksel çifte yan anlamlarıyla, yalnızca bu dünyadan daha "iyi" olan başka bir dünyanın inandırıcılığını güçlendirmek değil, aynı zamanda var olma durumu ile acı çekme durumu arasında bir mesafe yaratmaktır. Bu taktik Batı dinlerinde Doğu dinlerine kıyasla daha çarpıcıdır. Var olma durumunu acı çekme durumundan uzaklaştırmanın amacı, doğmanın bir lanet olduğu ve kendi suretimizde başkalarını üretmenin kriminal bir delilik eylemi olduğu maddi bir cehennem olarak dünyayı reddetmek yerine, uğruna savaşılacak değerli bir şeylerin olduğu bir eylem alanı olarak dünyayı kurtarmaktır. İşte kötülük kavramının işlevi budur: Hayatlarımıza, kelimenin her iki anlamıyla da cazibe (glamour) kazandırmak. Öte yandan acı, hayatın cazibesiz bir gerçeğidir ve ahlaki ya da metafiziksel bir kavram statüsüne yükseltilemez ya da indirgenemez, var olma durumu ile acı çekme durumu arasındaki mesafeyi sıkıştırır. Acıda bu ikisi birdir. Hristiyanlık gibi bir Batı dini için kötülük, "dünyanın içinde" olduğu ancak onunla özdeş olmadığı gerekçesiyle bir kenara itilebilir; inananlara doğru ve dar yoldan sapmalarının kefaretini ödeme ve eğer her şey yolunda giderse ebedi kurtuluşlarını güvence altına alma olanağı sunar. Cinsel güdülerle onlarca ve belki de yüzlerce çocuğu sakat bırakıp öldürdüğünü itiraf eden, sonra da sözlü tövbesiyle Kilise'de iyi bir itibar kazanarak idam edilen ve böylece Tanrı'nın cennetinde kendine bir yer ayırtan Gilles de Rais'ye sorun. Katolik dininin kurallarına göre oynayanlar için, Rais'nin kurtuluşuna karşı sağlam bir argüman yoktur. Aynı şekilde İncil'de veya Yüce

Tanrı'nın çeşitli propagandacılarının -St. Augustine'e sorun- Bizans teolojisinde ortaya konduğu haliyle lanetleyici bir günah durumunda ölmüş olabilecek kurbanlarının herhangi biri adına da bir dava yoktur. Bu teknik detayların herhangi bir başka yorumu, Yaratılış'ın düzeninden boşanmış, çökmüş bir adalet duygusundan doğar. İroni duygusu, dünyamızı anarşi ve kaostan kurtarmak için güvendiğimiz doğal veya ilahi ahlaki yasaların veya Tanrı'nın bir niteliği değildir. İroni, hayatta olmanın iyi bir şey olduğuna dair şüphe de dahil olmak üzere, şüphe kadar yakıcıdır (kostiktir). Seçiminize göre ister inanın, ister inanmayın.

.

HAYAL KIRIKLIĞI (Sayfa 27 - 32)

Sıradan insanların Zapffe, Schopenhauer ve Lovecraft gibi adamların ifade ettiği yaşam perspektiflerine iliştirdiği sıfat "iç karartıcı"dır (depressing). Herhangi bir birinci sınıf dinin doktrinleri, bazıları ne kadar kederli olsa da, asla benzer şekilde karalanmayacaktır. Dünya, ister aziz ister sadist olsun, kendi delilerinin üzerine titrer ve onların kariyerlerini anar. Psikopatlar haber ajansları ve film stüdyoları için harika bir malzemedir; eylemleri (exploits) her zaman kalabalıkları çeker. Ancak cesaret kırıcı bir söz, iç karartıcı bir bilgi söylendiği anda o kalabalık ya dağılır ya da saldırıya geçer. Bizi sindiren delilik değil depresyondur; korktuğumuz cinnet değil demoralizasyondur; umut kültürümüzü tehlikeye atan, zihnin dengesinin bozulması değil, hayal kırıklığına uğramasıdır (yanılsamalarından uyanmasıdır). Ölümsüzlük yoluyla kurtuluş -Budizm dışındaki her dini şemanın kilit taşı- yalnızca normal psikotikler olmak üzere yetiştirilmiş olanlar için bir anlam ifade eder. Bir depresyon salgını, umudun bedensiz sesini anlamsızlaştırarak hayatı olduğu yerde durdururdu. Şaha

kalkmış bir sanrıya (delüzyona) yükselen irrasyonalite, türümüze ilerleme ve kendimizden daha fazlasını yapmaya devam etme moralini sağlar; başka bir deyişle, bizi zaten biyolojik ve sosyal olarak yapmamız emredilen şeyler hakkında övünmek için bir rasyonelle (mantıkla) yükümlü kılar. Zapffe, Schopenhauer ve Lovecraft, her sokak köşesinde dağıtılan -ve kendilerinin iade ettiği- o görkemli din tasarımları olmadan güzelce hayatta kalan aklı başında adamlardı. Bu, herkes için yapılması riskli bir şeydir, ancak yazarlar için daha da hassastır; çünkü anti-spiritüel inançlar, eserlerini "kalbin bildiği" şeye teslim olan... veya en azından türümüz konusunda kaçamak (iki anlamlı) olma düsturunu izleyen kelime ustalarınınkinden daha alt bir arşive düşürecektir. Okurlar -ve buna en entelektüeller (highest brows) bile dâhildir- hayatlarının evrimsel bir tesadüf eseri ortaya çıktığının ve anlamın insan varoluşunda, en azından kozmik ve ebedi bir arka plana karşı, bir mesele olarak oyunda bile olmadığının kendilerine söylenmesini istemezler. Schopenhauer'in modern düşünce müzesinde Nietzsche kadar büyük bir yer edinememesinin nedeni budur. Schopenhauer, birey için yok oluştan ya da daha spesifik olarak, kişisiz ve sürekli çalkalanan İrade'nin (Will) küçük bir parçası olarak "gerçek doğasının" ölümden sonra geri çağrılmasından başka bir şey vaat etmez. ("İrade düşünmez ve ölemez. Ben sadece İrade'nin düşünen bir kuklasıyım ve bedenim öldüğünde düşünmeyi bırakacağım.") Nietzsche dinden ödünç alır ve onun dini modellerinin öbür dünyalarına teslim edilmeyecek olsak da, bu hayatı en ince ayrıntısına kadar tüm sonsuzluk boyunca tekrar tekrar yaşamaya (reprise) ruhen istekli olmamız gerektiğini vaaz eder. Hayatlarımızı bir kez bile tekrarlama ihtimali bazılarımıza ne kadar itici gelse de, bir yazarın ününü yaratan bizler değiliz. Bu, nihayetinde Nietzsche'nin zihin tarihindeki en büyüleyici

muamma olduğunu keşfeden, aramızdaki felsefi trend belirleyicilerin uzmanlık alanıdır. Kendi tefsircilerine ömürler boyu sürecek yorumlama, argümantasyon ve genel ayrılıkçı uyumsuzluklar -tanrılı ya da tanrısız herhangi bir dindarın peşinden gittiği tüm o amaçlı faaliyetler- sağlayan külliyatının sürekliliği için böylesi çok daha iyidir.
Diğer şeylerin yanı sıra Nietzsche, güçlü bir toplumun kurtulması gereken zayıflar ve yaşam karşıtları için bir istisna yaparak, kişisel ve tür çapında hayatta kalma konusunda girişken biri olarak efsanevi bir üne sahiptir. Bu her şeyi onaylayan, her şeyi seven filozoftan gelen diğer izole patlamalarda olduğu gibi, Nietzsche'nin zayıflardan ve yaşamı inkâr edenlerden nefret etmesi, yorumcularının bunu eserlerinin bütünü içinde uzlaştırması açısından lezzetli bir şekilde çetrefillidir. Bazıları bunu kendi tatminleri doğrultusunda yapabilirken bazıları yapamaz. Büyük ve o kadar da büyük olmayan düşünürlerin kendi iç çatışmaları vardır, ancak Nietzsche felsefenin çözülmesi en zor düğümüdür ve bu da onun şöhreti için tıkır tıkır işlemiştir. Açıkça hayatta olmanın iyi bir şey olmadığını söylediği kayıtlara geçtiği için felsefenin kızıl saçlı üvey çocuğu olan Schopenhauer için durum böyle değildir. Hatta onun eserlerinin büyük bir kısmını itici bulmayan en hayranlık duyan yorumcuları bile, o kötümserleştiğinde geri adım atarlar; ki Schopenhauer'in yazdığı binlerce sayfanın nispeten çok azının varoluşun acınası doğası üzerinde açıkça durduğu ve eserini analiz eden çok az kişinin yazdıklarının bu yönü hakkında söyleyecek çok şeyi olduğu düşünüldüğünde, bu tuhafın da ötesindedir. (Patrick Gardiner'ın 1963 tarihli ufuk açıcı İngilizce Schopenhauer çalışmasında "kötümserlik" terimi dizinde yer almaz ve kitabın kendisinde de tartışma konusu edilmez.) Ve yine de, hayata karşı gizlenmemiş eğilimleri olan tüm filozoflarınki gibi, onun

da kredisi diğer büyük düşünürlere kıyasla oldukça düşüktür. Kötümser yazarların değer görmediği ve hem rahat bir vicdanla hem de iyi ortamlarda kınanabildiği gerçeğinden yakınmak saflık olur. Bu yargı, tescilli ya da gizli iyimserlerin dünyasında her türlü mantığa uygundur. Bunu anladığınızda, tartışmalı ama sinsi bir yaratıklar konfederasyonu olan "normal insanların" elinde aşırı derecede acı çekmekten kendinizi kurtarabilirsiniz. Birlikte hareket ettiklerinde, aynı sıradanlıkları ve parolaları yankılayarak komployu devam ettiren bir grup bireyden ziyade bir doğa gücü gibidirler.

Normal dünyanın amaç, vatanseverlik, ev yemeği gibi bıktırıcı temel unsurlar ağının ayrılmaz bir parçası, hepimizin -sanki fazladan bir iç organmış gibi- sözde bir benliğe sahip olduğu inancıdır. Hiç lafı dolandırmayalım, herkes aynı inancı paylaşır; on sekizinci yüzyıl İskoç filozofu David Hume gibi benliğin varlığına karşı mantıksal olarak başarılı bir şekilde argüman üretenler bile. Ancak mantık, aynadan size dik dik bakan o "Ben"i defedemez. İnsanlar kendilerini eski benlikleri gibi hissetmediklerini söylediklerinde, düşüncelerimiz metafiziğe değil psikolojiye yönelir. Benliğin bir yanılsama olduğunu mantıkla açıklamak ya da bir inanç kuralı olarak kabul etmek, egonun en kötü tuzaklarından kaçınmamıza yardımcı olabilir, ancak hafifletme, kurtuluştan ışık yılı uzaklıktadır. Ve ruh ya da melekler gibi, benlik de pek çok insanın üzerine pek çok şey yazdığı boş bir levhadır. Yine de, içimizde görünmez bir şekilde yaşayan bir benlik gibi bir şey olsa bile, kim söyleyebilir ki -isteyen herkes hariç- onunla da onu çevreleyen görünür maddeyle aynı şekilde oynanmadığını? Neden her benlik kendi ipleriyle birlikte gelmesin? Bazıları Büyük bir Benliğin tüm küçük benliklerimizi sardığına inanır. Küçük benliklerin daha küçük benlikleri olabilir mi? Büyük bir Benliğin daha büyük benlikleri olabilir mi? Yukarıda nasılsa, aşağıda da öyle... derler

ya. Bununla birlikte, ister benlik fabrikasında kalıcı olarak modellenmiş olsun, isterse bir takım elbise gibi değiştirilmek üzere kesilmiş olsun, bazılarımız kendilerinden diğerlerinden daha emindir. Ve kaçımız her şeyden çok "birisi" olmayı bu kadar şiddetle istemiyor?

Benliğe, kişiye tüm kalbiyle inanılmadan dünyamız biter. Kişisel bir tanrı herkesin evreninden dışlanacak olsaydı bile, kişiler statülerini korumaya devam ederdi. Aksi takdirde, bildiğimiz her şey yürümez olurdu. Kendimizi yalnızca kekeleyen anıların, duyumların ve dürtülerin birbirini kesen bir ağı olarak tanımladıktan sonra, neden bireyler olarak başarılı olmak veya toplumlar olarak ilerlemek için zahmet edelim? Bu olaylar aynı deri çuvalının içinde meydana geldiği için, kalıcı, sürekli bir kişilik varsayarız; kitle halinde veya ayrı birimler olarak yüceltilecek veya kınanacak bir şey, savaş, romantizm ve insan faaliyetinin diğer her türü için altyapı görevi gören bir şey. En güçlü kurgularımızın hiyerarşisinde -Vatan, Tanrı, Aile- Kişi en zirvededir.

Tanrılarımızın gerçekliğini doğrulayamadığımız kadar, kendimizinkini de doğrulayamayız. Ve yine de sahte bir kimlik altında poz vermeye enayi gibi kanıyoruz, bize var olan en gerçek şeymiş gibi görünen gizli bir ajansın içine çekiliyoruz. Bu nasıl oluyor? Şimdiye kadar elimizdeki en iyi teori, kişiyi mümkün kılanın bilinç olduğu; bu bilincin bir kafayı diğerinden ve etrafındaki dünyadan ayırarak, o kafayı taşıyan yaratığa birisi olma, özellikle de insan olan birisi olma hissi verdiğidir. Hayvanat bahçesine kapatılmış hiçbir yaratık ne tür bir şey olduğunu bilmez, bırakın hayvan, sebze veya mineral olsun, başka türden bir şeye üstün olduğu konusunda kıyameti koparmayı. Biz insanlara gelince, özel olma duygumuz buram buram kokar. Binyıllar boyunca, aramızda en bilinçli olarak övülenler -beyin yıkamanın en rafine türüne ihtiyaç duyanlar-

insan olmanın ne anlama geldiğine dair araştırmalar yaptılar. Onların bu konudaki birbirinden farklı saçmalamaları, bedenlerimiz hayatta kalma, üreme ve ölme yoluna giderken beyinlerimizi meşgul etmeye devam ediyor. Bu arada insanlığımız, benliklerimiz ve kişiliğimiz konusu üzerindeki spekülasyonlar hızla devam etmektedir. İhtiyatsızca asılsız olan bir öncülden yola çıktığınızda, bunu ancak delilik ve kâbus izleyebilir; bunlar da tarihler, biyografiler, ünlü dedikoduları, klinik çalışmalar ve haber raporları şeklinde sunulduğunda bizi büyüleyen şeyin ilk maddesidir.

Hem Schopenhauer hem de Nietzsche yalnızca ateistlerden oluşan bir kitleye hitap etmiş olmalarına rağmen, Schopenhauer -halkla ilişkiler açısından- insanlara organik ve inorganik şeyler dünyasında herhangi bir özel statü tanımayarak veya varoluşumuza abartılı bir anlam yüklemeyerek hata yapmıştır. Schopenhauer'in aksine Nietzsche, hayatın dini okumalarını uzun uzadıya küçümseyecek kadar ciddiye almakla kalmamış, aynı zamanda onları hedef odaklı değerlerden oluşan daha görkemli bir planla ve genel olarak inanmayanların bile susamış göründüğü bir amaç duygusuyla -ciddiye aldığı kişilerin kendilerini kaybedebilecekleri (veya bulabilecekleri) o bombastik projeyle- değiştirmeye kararlı olmuştur.

Nietzsche'nin ateist-amoralist güruh arasındaki popüler başarısının anahtarı, dünyanın anlamsızlığını anlamlı bir şeye dönüştüren ve kaderi gözlerimizin önünde özgürlüğe çeviren bir zihin hilesi olan materyalist mistisizmidir. Schopenhauer'in, bilinemez bir fenomenin (İrade) bütün ipleri elinde tuttuğu o gerçekten kaderci kuklacılığına gelince; onun gitmesi gerekiyordu. Eğer Schopenhauer dışında hiç kimse İrade'yi (herhangi bir tanrı kadar çok şeye sahip olan, ki bu da çok şey ifade etmeyen) gerçek bir fenomen olarak tasavvur etmemişse de, yine de iç karartıcı olma gücüne sahiptir, çünkü kişileri

maskelere indirger. Ancak Nietzsche'nin felsefesi için maskelere değil kişilere ihtiyacı vardı. Özellikle, Nietzscheci kader sevgisi (amor fati), ancak bir kişi, bir benlik bu sevgiye bir anlam verecek kadar gerçek olduğu sürece işe yarar; gerçek dışı bir şey değil, öz-bilinçli bir hiçlik değil, emirleri arkasından ve ötesinden gelen herhangi bir şey değil. Tanımlanmamış bir kadere doğru yarışta onları geride bıraktığına inandığı kişilerle işbirliği içinde olan Nietzsche, insanlık geçidinin... her nereye doğruysa yürümeye devam etmesi için elinden geleni yaptı. ("Düşünüyoruz, o halde öleceğiz; bu yüzden ölmenin yanı sıra düşünebildiğimiz diğer tüm 'korkunç ve şüpheli' şeyleri de sevmeyi öğrensek iyi olur.") Değerlerin ağaçta yetişmediğini veya taş tabletlere yazılmadığını fark edecek zihin berraklığına sahip olmasına rağmen, nasıl ve neyin yaratılacağını söyleyemese de onları yaratmanın mümkün olduğunu düşünerek kendisini kandırmıştır. Çarmıha Gerilmiş Olan'ın yaşamı reddeden inancını yıkacak kadar çetin ceviz olan Nietzsche, Hıristiyanlığın Batı dünyası üzerindeki yönetimini devralmak ve onu sahte fonlarla ayakta tutmak için yetiştirilen Zerdüşt'ün Deccalvari sahtekârlıklarıyla O'nun saçmalıklarını sürdürmeye de mahkûmdu.

Neden bu "hayır" diyen "evet efendim"ci adam, yaklaşmakta olduğunu öngördüğü nihilizm krizini savuşturarak birlik ruhumuzu yüksek tutmanın bu kadar önemli olduğuna inandı? Nietzsche, bazen azalsa da asla tükenmeyecek olan ve sonuçta kişinin yaşayıp yaşamadığını değil, yalnızca nasıl yaşadığını düzenleyen değerlerin azlığı nedeniyle bir noktada insanların yüzlerini duvara döneceklerini düşünmüş olamazdı. İntihara meyilli etkilenenler arasında olması beklenenler, gayet iyi ve hoş bir şekilde hayatta kaldılar: Nihilist paranın hangi yüzü onlara denk gelmiş olursa olsun, eve yine de kucak dolusu onaylamalar götürdüler. Yayınlamak ya da yok olmak,

profesyonel düşünürlerin üzerinde uzun süre düşünmeleri gereken bir soru değildir. Ve ufukta hala her ne kriz varsa, post-nihilist bir ortamda gerçekleşmek zorunda kalacaktır. Bazı insanların diğerlerine taktığı kötü bir isim olarak ve genel bir zihin yönelimi olarak "nihilist" yaşamaya devam edecektir. Ancak insan kafası için bir tehdit olarak nihilist, eğer böyle bir varlık gerçekten var olduysa, Tanrı ve Dillinger kadar ölüdür. (Bkz. James E. Edwards, The Plain Sense of Things: The Fate of Religion in the Age of Normal Nihilism, 1997.) Kişinin değerlerini tamamen silip atması oldukça imkânsızdır; doğal bir son tarafından yakalanana kadar hayal edilecek bir idealdir. Hayatın değersizleştirilmesinin maestrosu olan Schopenhauer, bunu çok iyi biliyordu. Ancak Nietzsche, kendi eserinin ilham vermesi gerektiğini hayal ettiği o doğmamış değerler hakkında telaşlanıyor, zamanın tepelerinde kaybolan nesiller tarafından adının, kanının ve hem ahlaki hem de genetik kodlarının vücut bulmasından endişe duyan bebek bekleyen bir ebeveyn gibi onlar için kaygılanıyordu. Gelecek nesillerin kendi başlarına uyduramayacakları hiçbir değer bırakmayan Nietzsche, yine de geçmişten gelen köleleştirici değerlerin muhteşem bir muhalifiydi. Onların yerine hiçbir şey bırakmadı. Ve bunun için ona teşekkür etmeliyiz.

Nietzsche'den sonra kötümserlik bazıları tarafından yeniden değerlendirildi, bazıları tarafından gençleştirildi ve yine de o en harekete geçirici yanılsamaları hakkında dırdır etmeye devam eden sıradan insanlar tarafından iç karartıcı bulunarak reddedildi: "Bugün dünden daha iyi ve yarın daha da iyi olacak." Hayatta olmak şimdilik iyi olsa da, en azından görmeyi umursadığımız kadarıyla, gelecek gerçekten bir kişinin olması gereken yerdir. Lovecraft burada son derece merak uyandıran bir figürdür, çünkü kurgusunun büyük bir kısmı, evrendeki varlıkları insan yaşamındaki iyileşme fikrini kozmik bir yanlış

hesaba indirgeyen bir grup tanrısal varlığa dayanır. Kör Aptal Tanrı Azathoth, Sürünen Kaos Nyarlathotep ve kütüphanelerini doldurmak üzere çeşitli verileri ve ilmi kaydetmek için zamanda ve galaksilerde seyahat ederek çağları geçiren Büyük Irk'ın o korkunç araştırmacıları: Bu varlıklar Lovecraftvari evreni koşulsuz bir duyu, mana veya değerden yoksun bir yer olarak sembolize ederler. Bu perspektif Lovecraft'ın "Nemesis" adlı şiirinde unutulmaz bir şekilde ifade edilmiştir:

> Karanlık evrenin esnediğini gördüm
> Siyah gezegenlerin amaçsızca yuvarlandığı yerde,
> Fark edilmeden dehşetleri içinde yuvarlandıkları yerde,
> Bilgi, ışıltı veya isim olmadan.
>

Daha iyi bir geleceğin hayranlarının duymak istediği şey bu değildir. Hatta entelektüel okuyucular bile -belki de, eğer ruh halinizin depresyona doğru düşmesini engellemek istiyorsanız her zaman sorun çıkaran bir şey olan bilinçten aşırı derecede etkilenme eğiliminde oldukları için- böyle bir vizyonun geçerliliğini inkâr edecekler ya da onu yalnızca edebi bir eğlence olarak göreceklerdir; ki aslında sadece bundan ibarettir... tıpkı Gılgamış ölüler diyarında konakladığından beri yapılmış her glif ve karalama ya da anlatılmış her masal gibi. Aynı okurların Teosofi, Antroposofi, Transandantal Meditasyon, Paganizm ve Neopaganizm, Panteizm, Gnostisizm ve New Age tarikatlarının vaazları gibi saçmalıkları halkın içinde büyük bir hevesle tüketmekle meşgul oldukları görülmüştür.

Bununla birlikte, kural olarak, çoğu kişi eski ve saygın inanç sistemlerini ve onların mezhepsel uzantılarını tercih eder. Bu yüzden Eski Ahit'in tanrısına; yolsuzluğuyla Kendisini ve evreni kirleten idrarını tutamayan bir ahmağa, köhne yaratılışı Gnostiklerin bu genetik gücü, orijinaliymiş gibi davranan

fabrikasyon hatası, düşük bütçeli bir ilah olarak kavramalarına yol açan doğuştan bir fiyaskoya güvenirler. Ölüp gömülmüş mesihlerin mezarlarından çalınan parçalardan Frankenstein'ın canavarı gibi bir araya getirilmiş tarihsel bir şifre olan İsa Mesih'e güvenirler; çubukta bir kurtarıcı. Allah'a ve onun sözcüsü Muhammed'e güvenirler; mevcut dini ürünler tarafından yeterince hizmet alamayan, gelişmekte olan bir inanan pazarı için yeni bir şarlatanlık cinsine öncülük eden sonradan görme bir peygamber. Kişiler, kabileler, toplumlar ve özellikle bu dünyada ve belki de belirsiz, karanlık ya da düpedüz bir kâbus olabilecek bir ahirette hayatta kalacak bir tür olarak önemlerini doğrulayan, ancak bu dünyaya ait olmayan değerler için iştahlarını doyuran -o çok iyi bildikleri ve bilinçlerinden silmekten başka hiçbir şey istemedikleri iç karartıcı, anlamsız yer- her şeye güvenirler. O halde Zapffe, Schopenhauer ve Lovecraft gibi yazarların insanlığın değerini ve mucizesini, değerlerinin (ister ebedi ister geçici olsun) geçerliliğini ve doğal olarak sonsuz ya da en azından öngörülebilir geleceğe doğru devam eden bir dünyayı onaylamayı başaramadıklarında, yalnızca kendi marjinallik biletlerini kestikleri kesinleşmiş olur. Bunun dışında kalan her şey tasvip edilemeyecek kadar iç karartıcıdır.

Herhangi bir kasvetli düşünce kalıbına karşı fobisi olan insanlık, yine de tarihi boyunca giderek artan hayal kırıklıklarını (yanılsama yıkımlarını) içine çekmiştir. İncil'deki Yaratılış ve diğer tüm köken masalları, büyük patlama teorisinin ve ilksel çorbanın efsanevi bir analoguna indirgenmiştir. Panteon üstüne panteon "insanların eskiden inandığı şeyler" olarak küçümsenmiştir. İlahi müdahalecilik için dilekler, sadece dini fanatiklerin ve inanç şifacılarının çadırlarının içinde mırıldanılmaktadır. Ve dünya güneşin etrafında dönmeye başladığından beri hiçbir şey eskisi gibi

olmadı. Geçtiğimiz yüzyılda ya da daha fazlasında, bu tür hayal kırıklıkları çeşitli bilim dallarındaki uzmanların alanı haline gelmiştir, bu nedenle Pazar günleri kiliseye giden ve haftanın geri kalanında gazetedeki astroloji köşesini okuyanlar tarafından, eğer biliniyorlarsa da, pek iyi anlaşılamazlar. Hayal kırıklığı genelcileri daha geniş bir frekansta yayın yaparlar. Yine de mesajları, binlerce yıldır provası yapılan tekrarlayıcı bir ağıt, sadece kötümserliğin gurmeleri, bitiş çizgisine giden yarışta alanı fevrice çevreleyen bilişsel başına buyruklar tarafından alınır.

Her nesille eşzamanlı olarak, hayal kırıklığı gizlice ilerlemelidir. Onun ilerleyişini hızlandırmaya çalışırken yakalanan herkes azarlanacak ve köşesine oturması söylenecektir. Kilise; Zapffe, Schopenhauer ve Lovecraft gibi muhalifleri öldürme veya onlara işkence etme gücünü kaybetmiş olsa da, onlar hem kutsal hem de laik bilincin bekçi köpekleri tarafından hala yakından izlenmektedir. Bazıları buna bir ilerleme işareti diyebilir. Ancak bu tür zihinlere gösterilen müsamaha, bizi zamanından önce kendimizi tebrik etmeye yöneltmemelidir. Türümüzün nihai bir hayal kırıklığına doğru ilerleme hızı jeolojik olarak yavaştır ve insanlık, tek bir sesle "Bilinçli yaşamın bu hatası yeter. Artık doğmamış masumlara aktarılmayacaktır" diye haykırabileceği o parıltılı güne doğru çok fazla yol alamadan, doğal nedenlerle veya "Tanrı'nın bir işiyle" nalları dikeceğinden emin olabilir.

KORKUYLA YÜZLEŞMEK (Sayfa 48 - 50)

AYDINLANMA (ENLIGHTENMENT)

Papağan gibi tekrarlanan bilgeliğin akışına karşı çıkan herhangi bir düşünce sistemi gibi, Budizm de dünyanın en seçkin kafalarından oluşan lejyonları ya da en azından bilişsel öncüleri cezbetmiştir. Bir tanrı figürünün yokluğunun yanı sıra, Dört

Yüce Gerçek'in bir ve iki numaralı olan, iki cesur ve inandırıcı gözleminin üzerinde durur. Birincisi, yaşam ve acı çekme arasındaki eşitliktir. İkincisi, yararsız ve değersiz olan acının kaynağının yaşama arzusu olmasıdır. (Her şeyi seven, her şeyi bilen ve her şeye gücü yeten bir Tanrı'yı, O'nun dünyasının şeytani sadizmiyle bağdaştıramayan mantıkçılara karşı onlara cephane verdiği için apolojetiği (savunması) Hristiyanlar tarafından alkışlanan C. S. Lewis'in izniyle [The Problem of Pain, 1940]. Teodise bir yana, bir inanan bu dünyadaki acılarını ortaya koyarak öbür dünyada temizlenmek (rahat etmek) için bir şanstan daha fazla ne isteyebilir ki?) Bu İki Yüce Gerçek, Üçüncü Yüce Gerçek'te olduğu gibi kurtuluş reçeteleri onu izlemeseydi bir anlam ifade edebilecek olan bir umutsuzluk felsefesine öncülük eder: Acıdan kurtulmanın bir yolu vardır. Artık her şey kapış kapış gidiyordu. Buda'nın ya da onun takma adıyla yazan komitenin Dört Yüce Gerçek'in ilk ikisiyle yetinmeyip bireylerin ve nihayetinde tüm insanlığın acının prangalarından kurtulabileceği bir yolu vaaz etmeye sapması ne kadar trajik. Bu yol, aydınlanmaya ve Nirvana'ya götüren Yüce Sekiz Katlı Yol'dan geçer.

(Lütfen yukarıdaki cümlenin Budizm'in tüm mezhepleri için geçerli olmadığına dikkat edin. Diğer inanç sistemlerinde olduğu gibi Budizm de 'kendin yap' projelerinin bir derlemesidir ve bazıları burada özetlenen inanca benzemez. Bu ilkenin, dünyaya şimdiye kadar sunulmuş olan her felsefede, ideolojide ve mit torbasında bir paraleli vardır: Hiçbir iki kafanın hatları aynı olmadığı için, hiçbir sistem veya sistemler dizilişi asla kusursuz bir uyum sağlamayacaktır. Eğer aradığınız şey kendiniz hakkındaki gerçekse, o zaman incelenmiş bir yaşam sizi yalnızca yalnızlığın sınırlarına doğru uzun bir yolculuğa çıkaracaktır. Budistler bizzat düşünce sürecine saldırarak bu konuda bir tavır almışlardır. Ancak bu tür bir kafa yorma işi

yorucudur ve Wilhelm Reich'ın orgon akümülatörleri kadar ancak uygulanabilirdir, bu da Budizm takipçilerini kurtuluştaki yoldaşlarıyla aynı boş vaatler sepetiyle baş başa bırakır.)
Aydınlanma ve yeniden doğuştan kendini kurtarma gibi çifte hedefleriyle Budizm, inananlar için daha parlak bir gelecek ve onların bu dünyanın kederlerinden kurtulmaları için satış yapmakta (vaatlerde bulunmakta) diğer tüm dinlere erkenden katıldı. Bu kazanımlara bireyin yaşamı boyunca sahip olunabilir ya da Budistlerin Hinduizm'den aşırdıkları bir 'ya hep ya hiç' (isabet et ya da ıska geç) doktrini olan karmanın tam on ikiden vurulması için reenkarnasyon şansına ertelenebilir.
Reenkarnasyonu ve bu hipotezin inananın omuzlarına yüklediği zihinsel jimnastiği bir kenara bırakırsak -Buddhism Without Beliefs (İnançsız Budizm, 1998) kitabının yazarı Stephen Batchelor'a sorun- hayatın acılarının karanlığında gelecekte kutsal bir havuç gibi sallanan Nirvana durumu veya durumsuzluğu, Hristiyanlığın cennetinden veya Vikinglerin Valhalla'sından farksızdır. Şu temelde diğer dinlerin ruhani tema parklarına kıyasla üstün bir kavram veya -hangisini tercih ederseniz- kavramsızlık gibi görünmektedir: Dogmatik bir otorite doğru olduğunu söylediği için bir şeyin doğru olduğuna inanmanız istenmez; bunun yerine, maksimum aydınlanma devreye girdiğinde kişiyi gerçeği kendi başına görmeye davet eder. Bu, önceden uyarıldığımız üzere, yalnızca içinde huzur içinde yatmadan önce gerçeğinden şüphe duymayanlara sunulan bir davettir. G. K. Chesterton bu noktada Budizm'e göz yumar, onu bağışlardı.
Kurtuluş pazarında aydınlanma, kategorik olarak şimdiye kadar sunulan en iyi satın alımdır (en azından reklamcıları öyle söyler). Sadece duman ve aynalardan ibaret gibi görünen bir dünyada bocalayıp durmak yerine, neyin ne olduğu ve neyin olmadığına dair kesin bir vizyona ulaşmak için

kaydolabilirsiniz. Kaba tabirle aydınlanma, bilincimizin düzeltilmesi ve çamurlu yanılsamanın yıkanıp arındığı, bir anlayış elmasının parladığı bir varoluş durumunun kurulmasıdır. Bu nihai ödüldür... eğer elde edilebilirse, onu ima eden basmakalıp ya da şifreli ifadelerin dışında herhangi bir gerçekliği varsa. Milyonlarca insan, ne elde etmek için kumar oynadıklarını son nefeslerini verirken bile anlamadan, onu kazanmaya çalışarak hayatlarını harcamış, hatta bazıları akıllarını yitirmiştir. Gerçekten de farkında olmadan aydınlanmaya ulaşmışlar mıydı? Aydınlanmanın aşamaları var mıydı ve eğer öyleyse ne kadar ilerlemişlerdi? Ancak aydınlanma, konumu konuşma ile nirengi (üçgenleme) yapılamayan ve iyi savunulan bir tabya (redoubt) gibi görünmektedir, tek kuralı şudur: Eğer kendinize varıp varmadığınızı sormak zorundaysanız, kesinlikle varmamışsınızdır.

Çeviriye kitabın 50. sayfasından başlayıp 52. sayfanın ilk paragrafının sonuna kadar olan, "AYDINLANMA" (Enlightenment) alt başlığının devamıyla ilerliyoruz.
Bu bölümde yazar, aydınlanma fenomenine son derece şüpheci ve sıradışı bir açıdan yaklaşan U.G. Krishnamurti ve John Wren-Lewis'in tesadüfi uyanış deneyimlerini anlatıyor.
KORKUYLA YÜZLEŞMEK (Sayfa 50 - 52)
AYDINLANMA (Devamı)
Yine de, tılsımlı (şanslı) bir bireyler çevresinin, bir yığın kutsal metin, günlük, telif hakkı alınmış yayın ve kamuya açık ifadelerde -belirsizce veya coşkuyla- tasvir edildiği gibi aydınlanmaya karşılık gelen bir duruma ulaştığı görünmektedir. Ve görünüşe göre oraya, bazen fiziksel bir travma veya Ölüme Yakın Deneyim sonucu, habersizce varmışlardır. Belki de tesadüfen aydınlanmanın en büyük örneği, klinik ölümü

deneyimlediğini ve ardından aydınlanma literatüründe yüceltilen türden bir varlık olarak hayata döndüğünü iddia eden U. G. Krishnamurti'ninkidir; her ne kadar U. G.'nin hiçbir uyanış doktrinine en ufak bir itibar etmediğini ve maneviyatın kendisinin yanı sıra tüm dinleri topa tuttuğunu da eklemek gerekse de. (On altı yaşındayken ölümünü ve aydınlanmasını bildiren, ardından hayatının geri kalanını zincirleme sigara içen bir guru olarak geçiren popüler kutsal adam Bhagavan Sri Ramana Maharshi'nin aksine. U. G. bir keresinde Ramana Maharshi ile tanışmış ve ondan hiç etkilenmemişti.) Bu süreçte hissettiği acı ve kafa karışıklığı nedeniyle "felaket" olarak adlandırdığı klinik ölümü aracılığıyla U. G., doğanın bir kuklası haline geldi. Neyse ki, yeni işleyiş biçimiyle hiçbir sorunu yoktu. Bunu kabul etmesine gerek yoktu çünkü kendi anlattığına göre, bir şeyi kabul veya reddetmesi gereken bir egoya sahip olma duygusunu tamamen kaybetmişti. Benlikler ticaretine (alışverişine) katılmayı bırakmış, kişiliğini bir kenara atmış biri, hiçbiri büyük ölçüde belirgin olmayan ve hepsi "gerçek" dinlere inananlara komik gelen isimlere sahip eski çağ tanrıları veya kabile ilahları kadar modası geçmiş olan aydınlanma veya arayışçı sahnesinin diğer satılık malları gibi bu kadar tuhaf bir şeye nasıl inanabilir veya inanmayabilirdi ki?!

Bazıları, U. G.'nin ruhsal inançlara duyduğu saygısızlığı, kendilerine hiçbir türden belirli bir ayrıntıyla sınırlandırılamayacağı öğretilen aydınlanmanın doğasıyla mutlu bir uyum içinde olduğu şeklinde yorumlayabilir. Diğerleri ise, belki de bir kişi bir kez "uyandığında" hem saygısızlığın hem de saygının hedeften şaştığına inanacak şekilde beyni yıkandığı (doktrine edildiği) için bu iddiayı reddedecektir. Bu tartışmanın her iki tarafı da U. G.'nin ilgisini çekmezdi. Röportajlarda defalarca haykırdığı şey, belki milyarda biri hariç olmak üzere,

insanların kafalarını, ne kültürler ne de havada şatolar (hayaller) inşa etmek için değil, yalnızca hayatta kalmak ve üremek için doğmuş hayvanlar olarak hayatlarının üzerine herhangi bir türden öğretileri bindirmekten alıkoymalarının imkânsızlığıdır. Hayvaniliğimizin temel programlarının ötesindeki zihinsel aktivite, yalnızca acı çekmeye, kafa karışıklığına ve kendini kandırmaya yol açar. U. G., kafalarımızın hayatlarımıza yaptığı şey için hiçbir zaman bir çözümden söz etmedi. Yanılsamalarımız tarafından esir alınmış durumdayız ve çıkış yolu yok. Sayısız sorgucusuna söylediği gibi, U. G.'nin bir çıkış yolu bulmuş olması şanstan başka bir şey değildi; hakkında hiçbir şey bilmediği veya başkalarına aktaramayacağı bir şeydi. O halde, neden insanlara bilgelik diye bir şeyin olmadığını ve kendi yanılsamalarının cüruf yığını (çöplüğü) arasında çaresizce yaşayıp ölmeye mahkûm olduklarını anlatma zahmetine girsin ki? Neden? Çünkü bu insanlar ona gelip yardımını istediler. Onların yakarışlarına derhal, onlara yardım edemeyeceği, onların da kendi kendilerine yardım edemeyecekleri yanıtını verdi. Aradıkları hiçbir alandan yardım gelemezdi. Hayatları boyunca arayabilirlerdi ve yine de ölüm döşeklerine sadece başladıkları o aynı işe yaramaz sorular ve işe yaramaz cevaplardan başka hiçbir şey olmadan varabilirlerdi. U. G. kendininkini (cevabını) almıştı, ama onlar kendilerininkini asla elde edemeyeceklerdi. Öyleyse neden yaşamaya devam etsinler ki? Doğal olarak hiç kimse bu soruyu açıkça U. G.'ye sormadı. Ancak onun cevabı ellerindeydi: Yaşayan bir "siz" yoktur, sadece tek işiyle -hayatta olmak ve biyolojiye itaat etmek- meşgul olan bir beden vardır. Onunla sohbete giren herkese yorulmadan tekrarladığı gibi, insanların kendileriyle başka ne yaptıkları onun umurunda değildi. Kendi yerini insanlığın kurtarıcısı olarak görmedi. Bu, dünyayı şu veya bu tarikatla istila eden, her biri kendi ticari markalı ıvır zıvırını (safsatasını)

savunmak için dişlerini gösteren kurtuluş şarlatanlarının işiydi. Irkımızın kendisiyle umutsuzca anlaşmazlık (çatışma) içinde olduğunu görse de, U. G., kendimize bir son vermemiz gerektiği yönündeki Zapffe'nin sonucunu desteklemezdi. O sadece insan hayatının bir trajedi olduğu düşüncesine kapılmamıştı. Bu düşünce tarzı, olduklarından başka bir şey olmayı imkânsız bir şekilde arzulayan o zavallı maymunlar içindi. Zapffe'nin savunduğu protokol (yöntem), U. G.'nin olayları olduğu gibi tasasızca kabul etmesinden daha az umutsuz değildir. Ancak türümüze eziyet eden bu büyük paradoksu alakasız diyerek omuz silkip geçiştirmek yerine, ona nihai bir son yazacak olması gibi bir bonusu vardır. Aynı zamanda, U. G.'nin çok küçümsediği, bilincin doğurduğu o çıkar gruplarının -en başta da dinlerin- her birini sustururdu. Görüşlerin rasyonel bir değiş tokuşu (tartışması) bile, insanların sizi ezme girişimleri başarısız olduğunda, ileri bir tarihte düzeltmeyi umdukları bir şey için söyledikleri "anlaşmazlıkta anlaşalım" şeklindeki tüm iddialara bağışık olan irrasyonel tutkuları gizleyen bir kılıftan ibarettir.

U. G. Krishnamurti gibi olağanüstü bir örneği bir kenara bırakırsak, insanlık, bilincin üzerine getirdiği ve felsefe, bilim, din veya belediye binasından (yönetimden) gelen her yeni geğirtiyle (söylemle) yalnızca yoğunlaşan çatışmalı durumdan muzdariptir. Geleceğin bu bakımdan geçmişten sapacağına inanmak için hiçbir neden yoktur, gerçi sapmayacağına inanmak için de hiçbir neden yoktur. Gelecek, hem iyi huylu (kibar) hem de cömertçe kanlı kan davaları için stratejik bir zemindir. İrili ufaklı anlaşmazlıklar, genellikle onları başlatanların ömürlerinin çok ötesine uzar ve iyi kavgayı sürdürmeyi sonraki nesillere bırakır. U. G.'nin muhataplarına tekrar ettiği gibi, "Dünyayı değiştirmekle ilgilenmiyorum." Ve eğer bir savaşçı değilseniz, hiç kimse olmaya boyun

eğmelisiniz.
Zehirlenerek neredeyse ölecek olan ve hastanede hiç talep etmediği ya da kazanmak için acı çekmediği bir aydınlanma durumuyla uyanan dinsiz bir bilim adamı olan Avustralyalı fizikçi John Wren-Lewis de U. G. ile bir tür aynı soydandır. Hem U. G. hem de Wren-Lewis, aranmadan gelen bu aydınlanmalarının tesadüfi doğasını kamuoyu önünde vurgulamışlardır. Her ikisi de aydınlanma reçeteleri olan gurulara karşı uyarılarda bulunur. Kitap yazmayan (onunla yayınlanan röportajların telif hakkı da yoktur) U. G., mülakatçılarla yaptığı görüşmelerde, Buda ve Mesih de dâhil olmak üzere insanlık tarafından bilinen her ruhani figürü sahtekâr olarak topa tutmuştur. Wren-Lewis ise aydınlanma fenomenleri ile Ölüme Yakın Deneyim (ÖYD) arasındaki bağlantı tarafından daha fazla tüketilmiştir (meşgul olmuştur). Onun hipotezi, her ne değer taşıyorsa, sıradan bilinci "psikolojik hayatta kalma sisteminin bir tür enflasyonu veya hiperaktivitesi olan" bir "temel arıza" olarak açıklaması bakımından Zapffe'ninkine paraleldir. Bu arızanın onarılabileceği umudunu, bazı ÖYD yaşayanların, egoist bilinçlerinin aydınlanmış türden "kişisel olmayan bir bilince" dönüştürülmesiyle hayatta kalma kaygılarından kurtulmaları gerçeğinden alır.

"ego ölümünün sıradan insanlar için ne anlama geldiği"
KORKUYLA YÜZLEŞMEK (Sayfa 52 - 54 Devamı)
AYDINLANMA (Devamı)
Dindarlığın derin sularına dalmadıkları (aşırıya kaçmadıkları) için U. G. ve Wren-Lewis, ego-ölümünü tatmış olanlar arasında nadir bulunan kişilerdir; bu da, onu destekleyecek anekdot niteliğindeki kanıtlardan başka hiçbir şeyi olmayan bir durum olan bu fenomeni, mistik deneyimler ve vahyedilmiş dinlerle

aynı sınıfa koyar. Tahmin edilebileceği gibi, ego ölümü de fiziksel ölüm kadar kitle cazibesiyle yüklüdür. Türümüzün sadece küçük bir kesimi tarafından bir ideal olarak görülmüştür. Geri kalan herkes için ölüm, ölümdür. Normal bir kafada, kişisel olmayan bir hayatta kalma (varoluş) pek hoş karşılanmaz. Olduğumuz her şeyi geçersiz kılardı, zira hayatta kalmak için endişelenen varlıklardan başka neyiz ki? Yine de aramızda, bütün günlerini endişe içinde geçirmekten pek de aşırı sevinç duymayan bazı çaresizler (desperadolar) vardır. Bazıları, eğer insanoğlu var olmak zorundaysa, U. G. ve Wren-Lewis'in içinde yaşadığı durumun, yani herkesin egosunun iptal edildiği ve bireyler olarak kendimize dair bilincimizin tamamen ortadan kaybolduğu modelin en optimum model olduğunu söyleyecektir. Temel ihtiyaçlara -yiyecek, barınak ve giyecek- ihtiyaç duyan varlıklar olarak işlemeye devam ederdik, ancak hayat bundan daha fazlası olmazdı. Olması da gerekmezdi. Sahip olduğumuz her neyse onunla yetinirdik; alışılagelmiş yollarımıza taban tabana zıt bir alışkanlık değişimi. Her zaman başka bir şey, daha fazla bir şey isteriz. Ve onu elde ettiğimizde, hala başka bir şey, daha fazlasını isteriz. Bizi bekleyen hiçbir tatmin zamanı ya da yeri yoktur. İçimizi kemiren eksiklik ve yoksunlukla yaşar ve ölürüz. Herhangi bir taşralının bile kabul edeceği gibi, hayat mükemmel değildir, ancak insanoğlu için kanlı bir mezbahadır. Mevcut ölçüm standartlarına göre daha azını istemeyi hayal bile edemeyiz. Daha fazla ve daha fazlasına giden yolun nereye çıkacağına dikkatsiz kalarak, o şeritte zombiler gibi ayaklarımızı sürüyerek yürümeye devam ederiz. Eğer "az çoktur" ise, o zaman hiçlik, bir egonun, bir benliğin isteyebileceği en büyük şey olurdu. Egosu-ölüler olarak varoluşumuz, çoğu memelinin varoluşundan halihazırda olduğundan daha da farklı olurdu. Mezbaha görgü kuralları olmaksızın birbirleriyle beslenirler ve

insan, yenenlerin, yemek başlamadan önceki iş gibi (soğukkanlı) bir infazdan çekeceklerinden daha fazla acı ve endişe çektiğini hayal eder. Doğal olarak yine de beslenmemiz gerekirdi, ancak eğlence için yiyen, doğadaki her şeyi mideye indiren ve daha fazlası için laboratuvara yönelen hepçil gurmeler olmazdık. Diğer hayvanlar gibi biz de şu ya da bu şekilde acı çekmeye devam ederdik -ki bu varoluşun özüdür- ancak doğal acıyı sürdürülemez bir dehşete tırmandıran bir tutum olan onu kişisel algılamak için egolarımız tarafından kandırılmazdık. Çoğu insana bu tür bir dünya sıkıcı gelebilir: Rekabet yok, sanat yok, eğlence yok; çünkü tüm bu şeyler çatışmaya dayanır ve egosu-ölülerin dünyasında stadyumları ve savaş alanlarını dolduran türden bir çatışma olmazdı. Çalışmaktan ve ihtiyacından fazla para kazanmaktan kaynaklanan ego şişirici faaliyetler de olmazdı; dünyayı iyileştirmeye veya içindeki ya da dışındaki herhangi bir şey hakkında çok şey bilmeye güdülenmeyeceğimiz için bilimsel faaliyet olmazdı; artık muzdarip olmayacağımız çaresizliklerden ve yanılsamalardan ortaya çıktıkları için dini inançlar olmazdı. Hedeflerimiz doğal ihtiyaçlarımızdan ötesine dikilmezdi, zira kendi icadımız olan zevkler ve alışkanlıklar, bizi yalnızca onlarsız hayal edilemez hale getirilen bir hayata boyun eğdirir. (Sigara içmek ile nefes almak arasında seçim yapmak zorunda kaldığı gün yasa bürünen herhangi bir tütün bağımlısına sorun.) En iyisi de, insan varlıkları olarak bu kadar mükemmel bir şekilde revize edildikten sonra, bir daha asla "anlaşmazlıkta anlaşmak" (agree to disagree) zorunda kalmazdık.

Aydınlanmanın geleceğiyle ilgilenen seyirciler için, nörobilim alanı tartışılmaz bir ilerleme kaydetti. Being No One (Kimse Olmamak, 2003) adlı eserinde Alman nörofilozof Thomas Metzinger, her ne kadar Metzinger'in açıkladığı gibi "birisi

olma" yanılsamasını yaratması uygun olan bilgi-işlem sistemleri olarak daha kesin bir şekilde tanımlanacak olsak da, beynin ayrı "benlikler" olarak varoluşumuzun öznel hissini nasıl ürettiğine dair teorik bir model sunar. Budist aydınlanmasının temel noktası tam olarak budur: Düşündüğümüz şey olmadığımızın farkına varılması. Budist gurulardan daha dürüst ve şüpheci olan Metzinger, zihinlerimizi bir rüya ve sanrı halinde tutan insan algısının yerleşik prangaları nedeniyle, gerçekdışılığımızın iradi bir farkındalığına ulaşmamızın pratik olarak imkansız olduğu sonucuna varır. Ancak belki de Metzinger, her ikisi de bilim insanlarının herhangi bir zamanda bizi benliklerimizden kurtaracak bir tekniğe tesadüfen rastlayabileceğini öne süren U. G. ve Wren-Lewis'i hiç duymamıştır. U. G.'nin tahmini, eğer böyle bir teknik bir yerlerdeki bir laboratuvarda gelişirse, meşru bilimin mevcut güçlere veya onu finanse edenlere hizmet ettiği bilinen bir gerçek olduğundan, muhtemelen hükümetler tarafından nüfuslarını kontrol etmenin bir aracı olarak veya şirketler tarafından üç aylık kazançlarını artırmak için kullanılacağıdır. Siyasi ve ticari organların, kendi avantajlarına çevirebilecekleri hiçbir şeyi, buna fizyolojik etkileri laboratuvarda gözlemlenebilen meditasyon, yoga ve benzeri "farkındalık" teknikleri de dahil olmak üzere, görmezden geldikleri pek görülmemiştir.

Ruhani arayış içinde olanların beyinlerinin, nörolojik devrelerinin ve diğer bedensel sistemlerinin işleyiş şekliyle ölçülebilir bir şekilde oynadıklarına dair araştırmalar giderek artmaktadır; fenomenal veya fenomenal olmayan dünyadan veya dünyada kurtuluş arayışı çabalarını tetiklerken, sonuçlar için esas değildir. Kurtuluş ön-düşüncesine sahip olmayan herhangi biri de aynı şeyi yapabilir ve bir bilim insanının monitörlerinde aynı şekilde görünebilir. Bu durum, şüpheci

zihne, Asyalı Budistlerin de ısrar ettiği gibi, tüm bu aydınlanma işinin "özel bir şey olmadığı"nı ve gelecekteki bir tarihte, tür olarak duyarlı olduğumuz duygusal iniş çıkışlar karmaşası da dâhil olmak üzere, alışkın olduğumuz duygulara ve algılara dahil edilebileceğini düşündürmektedir. Bu arada, insanlar sizi kendi cennetlerine sokacak bir hileyi satmaya hevesli bir şekilde kapınızı çalacaklardır. Doğal olarak, bu tanrısal pazarlamacıların cennette işlerin nasıl olduğu hakkında hiçbir fikri yoktur. Cennetin seviyeleri var mıdır? Birisi cennette olup da bunu bilmeyebilir mi? Ve bugün hayatta olan pek çok kişinin fiziksel ölüm acısı çekmeyeceğini, bunun yerine göğe alınma (kıyamet/rapture) üzerimize geldiğinde doğrudan cennete gideceğini ne sıklıkla duyduk? Bu, milyonlarca insanın, kurtarılmamış olanlarla aynı şekilde ölmenin ıstırabını çekmek zorunda kalmama yönündeki gerçekleşmemiş umuduyla çoktan ölüp gittiği anlamına gelir. Son nefeslerini verirken nasıl bir hayal kırıklığı onları rahatsız etmiş olmalıdır. Eğer bir düğmeye basıp ölümün içinde kaybolabilseydik, ölüm o kadar da kötü olmazdı. Ancak cennetin kapılarının kendileri için açılmasını bekleyenler bile, girişlerini Tanrı'nın onlara verdiği hayat için savaşmanın fiziksel çilelerinden sonra yapmamayı tercih ederler. Geri kalanımız için bilinç atlıkarıncası dönüp durur, bizi yalnızca en kötüsünün sona saklanacağı şeklindeki kan dondurucu olasılığa doğru aydınlatır. U. G. ve Wren-Lewis gibi şanslıların hiç denemeden elde ettikleri, yaşamanın kişisel acılarından ve kişisel ölme korkusundan muafiyet ile lütuflandırılmamış olan bizler, aynı anda hem tutunmaya hem de inmeye çalışırken başımız döner ve midemiz bulanır. Ne tür varlıklar kendileri için böyle bir kaderi "seçer" ki? Cevap: Sizin için seçenlerle aynı tür.

KORKUYLA YÜZLEŞMEK (Sayfa 54 - 56 Devamı)

TAHAMMÜLSÜZLÜK (INTOLERANCE)

Hayatta olma ve ölüme mahkûm olma bilincimiz nedeniyle, bazılarımız sadece bu bilgiyi engellemek için planlar icat etmekle kalmaz, aynı zamanda tescilli kesinliklerimize karşı çıkan herkesi itibarsızlaştırmak veya öldürmek için yanıp tutuşur. ("Düşünüyoruz, o halde herkesin bizim düşündüğümüzü düşünmesini sağlamalıyız.") Birbirine rakip inançların bir yığınına (çatışmasına) sahip olmanın sonucu, her kişinin ve grubun, kendi kişiselleştirilmiş fanatizmini paylaşmayanların ister manyakça ister kontrollü olsun, hoşgörüsüzlüğüne (tahammülsüzlüğüne) katlanmak zorunda olmasıdır. Bu tür bir tahammülsüzlük genellikle küçük bir zevk meselesidir. Birisi kendisine zevk veren, bilincin acısından anlık bir rahatlama getiren her şeyin, bir başkasına zevk veren şeyden üstün olduğuna boyun eğmez bir şekilde yemin eder. "Benim müziğim senin müziğinden daha iyi. Benim müziğim bir deha patlamasıyken, seninki sönük ve iyi müzik hakkında hiçbir şey bilen birine zevk (rahatlama) vermesi mümkün değil." Benim müziğim. Benim filmlerim. Benim eğlencelerim (dikkat dağıtıcılarım). (Bahis "Benim milliyetim. Benim ırkım. Benim benliğim"e kadar yükseltilebilir.) Bu durumun bir başka örneği: Korku yazarlarına sürekli şu soru sorulur: "Neden biri korku hikâyeleri yazarak bu dünyanın dehşetlerine bir yenisini eklemek istesin ki?" Korku hikayelerine uygun bir cevabı hak etmeyecek kadar akılsızca olan bu soru, dünyanın gerçekten de korkuyla -yani ölümle ve ölümle sonuçlanan her şeyle- iyi stoklandığını haklı olarak vurgular. Belki de dünya bu tür şeyleri asgari düzeyde tutmalıdır. Fakat bizim durumumuz böyle değildir. Aksine, yolumuza çıkan her dehşeti daha da büyütürüz. İnsanoğlu, daha küçük bir dehşeti daha büyük bir dehşet uydurarak örtbas etmeye fazlasıyla hazır görünmektedir.

(Mızraktan atom bombasına giden düz bir yoldur bu.)
Yaptığımız şeylerin tüm sonuçlarını göremediğimiz kesin, ama görebilseydik bile yine de yapardık. Herhangi bir "ilerleme" o anda iyi bir fikir gibi görünür ve uygulamaya konur. Ve eğer amansız bir dehşet aracına dönüşürse, sadece "Ne yapalım" diye mırıldanır ve bir sonraki ahmaklığımıza geçeriz. Bizim "insan olmak" dediğimiz şey işte budur. Hayvanlar milyonlarca yıldır aynı içgüdülerle yaşamışlardır; biz ise doğaçlama yaparız, yeni dehşetleri eskilerinin üzerine içgüdüsel olarak bindirir, sanki asla zirvesi kapatılamayacak bir piramit inşa ediyormuşuz gibi onları kat kat yerleştiririz. Sonra da kendimize ve tanrılarımıza her şeyin nasıl bu kadar berbat hale geldiğini sorarız.
Her gün dehşetle yaşayan insanlar, bu bataklığa nasıl battıklarına dair cevaplar isteyeceklerdir. Bu, bilinci olan yaratıklar olmanın dezavantajlarından biridir. Bir bataklığın böcekler için olduğu gibi beyinlerimiz de sorular için bir üreme alanıdır. Aynı zamanda, yuva dediğimiz bu dönen kompost yığınındaki kaderimizle ilgili, maneviyat hakkında boş laf kalabalığı yapan cevapları tercih ederek cevaplar kuluçkaya yatırırlar. Bu pratikte evrensel bir dürtü olsa da, görünüşe göre herkes onun tuzağına düşmemiştir. Yi-Fu Tuan'ın Landscapes of Fear (Korku Manzaraları, 1979) adlı kitabında belgelediği gibi, insanlığın son günlerinden ziyade "yükselişi" sırasında daha yaygın olan bazı ilkel sosyal grupların ruhani şeylere hiçbir ihtiyacı yoktu. İlginçtir ki, bu insanların yaşamları da çoğundan daha rahattı; yiyecek ve içeceğe kolayca erişebilen, düşmanı olmayan, iyi havaya sahip, merak ya da hırs namına pek bir şeyi olmayan avcı-toplayıcı kabilelerdi. Ancak, sonraki çağlarınkiyle kıyaslandığında belki de çok sık romantize edilen bu pastoral yaşam tarzı, genel olarak konuşursak türümüz için işlerin nasıl yürüdüğü anlamına gelmez.
Genel olarak insanlar güvende ve rahat olmamıştır. Korkmuşlar,

acı çekmişler ve etraflarındaki dünya tarafından kötü ağırlanmışlardır... ve neden bu kadar istismara uğradıklarına, neden böylesine destansı bir kazığa maruz kaldıklarına dair cevaplar istemişlerdir. Hayatlarındaki bu aşağılıklığın (sefilliğin) bir anlama gelmesini istediler. Her zaman öyle istediler, işte bu yüzden dünya tarihinin herhangi bir aşamasında ilkçağda uydurulmuş zorlama teolojiler tarafından taciz edileceğiz. En azından mutabakatla normal olmak yerine mutlak bir paradigmayla normal olsaydık zorlama görünürlerdi. (Bir tanrıya inanmak gerçekten de bir inananın hayatını inançsız birininkinden daha "anlamlı" yapar mı? Bu, tanrıdan ziyade bireye bağlı gibi görünüyor.) Bu kadim tarikatlara -hangi modern maskeyi takarlarsa taksınlar- katılmamak, onların deliliklerini paylaşmamak, onlara iyi niyetli bir tahammül göstermeyi gerçek bir angarya haline getirir. Dinlere müsamaha göstermenin zorluğu, onların pek çok acımasız yasanın, pek çok acımasız ve alışılmadık âdetin ve hayatlarımızın doğal acısını büyüten acımasız ama tamamen alışılagelmiş şiddetin çoğunun temelini oluşturmaları değildir. İnsanlar dinin iknaları olmadan da zulümlerine sebepler uydurma konusunda son derece mahirdirler. Eğer tüm dini inanç kanımızdan (içimizden) akıtılıp boşaltılsaydı bile zulüm açısından hiçbir şey değişmezdi. Bir inançsızı dehşete düşüren şey, dinlerin hayatlarımıza enjekte ettiği vudu benzeri korkudur. Bir savaş sırasında siper gibi sıkışık varoluşsal bir noktada olmak yeterince kötüdür, ancak bu kriz anlarında içimizde çoktan terk edilmiş dualaların yükselmesi yaraya tuz basmanın (ya da ölüme hakaret eklemenin) ne biçim bir eklemesidir. İnsanın kendi hayatı için dehşete düşmesine koşullu bir tepki olarak annesi için ağlaması ne kadar da tercih edilebilir bir şeydir. Dinin insan ırkına ektiği o korku için hiçbir bağışlama ve hoşgörü olamaz. Bu korku bir yana, dindarların en samimi şekilde dindar

oldukları anlarda onların yanında olmak da utanç vericidir. İnsan onlar adına evrenden özür dilemek ve yüzü kızarmış bir halde yerdeki bir deliğe sıvışmak ister. İnançsızlar için sorun, neredeyse hepsinin bazı dini inançlara uyan sevdikleri olmasıdır. Peki inançsızlar ne yapmalı -kan bağları olanlara ve sevgi ve saygıyla yaklaştıkları diğer insanlara sonsuz bir alaycılık mı boşaltmalılar? Hiçbir felsefi ilke böylesi bir sadakati (bağlılığı) asla hak etmemiştir.

Neyse ki, kendilerine inanan diyenlerin sadece küçük bir kısmı tartışmasız dindardır. Bazen neredeyse hiç kimsenin tam anlamıyla dindar olmadığı bile görünür; onlar sadece herkesin davranışını töhmet altında bırakmadan peşinen nefret edilemeyecek olan kültürlerinin görünüşünü sürdürürler. Bir tanrıya inanmak sıradan kilise müdavimleri için ölümün acısını gerçekten alır mı? Alacağını düşünüyor gibiler, ama zamanı gelene kadar emin olamazlar. Şansımıza, hiçbir ölümlünün dini inancının derinliği ölçülemez, ölçülebilseydi bile ölçülmezdi. Sosyal ve ekonomik güçler buna asla izin vermezdi. Borsa çöker, İncil çok satanlar listesinden düşer ve takvimlerin büyük tatilleri silmek üzere değiştirilmesi gerekirdi. Yeryüzünü dindar balgam okyanuslarından arındırmak için can atanlara bunlar küçük fedakarlıklar gibi görünebilir. Ancak kayıp bazı çevrelerde yine de hissedilecekti ve bu, kişinin üstlenmesi gereken oldukça büyük bir sorumluluktur. O halde neden hoşgörülü olmayalım? Dindar ateşliler iğrençse ne olmuş... Terazide tartılan hiçbir ilahın ne inanca ne de inançsızlığa, ibadet ve duaları bir yana bırakın, layık bulunmamışsa ne olmuş... ve ibadethanelerin her biri, bir eli kalbinde diğeri sizin cüzdanınızda olan embesiller ve suçlular tarafından yönetilen bir ticarethane ise ne olmuş? Kabahat inananın değil, inananın soluduğu havanındır. Nitekim, organize dinin iyi silahlanmış güçleriyle sadece bir nezaket kurmak için bile olsa, inançsızın

hoşgörülü olması yanlış bir yol olmazdı. İtirazın ötesinde, dünya dehşetle tıka basa doludur, ancak dini veya korku hikayelerini yasaklamak durumumuzu bir nebze olsun iyileştirmezdi. Tonlarca dehşetiyle bizi ezip geçecek bir şeyler her zaman orada olacaktır. Yukarıda da kabul edildiği gibi, dinin olmadığı bir dünya, önemseyenler için en az bir diğeri kadar acımasız ve alışılmadık olurdu. Birbirimizi katletmek veya lanetlemek için bahaneler hiçbir zaman kıt olmamıştır. Bunlar gerçekten de bir kaçınılmazlık meselesidir.
Nietzsche gibi kişiler ve Pan-Aryanistler, Ayn Randçı Objektivistler, aşırılık yanlısı Özgürlükçüler ve "en güçlünün" hayatta kalması için tezahürat yapan diğer ponpon kızlar bir yana, çoğu insan güçlünün eziyeti ve yağmalamasına karşı zayıfın yanında duracağını düşünmeyi sever. Kendine yardım edene Tanrı da yardım eder, ama bazen güçlüler zayıfların pahasına kendilerine yardım ederken ipin ucunu kaçırırlar. Bu gerçekleştiğinde, insani bir müdahale tam da yapılması gereken şeymiş gibi görünür... ve bırakın "iyi kavga" başlasın. Sorun şu ki, güçlüyü yenmek için görece daha güçlü olmak ya da daha güçlü hale gelmek gerekir. Herkesin bildiği gibi, güçlüler ille de zayıflardan daha iyi olmak zorunda değildir, daha kötü olmak zorunda da değildirler. Onlar sadece daha güçlüdür. Bir düşmana üstün gelmek, o düşman bazı gaddarca eylemlerde bulunmuş olsa bile, galiplerin daha erdemli olduğu anlamına gelmez; belki sadece kendi gözlerinde öyledirler. Ve o gözler şimdi kendilerine... veya aynı kapıya çıkan kendi çıkarlarına iyi görünen başka kavgalar arayacaklardır. Her zaman daha da güçleniyormuş gibi görünen daha güçlü kuvvetler, her zaman haklı olduklarına inanacaklardır. İyi bir savaş verseler de vermeseler de, çıkarabilecekleri en iyi savaşı verdiklerine ikna olacaklardır. Nihayetinde, güçlünün en güçlüsü güçlü kalmak ve daha da güçlenmek uğruna savaşacaktır. Muazzam bir

anlamın olmadığı bir dünyada neyin daha iyi neyin daha kötü olduğunu belirlemek için bir yöntemden yoksun olduğumuzdan, güçlünün kudreti standardımız olarak yeterli olmak zorunda kalacaktır. Zayıflara gelince, zamanı geldiğinde acılarını bir zamanlarki zalimlerinden ve yağmacılarından çıkaracaklardır. Neye inanırlarsa inansınlar ya da inanmasınlar, hiç kimse dehşetin kaderciliğinden kaçamaz.

Hayatlarımızı devasa ölçüde daha iyi hale getirme gücüne sahip değiliz, sadece devasa ölçüde daha kötü hale getirme gücüne sahibiz. Reform yanlısı olanlar, özellikle de puslu bir ütopyanın taraftarlarıysalar, her zaman şöyle derler: "Şu veya bu kurum, şu veya bu hükümet olmasaydı ya da insan bedeni, zihni ve kalbinin daha büyük tatminleriyle aramızda hiçbir medeniyet, hiçbir ekonomi, hiçbir barikat olmasaydı çok daha iyi durumda olurduk. Keşke..." Bir de şu ya da bu inancın misyonerleri ve tarikatçıları var, kendi kendilerine ve onları dinleyecek olan herkese kafa yoruyorlar: "Keşke herkes benim sarıldığım şeye sarılabilseydi, her şey çok daha iyi olurdu. Keşke herkes benim gibi olsaydı. Keşke..." Ve politikacılar, ister profesyonel ister masa başı olsun, herhangi birinin kendilerininkine inatla karşı çıkan bir görüşe sahip olabileceğine dair inançsızlıklarıyla araya girerler. "Keşke düşmanlarım benim gördüğüm gibi görebilseydi. Keşke beni etkilemeyen şehvetler ve özlemlerle o kadar cehalet içinde olmasalardı, her şey çok daha iyi olurdu. Keşke..." Aklı başında gerçekçiler bile, dünyayı her defasında bir santimetrekare yamayacak daha fazla yara bandı, daha fazla geçici önlem yürürlükte olsaydı işlerin çok daha iyi olacağını düşünmeden edemezler. Ancak hiçbir "keşke", bizi rahatsız eden şeyler için yatıştırıcı bir çare olarak bile işe yaramaz. Hiçbir şey asla çok daha iyi olmayacaktır. Bize o sınırsız kaynağından pompalanan bir dehşet her zaman olacaktır; bilinçli ve öz-bilinçli yaşam, o Büyük Hata. Ve hiçbir şey bu

dehşeti temelsiz inançlar ve onların mide bulandırıcı sembolleri kadar devam ettiremez: Kazık, linç ipi, fırınlar, bombalı araç... İnanca müsamaha göstermek mi yoksa üzerine tükürmek mi? Bu ikilem yeni bir şey değil. Belki de sadece bir terapi veya dikkat dağıtma biçimi olarak, kişiyi bu kadar çok yıpranmış, iç karartıcı derecede yıpranmış, çıldırtıcı derecede yıpranmış meseleleri gözden geçirmeye yönlendirir. ("Keşke insanlar daha fazla insan yapmayı bıraksalar -o zaman hiçbir şeyin çok daha iyi olmasına gerek kalmazdı. Keşke...") Her şey hesaba katıldığında, sahte bir hoşgörü (tahammül), dünyayı döndüren şeylerden bir diğeridir. Ve -inançsızlar ve imancılar da dahil olmak üzere- çok azımız ikiyüzlünün yolunu gereğinden fazla zorlayıcı buluruz.

-- (Yazar burada "toplumsal uyum" ve "medeniyet" dediğimiz şeyin temelindeki yalanları, bu yalanları nasıl süsleyip püslediğimizi ve kendimizi ne kadar ciddiye aldığımızı eşsiz bir alaycılıkla anlatıyor.) ---

KORKUYLA YÜZLEŞMEK (Sayfa 56 - 59 Devamı)
İKİYÜZLÜLÜK (HYPOCRISY)
Bilinç, tüm aldatma ve kendini kandırmaların kaynağıdır. Bilinçli olmak, kaçınılmaz olarak ikiyüzlü olmaktır. Kendi türümüze veya onlardan sadece bize yararlı olanlara ya da kolayca yok edilemeyenlere ancak şu sözleşmenin şartlarıyla tahammül edebiliriz: Eğer o bizim dışkımızın bir kısmını yerse, biz de onun dışkısının bir kısmını yiyeceğiz. Evrensel yol ve ikiyüzlü yol budur. Bu hayatta tutunmak için fena halde şeffaf bir ikiyüzlü olmak şarttır. Etrafınızdakilere ne düşündüğünüzü gerçekten söylediğiniz tek bir gün geçirmeyi deneyin: İşinizi, ailenizi, arkadaşlarınızı, her şeyinizi kaybedersiniz. İster derinden hissedilen ister gelip geçici olsun, duygularınıza göre

hareket etmek çok daha yıkıcı olurdu. Kısa sürede ya ölürdünüz ya da hapse girerdiniz. Bazıları ikiyüzlülüklerimizden "yararlı kurgular" olarak söz eder ve onları hem birey hem de toplum için temel unsurlar olarak göklere çıkarır. Diğerleri ise daha şüphecidir.

Daniel Goleman, Vital Lies, Simple Truths: The Psychology of Self-Deception (Hayati Yalanlar, Basit Gerçekler: Kendini Kandırmanın Psikolojisi, 1996) adlı kitabında, eğer bir dürüstlük yasası bir şekilde uygulansaydı açığa çıkacak olan husumet ve kaygıyı önlemek için insanların ve grupların yapay tasarımlara (uydurma kurgulara) nasıl ayak uydurduklarını inceler. Noam Chomsky, Necessary Illusions: Thought Control in Democratic Societies (Gerekli Yanılsamalar: Demokratik Toplumlarda Düşünce Kontrolü, 1989) adlı bir kitap yayımladı ve bu kitapta, Amerika Birleşik Devletleri gibi bir ulusun efendi sınıfının vatandaşlarına yalan söylemeden ve daha da önemlisi onların kendilerine yalan söylemelerini sağlamadan ayakta kalamayacağını savundu. Zapffe ile birlikte, bu dünyada ikiyüzlülükler ve yalanlardan oluşan bir iskele (altyapı) olmadan hiçbir şeyin ayakta kalamayacağı iddia edilebilir. Medeniyetlerin yapıldığı malzeme budur; o kadar çok ıvır zıvırla süsleyip püslediğimiz için altındakini tanıyamaz hale geldiğimiz o çıplak zorunluluklar değil, uydurulmuş gerçekliklerdir. Yukarıda belirtildiği gibi, bu ikincisi basittir: Yiyecek, barınak ve giyecek. Hayatta kalmak için gereken bu zorunlulukların ötesindeki her şey uydurulmuş gerçekliktir ve hepimiz onun sayısız birikintisine ve uzantısına, son beş bin yılın ateşli hayallerinden oluşan uçsuz bucaksız mimarisine boğazımıza kadar batmış durumdayız. Bilimkurgu türünde, kıyamet sonrası bir toplumda geçen anlatılar genellikle onun deliliğini, zorbalığını ve çatışmasını vurgular; bu da, mümkün olan en ağır dersin bile insanlığı değiştirmeden bırakacağı

anlamına gelir. Sanki hiçbir şey olmamış gibi, bu mahvolmuş ortamlarda yaşayan karakterler derhal, harabe halindeki eski gerçekliklerin kalıntılarından uydurulmuş gerçeklikleri yeniden inşa etmeye koyulurlar.
Bazıları medeniyet olarak bilinen bu zırvalar silsilesi, bu devasa derecede şatafatlı rüküşlük gösterisi hakkında çok önemli çekinceler dile getirmiş olsa da, bizler onu inşa ettiğimiz için kendimizi övme fırsatını pek kaçırmayız. Bizden önce yaşamış bir yazarın, sanatçının, mucidin veya ulusal liderin anıtları önünde yerlere kapanırız. Bir Mısır piramidinin veya Aztek piramidinin veya rastladığımız başka herhangi bir piramidin dibinde hayretle ağzımız açık kalır. Hiç şüphesiz, piramitler için aklımızı kaçırıyoruz. Bu kaya yığınlarının, akıl sağlığımızın mezarları olarak değil de antik bir ihtişamın gösterişli eserleri olarak görülmesi ne kadar da sersemleticidir. Ve biz hâlâ tüm gücümüzle buna devam ediyoruz. Medeniyetin kudretlileri tarafından emredilen görkemli bir tesis kisvesi altındaki ilk piramit Mars'ta inşa edildiğinde, herkesin boş bir gururla irin gibi kabarıp akacağından şüphe duyan var mı?
Kibir ikiyüzlülükle el ele gider. Özgüvenle kurtlanmış bir halde, akıl sağlığını (sağduyuyu) çöpe atar ve kusurlu olanı erdemli (övülmeye değer) olarak şişirir. Bizi dünyadaki diğer tüm hayvanların ötesine tarzla taşıyan bilincin kendisinin bir yan ürününden başka bir şey olmadığı düşünüldüğünde, ikiyüzlülüğün nasıl olup da kötü bir isim yaptığına akıl sır ermiyor. Kendimizle çatışma içinde hareket etme, doğru olmadığını bildiğimiz bir şeyin doğru olduğuna inandığımızı söyleme yeteneği, hayatta kalmamız için bir önkoşul olmuştur. O olmasaydı, yalanların en giziyle; kişiler olarak bütünlüğümüzle, benlikler olarak tamlığımızla boğuşmak zorunda kalırdık. İkiyüzlülük -başka bir deyişle, yalan söylemek hakkında yalan söyleme pratiği- kendimizi olduğumuz gibi

görmekten bizi korur: Biyolojik bir birim olarak birbirine uyan ama başka hiçbir şey olarak, o benlik olarak adlandırılan hayalet, ektoplazmik gerçekdışılığının (iç yüzünün) asla ötesini göremediğimiz bir yanılsama olarak uymayan bir parçalar dizilimi. Benlik (ego) yalanına sadık kalarak, hayatımız boyunca kim olduğumuz yanılsamasına tutunabiliriz ve ölümümüzden önce benliklerimizin binlerce kez öldüğünü görmeyiz. Bazıları kendilerini bu parçaların nasıl bir bütün yanılsaması yarattığının temeline inmeye adamış olsa da, piramitler böyle inşa edilmez. Bir piramidi yerden kaldırmak çok fazla ego gerektirir; turistlerin tatildeyken ziyaret ettiği o taş yığınlarının temel malzemesi. Elbette bir piramit aslında bir polihedrondur, yani fiziksel dünyadaki piramitlerin -en azından uzaktan- benzediği matematiksel bir kavram. Bir piramide ne kadar yaklaşırsanız, o kadar kendisinin ne olduğunu ortaya çıkarır: Tuğlaların kabaca piramit şeklinde bir yığını, göründüğü gibi olmayan bir parçalar kompozisyonu. İnsanlarda da işler böyle yürür. Etrafımızdaki dünya, sanki böyle bir teşvike ihtiyacımız varmış gibi egolarımızın -özsaygının o piramitlerinin- inşasını teşvik eder. Herkes bu piramit şemasından etkilenmiş olsa da, bazıları buna diğerlerinden daha fazla katılır: Gözle görülür bir şekilde kendileriyle daha doludurlar ve bir seradaki egzotik bitkilere bakar gibi egolarıyla ilgilenirler. Başkalarının özsaygısını yıpratabilirlerse veya sadece bu aşınmaya tanık olabilirlerse işleri kolaylaşır. Amerikalı romancı ve deneme yazarı Gore Vidal'ın meşhur ve sıklıkla söylediği gibi: "Başarılı olmak yetmez. Başkaları başarısız olmalıdır." Olduğumuz şeyle olduğumuzu düşündüğümüz şey arasına koyduğumuz mesafe olmasaydı, bunların hiçbiri işe yaramazdı. O zaman kurucu unsurlarımızdan ayrı olarak var görünürüz. Değer verilecek bir benlik olmadan özsaygı buharlaşıp giderdi. Tıpkı piramitlerde

olduğu gibi, bu yanılsama ancak belli bir mesafeden başarılabilir. İkiyüzlülük işte o mesafedir.

DÜNYA GÖRÜŞLERİ (WORLDVIEWS)

İnsanların olayların nasıl olduğuna ya da nasıl olması gerektiğine dair inançlarındaki uyumsuzluklar, "dünya görüşlerinin" malzemesidir. İster ayrıntılı ister basit fikirli olsun, yargıların ve zırvaların bu yığınları, onlarsız ölümcül derecede sıkıcı olabilecek olan hayatlarımıza renk katar. Dünya görüşleri düzeyinde, orduları da unutmamak kaydıyla, büyük ve küçük zihinler kendilerini alevlendiren meseleler için savaşabilirler. Bu, riyakârlığın, aptallığın ve boş lafın yüzey seviyesidir. Aynı zamanda, bilincin kafalarımıza girmesine izin vereceği şeyleri (acıyı ve acı beklentisini, çürümeyi ve çürümenin tek sonunu) ablukaya almak için can havliyle savaşırken, varoluşun içinde uyurgezer gibi dolaştığımız zamanımızın çoğunu harcadığımız yerdir. İşte kendimizi kapattığımız sanatoryum böyledir; herhangi bir coğrafi bölgedeki veya tarihi dönemdeki herhangi bir halkın fikirlerine, mitolojilerine, dinlerine, felsefelerine veya kültürel ürünlerine özel bir önem atfetmek yalnızca deliliğimizi büyütür. Diğer türler gibi hepimiz aynı güveç tenceresindeyiz. Ancak bu gerçekten etkilenmiyoruz ve neredeyse tüm davranışlarımızı tetikleyen şey benzerliklerimiz değil, aramızdaki farklılıklardır. Ve eğer bu farklılıklar yayın medyasında veya protesto pankartlarında yeterince görünür değilse, o zaman etrafımızdaki kafaları daha özenle incelemeliyiz.

İnsanlar belirli bir toplumun içine doğarlar ve bilişsel olarak ihtiyatlı bir davranışa izin veren kişilerin lütfunda kalmak için o toplumun çılgın kaidelerini izleme eğilimindedirler. Örneğin ortaçağ Avrupa'sında ateistler, o zamandan bu yana oldukları kadar yaygın değillerdi. Tanrısızlığı yok etmekte fazlasıyla başarılı olan Kilise, dogmalarından gösterişli bir şekilde sapan

kafirlerle (heretiklerle) yetinmek zorunda kaldı. Kilise yetkililerinin inanç ilkeleriyle uyuşmayan gizemli bir ahiret vizyonunu kaydettiği bir kitap yazan Marguerite Porete için de durum böyleydi. Onun inancı, kalifiye bireylerin öldükten sonra ilahi olanla birleşerek dağılacakları yönündeydi. (Bu metafiziksel uydurma, ateist-kötümser bir formatta, daha sonra Schopenhauer tarafından canlandırılacaktı; İrade'ye yapılan önceki atıflara bakın.) Geniş hatlarıyla Marguerite'nin ahireti fena değildir. Tanrı, İsa, Meryem, melekler, azizler ve diğer cennetsel VIP'lerden oluşan Kilise'nin fazlasıyla mide bulandırıcı cemaatini kesinlikle ezer geçer. Kilise'ninkinden daha yaratıcı ve ilham verici, ancak o kadar akılda kalıcı olmayan Marguerite'nin cenneti, onun kazığa bağlanarak yakılmasına neden oldu. Yakılarak cezalandırılması, büyüleyici bir uyumun olduğu bir zamana ve mekana herhalde renk katmıştır.

Sonraki yüzyıllarda, Batı dünyası görüşlerinin bir potpurisi ortaya çıktı, ancak Orta Çağ'ın ilkeleri moda olarak kaldı: Komşularınızla aynı kültürel malları yutarsanız, yetkililer kapıdan girmenize izin verirdi; yutmazsanız size kapı gösterilirdi. O zaman gidip ormanda, çölde ya da balta girmemiş ormanlarda aşağılık hayvanlarla birlikte yaşayabilirdiniz. Vahşi doğada yalnız olduğunuzda, her türlü fikir ya da inanç, aslında oldukları gibi absürt teçhizatlar olarak bir kenara atılır. Ancak bir süre vahşi doğada kaldıktan sonra sosyalleşme ihtiyacı hissedebilirsiniz. Belki "kafa dengi" sosyal sapkınlardan oluşan bir toplulukta yaşamayı deneyebilirsiniz. Bununla birlikte, birbirlerinin klonu olacak kadar birbirlerine benzeseler iyi olur; yoksa birinin çizgiyi aştığı ve hiziplerin kaynamaya başladığı o gün gelir. Beyinlerimiz her zaman ayrım yapacaktır; doğaları budur. Birbirimizde gözetlediğimiz yüzeysel farklılıklara odaklanırlar -gereksizce söylemek

gerekirse, zira aramızdaki tüm farklılıklar yüzeyseldir. İster yobazlık olarak yerilsin ister dünya görüşleri olarak yüceltilsin, farklılıklarımız sadece geçmiş yüzyıllarda birine işkence edilmesine ya da öldürülmesine ya da her ikisine birden yol açacak sapkın inceliklerdir.
Heveslerden (kaprislerden) dünya görüşleri olarak söz etmemiz için bir neden var mı? Onlar, dolabımızda sadece tek bir takım elbisemiz olduğu... ve onun da et ve kemikten yapıldığı gerçeğini gizlemek için gösteriş yaptığımız ucuz süslerden daha fazlası mı? Cevaplar: Elbette bir neden var ve elbette daha fazlası. Eğer kendimizi ölümüne ciddiye almazsak, o zaman boğazımızı kessek de olur. Öyle yapmamak -boğazımızı kesmek değil, kendimizi ciddiye almamak- bu dünyada önemli bir şeylerin olup bittiğini, yaşamaya ve üremeye değer kılacak bir şeylerin olduğunu düşünmeye ihtiyaç duyan kafalarımızın üzerine çatıyı çökertirdi. En tehlikeli fikir, yaptığımız şey başkasını incitmediği sürece hepimizin istediğimizi yapmakta özgür olmamız gerektiğidir. Bu fikri öne sürenler, içinde yaşadıkları sosyal ve politik atmosfere bağlı olarak, hiçbir yere varamazlar ya da ölürler. Yine de içimiz rahat olabilir, zira bu fikri hayatımıza sokmak imkansız olurdu ve bunun tek nedeni özgür iradenin bir yalan olması değildir. Hem doğal hem de insani dünyada, başka bir şeyi incitmeden hiçbir şey hayatta kalamaz, böylece o en tehlikeli fikri vahşice parçalar. Bu yeni bir haber değildir; sadece böyledir. Ve biz de bu gidişata karşı çıkacak kadar göz kamaştırıcı derecede zeki değiliz. Bazı Budizm okulları, koşullanmış varoluşlarından kendilerini kurtarma arzusu duyanlara evlerini ve hayatlarını geride bırakmalarını tembihler. Özgürleşmek, hayatın dertlerine karşı ölmektir; ki onlardan biri de öleceğimiz gerçeğidir. Her şeyden feragat edene kadar kaybolmuşuzdur. Bu tavsiye bir dünya görüşü olarak sınıflandırılabilir mi? Eğer öyleyse, o zaman

nihilist, kötümser, anti-sosyal ya da düpedüz ahmakça olduğu gerekçesiyle bir kenara itilecektir. Devlet veya şirket finansmanı almayacaktır. Sonuç: İnsanlıkta hiçbir büyüklük yoktur, sadece bir kum havuzundaki çocuksu çatışmalara duyulan doymak bilmezlik (oburluk) vardır. İçinden çıkılmaz durumlarımızı gizlemenin daha iyi bir yolu var mıdır? Kafalarımızı gerçeği bilmekten uzak tutmanın daha iyi bir yolu var mıdır?

KORKUYLA YÜZLEŞMEK (Sayfa 59 - 62)

KÖTÜMSERLİK (PESSIMISM)

Toplumdaki yöneticiler, kahramanca kendi çıkarlarından başka çıkarlar tarafından tüketilmezler (kendi çıkarlarından başka bir şeyi gözleri görmez). Öyle olduklarını söylerler ama değillerdir. Fevkalade yorucu bir tarihsel motif, Çoğunluğun, Azınlık için servet ve güç elde etmek amacıyla kullanılmasıdır. (Bu endişe, okuyucularını bariz ama dile getirilmeyen gerçeklerle oyalamakta uzmanlaşmış olan Hume'un kapısına da bırakılabilir.) Zaman zaman, Çoğunluk arasında yer alan bazıları, servet ve güç sahibi kişilerin neden olabildiğince çok servet ve güç peşinde koşmak için kendilerini yıpratmak yerine hayatlarının bir noktasında kendi istekleriyle işi ağırdan almadıklarını merak ederler. Şirketler, ülkeler ve dini mezhepler gibi varlıkların (kurumların) yöneticileri, servet ve güç elde etme hırslarını tam gazın altına düşürme konusunda isteksiz görünmektedirler. Servetini ve gücünü artırmaya çalışanların üzerindeki tek kısıtlama, aynı şeyi yapan diğerleridir. Ve hiçbiri tamahkâr yollarından asla mola vermeyecek, hem de kendi istekleriyle. Asla işi ağırdan almayacaklardır. Nasıl yapılacağını bilmezler. Tek bildikleri, eğer servet ve güç varlıkları daha da büyümezse öleceklerdir. Ve öleceklerdir. Diğer her şey ve herkes gibi. Ancak toplumdaki yöneticiler bunu düşünmekten

hoşlanmazlar. Kendi kurumlarının tüm zamanlar boyunca var olmasını isterler. Onların "yaşayan ölüler" (undead) olmasını isterler.
Yirminci yüzyılın büyük bir bölümünde sosyal düşünürler, teknolojinin o kadar verimli hale gelmesinden endişe duydular ki; insanlar zamanlarının çoğunu -işe hazırlanmak ve işten sonra toparlanmak için harcanan saatler de dâhil olmak üzere- çalışmaya adamaktan kurtulacak, bu da işçilere fazlasıyla boş zaman bırakacak ve günlerini dolduracak kadar dikkat dağıtıcı şeye sahip olmamalarına yol açacaktı. Parlak bir geleceğin alametlerine uyum sağlamış olan bu gözlemciler, bu aylaklık patlamasının varoluşsal bir çöküşü tetikleyeceğinden, fazlasıyla bağlanmamış saatlerle başa çıkmaya alışkın olmayanların yaşadığı sarsıntılarla karakterize edilecek bir çöküş yaşanacağından endişe duyuyorlardı. Her zamanki gibi, öngörülen kıyamet gelmedi. İşçiler boş zamanın uçurumu önünde asla dehşetle titremediler ya da ellerinde çok fazla zaman olması düşüncesi karşısında geri adım atmadılar. Teorik olarak, herkes için bir boş zaman (leisure) hayatı mümkündür. Ancak Azınlık, her zaman daha fazla servet ve güç elde etmek isteyecektir. Ve bunun için, zamanlarının çoğunu çalışarak geçirmeye istekli işçilere ihtiyaçları vardır.
Bazı spekülatif zihinler, insanların zamanlarını büyük ölçüde onları öldüren bir işe gömülmedikleri ya da öldürücü bir işleri olmadığı için umutsuzluğa kapılmadıkları bir ütopyaya doğru yolda olduğumuza dair inanç beslerler. İnananların cenneti kavrayamadığı gibi, onlar da bu ütopyanın özelliklerinin ne olabileceğini bilemezler. O halde onların spekülasyonları, Tanrı'nın Krallığı hakkındaki spekülasyonlardan daha mı az acınasıdır? Kötümserin cevabı: Hayır. Kötümserin nedeni: Ütopyalar, sahip olduğumuz veya olabileceğimiz hiçbir bilgi, mantık veya alamet tarafından desteklenmeyen sahte (ersatz)

cennetlerdir. Hayat acı çekmektir ve öldürücü olmayan işlerin ya da işsiz bir boş zamanın olduğu bir geleceğin vaadi, bizi bu cehennemvari hayat dönme dolabında döndürmeye devam etmek için bir ayartmadan, var olmamaya kıyasla sadece bir teselli armağanından ibarettir. Kötümserin sonucu: Her düzeyde, yaşam sistemleri -sosyopolitik sistemlerden güneş sistemlerine kadar- iğrençtir ve KÖTÜCÜL DERECEDE YARARSIZ (MALIGNANTLY USELESS) olarak reddedilmelidir (olumsuzlanmalıdır).

Olaylara karşı kötümser bir bakış açısına sahip olmak, eşanlamlılarının tümü aynı fantastik anlama, yani sürekli bir zihin ve duygu niteliğine gelen kaygan bir kelime olan mizacın bir tesadüfüdür (şans eseri oluşumudur). (Piramitler gibi mizaçlar da en iyi uzak mesafeli bir yanılsama olarak görülür.) Diğer tüm ölümlülerle aynı cüruftan (posadan) yapılan kötümser kişi, düşüncelerinin ve duygularının huyunu ne doğruluyorsa ona sıkıca sarılma eğilimindedir. Dünyayla yetinmekten mahrum bırakılmış olduğundan, yalnızca hoşnutsuzluğunu ilan edebilir. Bunu kendi gibi hoşnutsuz olan yoldaşlarının eğlenmesi için ve belki de tartışmacılarını hayatları boyunca yuttukları o sintine suyu hakkında savunmaya geçirmek için yapar. Herkes sadece haklı olduğunu düşünmekle kalmaz, aynı zamanda başkalarının da onun en ufak düşüncesini sarsılmaz bir şekilde onaylamasını ister. Kötümserler de istisna değildir. Fakat onlar azınlıktadırlar ve ırkımızın radarında görünmezler. Dinlerin, ülkelerin, ailelerin tatlı sözlerine ve bir tutam duygusal görüntü ile ağlak müzik tınılarıyla sıradan vatandaşı gözyaşlarına veya şiddete boğabilen diğer her şeye karşı bağışık olan kötümser, hem tarih kitaplarında hem de medyada görünmezdir. Tanrılara veya hayaletlere inanmayan, kapsamlı bir sanrı tarafından motive edilmeyen biri olarak asla bir bomba yerleştiremez, bir devrim planlayamaz veya bir dava

uğruna kan dökemezdi. Kötümserler, insanlık dramında gerçekten de taraftar olarak isteksizdirler (ilgisizdirler). Erken Hıristiyanlık döneminin Gnostik tarikatları herkesin inandığı şeyi reddettiler. Doğal olarak Kilise'nin pezzonovanti'si (Baba Vito Corleone'nin deyimiyle 'ağır topları') sadece bedenlerini katletmekle kalmadı, aynı zamanda ideallerini de katletmek için elinden geleni yaptı. Dindar bir toplumda yaşayan bir ateist için, eğer servet ve güç sahibi insanları etkilemek ve arkadaşlar kazanmak istiyorsa, yakışır bir poz dua etmeye başlamak olurdu. Bu gerçek, Amerikalıların tarihin şimdiye kadar çıkardığı en büyük ülke olarak kutsadıkları yerde en açık şekilde görülür. Hiç hata yapmayın: Etraflarındaki kalabalığın onayladığı şeyi reddedenler, dünyevi anlamda bilge değillerdir. Kapsamlı (koyu) kötümserler, bilgelik hakkında konuşmaya bile tenezzül etmezler; belki de onun sadece bilincimizin bir başka hayaleti (korkuluğu) olduğunu belirtmek dışında. Zekaya, kurnazlığa ve görgüye (savoir-faire) sahip olabiliriz. Hayatta yolumuzu nasıl bulacağımızı ve talihin elinde tuttuğu sınırlı mal deposundan ne aşırabileceğimizi bilebiliriz. Ancak insanların bilgelik derken kastettikleri bu yetenekler midir? Eğer değilse, o zaman ne olduğu söylenebilir? Cevap: Bir gurunun ya da satıcının ne olduğunu söylediği herhangi bir şey olabilir. Anlamı olmayan kelimeler, kâr marjı yüksek ticari mallardır. Herhangi bir bilge adama (ukalaya) sorun. Kötümser düşünürler sıklıkla eylemsizliği ve toplumdan kaçınmayı tavsiye ederler, ancak çok azı aslında bunlardan birini yapmıştır. Felsefi denemeleri tüm yaratılışın mutlak kokuşmuşluğuna (berbatlığına) bir saldırı olan ve bu tutumu bazı yorumcuların onu -tanrı figürü olmayan- günümüz Gnostiği olarak sınıflandırmasına yol açan Romanya doğumlu Fransız yazar E. M. Cioran, bir manastırda el emeğiyle çalışmanın varoluşun deliliğine ve acısına en yakın çözüm

olduğunu yazmıştır... ancak kendisi manastır şöhretler müzesine asla seçilemeyecek, şehirli bir edebiyat adamıydı. İntihar saplantılıydı, Heinrich von Kleist'a ve ölümlerinin saatini ve şeklini kendileri belirleyen diğerlerine defneler (övgüler) yağdırdı. Ancak Cioran, Hermann Hesse'nin Steppenwolf (Bozkırkurdu) romanındaki Harry Haller gibi, portföyü olmayan bir intiharcı olmaya mahkûm olarak, Alzheimer hastalığının sersemliği içinde nihayet yere serilene kadar varoluşa tutundu. Ve Schopenhauer, hayatın bize acıyla geri ödeme yapan yararsız bir girişim olduğunu savunmasına rağmen, felsefesindeki intihar karşıtı bir madde nedeniyle kendi uzun yaşamına havlu atmamakla beraber, ölü ya da diri rakipleriyle kavgaya girmeye her zaman hazırdı. Başkalarının dertlerine karşı Schopenhauer bolca merhamet besliyordu, ancak onun hayal gücünü en çok sindiren şey, dünyadaki en kötüler arasında sayılamayacak bir salgın olan can sıkıntısıydı. Şans eseri ne kadar da kutsanmış olmalıydı. Schopenhauer, hayatının zengin olduğu bu dikkat dağıtıcı şeylere ek olarak flüt de çalıyordu. Nietzsche, kendini bu şekilde meşgul ettiği için Schopenhauer'in gerçek bir kötümser olamayacağını iddia etmişti. Bu küçümseme (karalama), kötümserliği suyu şaraba dönüştürür gibi onaylamaya dönüştüren sonraki filozofun bir piyanist ve şarkı sözü yazarı olduğu gerçeği ışığında düşünülebilir. Ancak bu gerçek Nietzsche'yi haksız çıkarmaz. Schopenhauer kendini bir kötümser, emsalsiz ve gerçek bir kötümser olarak tanımlamıştır, ancak bu onun öyle olduğu anlamına gelmez. Hiçbir şey bunu ya da Schopenhauer veya Nietzsche'nin veya herhangi birinin gerçekten önemli meseleler hakkında söyleyecekleri başka bir şeyi kanıtlayamaz. Flüt çalmak, yaşamı yadsıyan bir kurtuluş aracı olarak hayatının her alanında kendini inkâr etmeyi (özveriyi) vaaz eden biriyle ilişkilendirilecek bir uğraş değildir. Ancak Schopenhauer vaaz

ettiklerinden ziyade flüt çaldıysa, bu onu, tüm hayatın sadece acıdan ibaret olduğunu usandırıcı bir laf kalabalığıyla yazan bir kötümser olmaktan diskalifiye eder mi? Muhtemelen hayır. Ancak insanın Schopenhauer hakkında meraklanmasına ve dolayısıyla da kendini bir kötümser olarak gösterecek herhangi birinin sözleri ve yolları hakkında meraklanmasına neden olur. Ve bir ölümlü, içinde refah bulduğu dünyanın ta kendisini kınadığında bu ne kadar da rahatsız edici bir meraktır. Yirminci yüzyılın önde gelen kötümseri olarak yürüttüğü yaşam çalışmasının sonlarına doğru Cioran şu notu düşmüştür: "Saint-Séverin'de orgçunun Füg Sanatı'nı çalışını dinlerken, kendi kendime tekrar tekrar şöyle dedim: 'İşte tüm aforozlarımın (lanetlerimin) çürütülmesi.'" Bu gelip geçici düşünce, Cioran'ın yazılarını hem kendisine hem de karamsar, nihilist veya yenilgiye uğramış doğadaki felsefi ve edebi eserleri varoluşları için vazgeçilmez bir hazine olarak görenlere karşı bir aldatmacaya mı indirger? Yine, muhtemelen hayır. Ancak müziğin değerinden hiçbir zaman kurtulamamış olması, dürüstlüğünü sarsmaktadır; sanki hepimizdeki dürüstlüğün var olmaması, kötümserliğin önde gelen temalarından biri değilmiş gibi. Bununla birlikte, yine de öyle görünüyor ki, bu evrende... ya da yaratılıştan önce var olmuş olabilecek ya da ondan sonra gelebilecek başka bir evrenin yanı sıra, bizimkiyle teorik olarak bir arada var olan tüm evrenlerde, organik maddenin tek bir zerresinin bile ortaya çıkmış olduğuna dair nefretin kusursuz bir dışa vurumunu yapacak hiçbir kelime ve sergilenecek hiçbir numara yoktur.

Yunan antik çağının bazı filozofları -agoranın (meydanın) kenarlarında takılan evsiz entelektüeller- hayatlarını mümkün olduğunca az şey yapma ve bunu tek başına yapma ilkesine dayandırmışlardır. Eğer bilgelik elde edilecekse, en azından kötümserler için izlenmesi gereken yol bu olabilir. Sun Tzu'nun

Savaş Sanatı (MÖ altıncı yüzyıl civarı) veya Niccolò Machiavelli'nin on altıncı yüzyılın başlarında devleti yönetenler için yazdığı el kitabı, dünya meselelerinde çuvallama eğiliminde olan kötümserler için yazılmamıştır. Ne de Balthasar Gracian'ın Art of Worldly Wisdom (Dünyevi Bilgelik Sanatı, 1637) adlı eserindeki deyişler; bu deyişlerin otuz yedincisi, yapıları gereği dünyevi hedeflerinde ölçüsüz olanlara şu tavsiyeyi sunar: "Bir alaycılık deposu bulundurun ve bunları nasıl kullanacağınızı bilin. Bu, insan ilişkilerinde en büyük incelik (taktik) noktasıdır. Bu tür alaycılıklar (sarkazmlar) çoğu zaman insanların ruh hallerini test etmek için ortaya atılır ve bunlar sayesinde insan çoğu zaman kalbin en ince ve nüfuz edici mihenk taşını elde eder. Diğer alaycılıklar kötü niyetlidir, küstahtır, hasetle zehirlenmiş veya tutkuyla zehirlenmiştir, tüm lütfu ve saygıyı bir anda yok eden beklenmedik şimşeklerdir. Bu türden en ufak bir kelimeyle çarpılan pek çok kişi, bütün bir popüler imanın (üstü kapalı kinayenin) veya özel kötü niyetin komplosuyla en ufak bir sarsıntı bile geçirmeyecek olan üstleriyle veya astlarıyla kurdukları en yakın yakınlıktan uzaklaşırlar. Diğer alaycılıklar olumlu yönde işler, kişinin itibarını teyit eder ve ona yardımcı olur. Fakat ne kadar büyük bir beceriyle fırlatılırlarsa, o kadar büyük bir dikkatle öngörülmeli ve karşılanmalıdırlar. Çünkü burada kötülük bilgisinin kendisi bir savunma aracıdır ve önceden görülen bir atış her zaman hedefini şaşırır." Dünyanın yöneticilerinin Gracian'ın 300 deyişinin tamamını ezberlemeleri yanlış bir tavsiye olmazdı. Bizim türümüzle uğraşırken ne zaman işe yarayacakları hiç belli olmaz.

Tüm "bilgelik" tavsiyeleri, dünyada iyi yerlere gelmekle hiçbir ilgisi olmayan ve yalnızca oyundan çekilmeyi (hükmen yenik sayılmayı) amaçlayan, olaylara kötümser bakış açısına yerleştirilmiş o basit yenilgicilik için acınası bir takastır.

Kötümserlerin umutsuzluğa karşı savunmaları oldukça hızlı bir şekilde aşınırken, türümüzün büyük bir kısmı "her şeyin bir nedeni vardır", "hayat devam ediyor", "değiştiremeyeceğiniz şeyleri kabul edin", "ne olacaksa olacak" ve insanların başlarını dik tutmalarını sağlamak için kullanılan diğer eski atasözleri de dahil olmak üzere iğrenç mantralarını (kabul görmüş görüşlerini) önemli ölçüde yeniden gözden geçirmeden her türlü travmayı atlatabiliyor gibi görünmektedir. Kişi ya bu programa imza atabilir ya da sonuçlarına katlanabilir. Öte yandan kötümserler, Yaratılışı ilke olarak sakıncalı ve yararsız olarak yorumlarlar -kötü haberin mümkün olan en kötü bildirimi. O kadar kötü, o kadar yanlış görünmektedir ki, eğer böyle bir yetki akılsızca onların ellerine verilseydi, bir kötümsere dönüşebilecek bir varlık üretmeyi cezai kovuşturma gerektiren bir suistimal haline getirirlerdi. Ne var ki, doğa tarafından haklarından mahrum bırakılmış olan bu türler, geleceği her daim düşünen pozitif düşünürlerin üreme özgürlüğü tarafından bu dünyaya zorla basılırlar (dahil edilirler). Kötümserler de -her zaman yapım aşamasında olan o tımarhaneye- geleceğe bakarlar, ancak temelsiz bir umutla değil, haklı temellere dayanan bir hiçe saymayla. Geriye dönüp bakıldığında, bir zamanlar geleceğe umutla bakan biri nasıl yeniden düşünmek istemez ki? Öte yandan, geleceğin geleceğine dair umutlarında sağlam durabilirler. İnsan zamanda hangi noktada bulunursa bulunsun, dünyanın aşırı bir gelecek bolluğuna sahip olduğu görülür. Ve eğer bir kötümser değilseniz, gelecek her zaman geçmişten ya da bugünden daha iyi görünür.

Ligotti 2

Bu bölüm, varoluşumuzun neden her halükarda gerekçesiz (haklı çıkarılamaz) olduğunu ve o acımasız "Kötücül Derecede Yararsız" kavramını en net ifade ettiği kısımdır.

KORKUYLA YÜZLEŞMEK (Sayfa 63 - 67)

MUTLULUK (HAPPINESS)

Her türlü sezgimizin aksine, yarı bilimsel çalışmalar şu gerçeği doğrular: Bu hayatta elde ettiğimiz fırsatların veya şansların (ister mucizevi derecede elverişli ister onarılamaz derecede felaket olsun) "mutluluğumuz" üzerinde hiçbir etkisi yoktur. Schopenhauer ve diğerleri mutluluğu göreceli terimlerle değerlendirir; kendi içinde olumlu bir şey olarak değil, yalnızca daha büyük veya daha küçük bir acı durumu olarak. Böyle bir bakış açısı kötümser kesim için iyidir, ancak belirtiler çoğu insanın çoğu zaman kendilerini mutlu hissettiğini gösteriyor. Bu bulgu, "mutluluk çalışmaları" (nam-ı diğer "pozitif psikoloji") alanında çalışanlar tarafından doğrulanmıştır. Tahmin edilebileceği gibi, bu disiplin mutluluğu bir yanılgı olarak karalamak için kurulmamıştır. Her ne kadar neredeyse her şey ağızdan salyalar akıtan bir çılgınlık noktasına kadar tartışılabilir olsa da, bunu inceleyenlere göre dünyanın mutluluk envanterini inkar etmek mümkün görünmüyor. Eğer bir araştırma anketi "Mutluyum - doğru mu yanlış mı" ifadesini içeriyorsa, yanıt verenler "doğru"yu "yanlış"tan çok daha sık söyleyeceklerdir. Kişinin mutlu olmadığını belli etmesi utanç verici bir itiraf olsa da, bu durum mutluluğu baskın ruh hali olarak savunanların kuyruklu yalan söyledikleri anlamına gelmez. İnsanlar mutlu olmak isterler. Mutlu olmayı hak ettiklerine inanırlar. Ve onlara asla mutlu olamayacaklarını bildiren filozoflar bu diyaloğun bir parçası değildir.

Zapffe üremeyi bırakmamızı tavsiye etmiştir, çünkü tüm davranışlarımız bizi bilinci asla mutlu olamayacağımızdan emin olmuş varlıklar olarak maskelerden arındırır; bu da bizi her şeye rağmen mutlu olma çabasıyla kafalarımızı düğüm etmeye yöneltir. Kafalarımızın bu şekilde kıvrılması, kendimize gerçek olduğunu söylediğimiz yalanlar üzerine kurulu çirkin ve trajik bir varoluşun sorumlusudur; ki bu yalanlarımız bizi sürekli hayal kırıklığına uğratmasaydı o kadar da korkunç olmazdı, bizi bilincimizi öldürmek için

bilincimizi kullanma yönündeki beyhude bir çabayla kafalarımızı daha da düğümlemeye yöneltmezdi, ki bizi olduğumuz şey yapan ve olmak istemediğimiz şey yapan da budur: Mutlu olup olmadığımızı bilmeyen veya umursamayan, sadece tıpkı diğer herhangi bir organizma gibi, doğa tarafından bu şans eseri, mutasyon veya bilinç hatasıyla topallatılmış bir varlık değilmişiz gibi hayatta kalmamızı ve üretmemizi isteyen bir dünyadan birazcık da olsa mutluluk gibi görünen bir şey koparabilmek için kendilerini ve birbirlerini kandırmak zorunda olan varlıklar. Yine de Zapffe'nin, en sevdiği eğlencesi olan dağcılığın peşinde olmadığı zamanlarda bile, neşeli kalpli bir adam olduğu söylenir. Beş ciltlik Seçilmiş Mektuplar'ında (1965-76), Lovecraft sinirsel rahatsızlıklarından ve hayatındaki diğer dertlerden bahseder, ancak daha sık olarak güneşli açık havada ne kadar iyi vakit geçirdiğini yazar ya da Amerika Birleşik Devletleri ve Kanada çevresindeki seyahatlerinin zevkleri hakkında uzun uzadıya konuşur veya iyi eğitim aldığı çok çeşitli konularda mektuplaştığı biriyle şakalaşırdı. Cioran'ın bir sürü arkadaşı vardı ve bir röportajında gülmeyi sevdiğini itiraf etmişti. Schopenhauer'in kendisi, yaşamın genel mahkumiyeti üzerinde çalışırken bile gününü gün eden bir yaşam aşığıydı. Göze batan fiziksel veya psikolojik bir keder, acı çekmeyi hayatlarının ön ve merkezine itmedikçe ve bu az çok kronik olmadıkça, insanlar -bir seçim şansı verilse hiç doğmamış olmayı seçecek olan felsefi insanlar da dâhil olmak üzere- bir anketöre mutlu olduklarını bildirecekler ya da yalan söylemekle suçlanmayı göze alacaklardır.

Nietzsche, Ecce Homo'da (1888; ölümünden sonra yayımlandı, 1908) şöyle yazmıştır: "Hayatımın en hasta ve en acılı dönemlerinde olduğum kadar kendimle hiç bu kadar mutlu hissetmemiştim..." Nietzsche, "en hasta ve en acı verici dönemleri" ile kendisiyle mutlu olma arasında açıkça bir ilişki kurmasa veya hastalığı ve acısı ile kendini tatmin etme dışındaki herhangi bir mutluluk arasına bir çizgi çizmese de, bu sözlerin, Nietzsche'nin hayatındaki "en hasta ve en acı verici" dönemlerin onun mutlu hissetmesiyle maddi bir bağıntıyı gerektirdiği iddiasından başka bir özü olduğunu anlamakta insan zorlanır. Görünüşe göre Nietzsche'nin gerçekleri büyük bir sapkınlıkla

çarpıtması olan bu durum karşısında, onun külliyatındaki her kelime bu övünmesini destekler ve onun tarafından aydınlatılır. Adamın fikirlerinin ayrıntılarına şüpheyle yaklaşsak bile, dürüstlüğü masumiyet karinesini hak eder. Nietzsche'nin hayatında ya da eserlerinde süpermen'in yaratıcısının inançlarında sahtekarlık yaptığına ya da deneyimleri hakkında yalan söylediğine dair hiçbir şey yoktur. O zaman sormamız gerekir: Kendi kendine mutluluğunun sırrı neydi? Cevabı: Varoluşun ona fırlattığı her şeyin kayıtsız şartsız onaylanması. Hayattaki "korkunç ve şüpheli" şeylere karşı son derece duyarlı olan neşesi, onların etkileriyle engellenemedi. Yazılarının küskünlükle bozulmamış neşeli tonu (okurlarına söylemeye bağımlı olduğu gibi), onun şiddetli sevincine işaret eder. Bu lütuf durumuna nasıl yükseldiği, Budizm'in aydınlanmasının pirinç yüzüğünü nasıl yakaladığı kadar gizemlidir. Ancak, U. G. Krishnamurti ve John Wren-Lewis'in dönüşüme uğramış hayatlarının gösterdiği gibi, insani gösteri gizemlerle dolup taşmaktadır; o halde neden Nietzsche'nin mutluluğunu da bunların arasında saymayalım? Dahası, onun tüm düşüncesi bu mucizeye bağlıdır, bu yüzden eğer onu ciddiye alma zahmetine gireceksek, onun sözüne inanmalıyız. Onuruna yemin olsun ki Nietzsche, diğer ölümlülerin neşelerine engel olarak görebilecekleri acılardan etkilenmemiştir. Migren, gastrointestinal işlev bozuklukları ve diğer patolojiler onun için mutluluğa tercüme edildi ve sevincinin ebeveynleri oldu. Eğer bir teist olsaydı, Nietzsche'nin "sözü", Eyüp Kitabı'ndan akan tüm mürekkep nehirlerini kurutarak teodisenin modasının geçmesine neden olabilirdi. Nietzsche'nin anti-Eyüp olmasıyla birlikte, paradoksal bir şekilde her şeye gücü yeten, her şeyi bilen ve her şeyi seven bir tanrıdan yediğimiz dayaklar için yapılan yatıştırmalar modası geçmiş hale gelir ve hatta kendi içlerinde savunulamaz olurdu. Onunki, uçarı Yehova tarafından kendisine reva görülen kırbaçlamalar için Eyüpvari bir sabır değil, Nietzschevari bir neşe olurdu. Kendisine atılan her kamçıyı överdi ve Elohim'in altı günde yarattığı ve o zamandan beri işleyişini bu işe başvuran her efendiye veya efendiceye devrederek iş yapmasını sağladığı kamçılama genelevinde daha fazlası için dururdu.

Nietzsche, hastalık ve acının, bedenen nispeten sağlam olduğu zamanlarda bildiğinden daha yüksek mutluluk doruklarına ulaşmasını sağlaması bakımından bir anomali olarak görünürdü. Sıradan insanlar arasında mutluluk ve acının eşzamanlılığı daha yaygındır. En banal olanı, acının kesintiye uğramasından kişinin yaşam-mutluluk normuna geri dönmesidir. Tuhaf gerçek şu ki, mutsuz olması beklenen insanlar mutsuz değillerdir ya da uzun süre öyle kalmazlar. Mutluluk olur... ya da olmuş gibi görünür, ki bu aynı anlama gelir. Akıllara durgunluk veren dehşetlerden kurtulanlar bile iyileşebilir ve mutlu olabilirler, gerçi bu, eski haline gelemeyenlerin hayatlarını hiçe saymaz. Ancak tüm bunlara rağmen, pozitif psikolojinin istatistikleri, kim olurlarsa olsunlar, nerede yaşarlarsa yaşasınlar ve yaşam koşulları ne olursa olsun, dünya nüfusunun büyük bir yüzdesinin mutsuzlar arasında sayılamayacağı tezini desteklemektedir. Yine de hiç kimse mutsuz insanlar olarak adlandırabileceğimiz kişileri, hayatlarında bir gün bile mutluluk tanımamış olanları veya mutsuz anları o kadar bunaltıcı olanları, yollarına çıkabilecek kaçak bir neşeyi mutsuzluk kuralının alaycı bir istisnasından başka bir şey olarak düşünmenin uygunsuz olacağı kişileri inkâr edemez. Ayrıca, gelecekte kendilerini bekleyen acı ve kederi görebilselerdi, bu vizyonu en erken fırsatta kendi kendilerini katletmeyi mazur görmek için yeterli sayacak insanlar da vardır. Belki de en kederli olanlar, mutlu bir hayat yaşayıp, sonra o hayatın her anısını söndürecek şekilde acı çekmeye başlayan ve onları bu dünyaya girişlerine lanet etmeye terk edenlerdir. Bu bahtsızlar için Marcel Proust yakışıksız bir şekilde hedeften çok uzaktı: İnsan kayıp güzel zamanları onları asla geri kazanamadan arayabilir. Ve tıpkı silinmez bir felaketin ardından mutluluğun onarılamayacağı gibi, hiçbir mutlu an sayımının günlerimizden ilga edemeyeceği eziyetler de vardır. Bu hırpalayıcı kaderler ebedi kesinliklerdir. Evrenin güneşlerinden daha kesindirler, çünkü güneşler patlayabilir ya da soğuyabilir, ancak nerede yaşam varsa orada acı vardır. Yine de acı aynı zamanda bir kazançtır, çünkü onun tehlike sinyalleri olmadan bir organizma anatomisine yönelik bir dizi saldırı kuşatmasına mahkûmdur. Herhangi bir cüzzamlıya sorun.

Mutlak mı yoksa göreceli mi oldukları konusunda tartışmadan sahip olabileceğimiz mutluluktaki maceralar her ne olursa olsun, hepsi de işkenceleri ancak ölümle sona erecek ruhların gölgesinde gerçekleşir. Daha da kötüsü, ölümcül şekilde mahvolmuş olanlar mutlu olan diğerlerinin gölgesinde yaşamak zorundadır; tabi eğer ilki, evreni veya onun içindeki herhangi bir neşeyi fark edemeyecek kadar tükenmiş değilse, kötü kaderin penceresiz bir hapsinde, mümkün olan tek karşılaştırmanın bir dehşet ile diğeri arasında olduğu temyiz edilemez bir tecritte varolmuyorlarsa. Böyle çaresiz vakaların her zaman yürüme mesafesinde olduğu bir dünyada insan nasıl mutluluk bulabilir? Biz bunu her zaman yapıyoruz, çok kesin, ama bu, mutluluğun kenarda duran seyircileri her yerde dururken, gözlerinden yaşlar ve kanlar akarken bizi mutlu olma suçluluğundan muaf tutmalı mıdır? Bunu kendi başlarına açmış olabilirler elbette. Belki de yaptıkları şeyleri yaparak veya başka şeyleri yapmayarak ve oldukları gibi olarak bunu sadece kendileri istemişlerdi. Bir şekilde kendi kötülükleri için suçlanacak olanlar onlar olabilirdi. Tao içinde bir tür günah, bir gaf, kozmik bir yasanın gözünde bir tür suç işlemiş olabilirler. Belki de Kutsal Ruh'a saygısızlık onları hem yaşamda hem de ölümde lanetliler arasına yerleştirmiştir. Ya da belki onlar sadece mutluluk arayışında tembeldiler, oysa biz kendimizinkini kazandık, tıpkı diğer herhangi bir meta gibi bedelini ödedik. Toplumun yöneticileri bizim mutlu olmamızı ister, bu da bizimle birlikte mutlu olmayan herhangi birine karşı duyarsız olmayı politik hale getirir. Eğer mutluluğunuzla huzur içinde bırakılamıyorsanız, mutlu olmanın ne yararı var? Fakat oyunbozanın teki size şöyle diyecektir: "Eğer tek bir kişinin hayatı bile yaşayan bir cehennemse, o zaman dünya ve içindeki herhangi bir mutluluk KÖTÜCÜL DERECEDE YARARSIZDIR."[10]

Mutluların bu şekilde kınanması, en hafif tabirle ahlakçıdır. Bu, bir oyunbozanın mutluluk olarak adlandırılabilecek herhangi bir şeyi lekeleme (tehlikeye atma) girişimidir. Mutluluk fikrinin ta kendisini şanslı hödükler tarafından tasarlanan vicdansız bir sanrıya veya domuzlar tarafından hayal edilen içler acısı bir rasyonalizasyona dönüştürür. Hepsinden önemlisi, mutlu olmayı, cehennem çukurunda bulunan,

korkuyla mutluluk müjdesini duyamayacak kadar çok meşgul olan kardeşlerine karşı kurtarılmış olanların affedilmez günahı gibi gösterir. Bu ahlaki protestolardan sarsılmayan pozitif düşünürler ve kötümserler hep bir ağızdan şu karşılığı verebilirler: "Mutluluk doğal bir doğum hakkı değildir. Siz ölümü düşünüyor olmalısınız." İnsanların varoluşlarının gerekçelendirilmesini talep etmesi gerçeği kadar hiçbir şey kesin değildir. Bu gerekçelendirme olmadan bunca yıldır yaşadığımız gibi yaşamaya devam edemezdik. Varoluşumuzun beyhude, saçma veya acı verici olması, bizim için gerekçelendirilip gerekçelendirilmediği konusunda hiçbir fark yaratmaz. İnsanlar o kadar az bir gerekçeyle var olmaya devam edebilirler ki, varoluşlarını neyin haklı çıkardığını size kendileri bile söyleyemezler. Fakat eğer size söyleyebilselerdi, şunu derlerdi: "Mutlu olmak için varım." İnsan varoluşunun tek gerekçesi budur: Mutluluk veya mutluluk beklentisi. Mutluluğu neyin oluşturduğunun, itiraf etmeliyiz ki, doğası gereği neredeyse sınırsız olduğunu kabul etmeliyiz. Hatta kişinin inançları uğruna kazıkta yakılması gibi korkunç görünen bir şey bile olabilir. Ya da bir başkası için hayatını feda etmek gibi, yapmamaktan ötürü kişiyi mutsuz edecek bir şeyi yapmak olabilir; ki bu yapılmadığı takdirde o kişinin gelecekteki mutluluğunu mahvedebilir. Mutluluğun doğası hakkında gerçekten söyleyebileceğimiz tek şey, mutlu olmanın mutsuz olmamak olduğudur. Hiç kimse içtenlikle "Mutsuz olmak için varım" demez. İntihar eden birinin bile var olduğu ve bir daha asla kendisinin olmayacağına inandığı bir mutluluk ya da mutluluk beklentisi için var olduğu söylenebilir (Schopenhauer, "İntihar Üzerine"). Hayatlarındaki mutsuzluğu sona erdirme ihtimali kendilerini mutlu ettiği için intihar edenler de vardır. İşte insanların mutlu olmak için gidecekleri nokta burasıdır ve varoluşumuzu haklı çıkaran tek şey budur. Başka herhangi bir gerekçe, sadece gerçek gerekçenin, yani mutlu olmanın veya mutlu olma umuduna sahip olmanın yattığı yüzeydir. Bu umut, bu dünyada bir mutluluk için değil, ölümden sonraki yaşamda bir mutluluk için olabilir. Mutluluk bizim için ne anlama gelirse gelsin, ona sahip olmalıyız veya sahip olmayı beklemeliyiz; bu sahip olma veya sahip olmayı bekleme olmaksızın varoluşumuz gerekçelendirilemez ve bunca yıldır

yaşadığımız gibi yaşamaya devam edemezdik. Mutlu olduğumuz veya olabileceğimiz konusunda yanılmış olsak bile, bu hatalı gerekçeyle yaşamaya devam ederdik. Varoluşumuz gerekçelendirilmeli ve bunu ancak mutluluk veya gerçek ya da hatalı mutluluk beklentisi yapabilir. Soru hala duruyor: Neden bunca yıldır yaşadığımız gibi yaşamaya devam etmemiz gerekiyor? Cevap şu ki: Gerekmiyor. Bildiğimiz veya bilebileceğimiz hiçbir şey bize aksini bildirmiyor. Ve eğer bunca yıldır yaşadığımız gibi yaşamaya devam etmemiz gerekmiyorsa, varoluşumuzun mutluluk veya mutluluk ihtimaliyle gerekçelendirilmesine de ihtiyacımız yoktur. O halde bu noktada, insanların varoluşlarının mutluluk veya mutluluk beklentisiyle haklı çıkarılmasına ihtiyaç duydukları tezini yeniden düşünmeliyiz. Bu konuda hiçbir zaman kesin olan bir şey yoktu. İnsanlar mutsuzluk içinde ve tamamen mutluluk beklentisinden yoksun bir halde kendilerini ölüme kadar yaşatabilirler. Bazı insanlar, varoluşlarının gerekçelendirilmesine ihtiyaç duyduklarına inanabilirler ki bu, varoluşlarının haklı çıkarıldığına inandıklarını söylemeye yakındır. Fakat onların bu inancının kökeni tek bir şeye dayanır: Zaten var oldukları gerçeğine. Fetüslere, yeni yürümeye başlayan çocuklara, beyin hasarlı ve aşırı geri zekalılara, koma hastalarına vb.'ye kıyasla var olan ve var olduklarının bilincinde olan insanlar neredeyse evrensel olarak varoluşlarının tamamen gerekçesiz ve dolayısıyla amaçsız, anlamsız ve yararsız olabileceği fikrinden hoşlanmazlar. Ayrıca yaklaşan var olmama durumları üzerinde kafa yormayı da pek umursamazlar ki varoluşları mutluluk veya mutluluk olasılığıyla haklı çıkarılmasaydı yapmaları gereken tek şey aşağı yukarı buydu. Bu gerçekler varoluşun kendisini, var olduklarının bilincinde olanlar için bir soruna dönüştürür. Onlar için, yani yazarının yanı sıra bu kitabı okuyan herkes için varoluş sadece bir sorun değil, tek sorundur. Acınası bir şekilde, bu sorunun kendimize dair anlayışımızı yerle bir etmeyecek ve yerine hiçbir şey koymayacak bir çözümü yoktur. Biz var olmadan önce, biz yoktuk. Ve var olmama durumu da var olma durumu kadar haklı çıkarılmaya ihtiyaç duymaz. Kanıt: Var olmama varoluşumuzdan önce gelir; varoluşun öncülüne göre bir gelişme olduğu

söylenemeyeceğinden, bu, varoluş veya var olmama için tasarlanabilecek her türlü gerekçeyi geçersiz kılar. İkincisi, yani var olmamak, var olma handikabına sahip olmadığı düşünüldüğünde, emsaline göre bir avantaja sahiptir. Biri çıkıp varoluşun var olmamaktan daha kötü olmadığını söyleyerek risk alabilir, ancak bu birinin diğeriyle yer değiştirmesi için bir gerekçe değildir. Ve her ne kadar varoluş potamızı tatlandırmak için mutluluk içine atılsa da, bu, eğer hiç var olmasalardı, hayatta mutlu olma deneyimsizliklerinden acı çekmeyecek olan bir nesil doğurmayı haklı çıkarmaz. Ölüm tarafından gelip gelmeyeceği belli olmayan krallıkta işlendikten sonra mutlu olma konusundaki belirsizliklerden de acı çekmeyeceklerdir. Gerçek şu ki, varoluşumuzu hiçbir şey haklı çıkaramaz. Herhangi bir tattaki varoluş sadece gerekçesiz değildir, aynı zamanda yararsızdır, hem de kötücül bir şekilde yararsızdır ve onu var olmamaya tercih edecek hiçbir şeye sahip değildir. Bir kişinin varoluş bağımlılığı var olmama korkusunun bir göstergesi olarak anlaşılabilir, ancak halihazırda var olan bir varlık olarak kişinin psikolojisi, varoluşu sürdürülmesi gereken bir koşul olarak haklı çıkarmaz, sadece birisinin onu neden sürdürmek isteyeceğini açıklar. Aynı nedenle, kutsal bir ahiretteki sonsuz mutluluk bile haksızdır, zira bu sadece varoluşun başka bir biçimi, haklı çıkarılamaz olanın sürdürüldüğü başka bir örnektir. Herhangi birinin cenneti var olmamaya tercih eden bir önyargıya sahip olması, haklı olarak, insan yaşamındaki "çaba ile ödül" arasındaki eşitsizlikten şikayet ettiği için Schopenhauer'la alay eden aynı kişiler tarafından hedonistçe diyerek kınanmalıdır. İnsanlar istedikleri sayıda şeyi seçebileceklerine inanabilirler. Ancak varoluşlarını geri almayı seçemezler; bu da onları, emirlerine uymaları gereken bir varoluşun kendilerine dayatıldığı kuklalar olarak yaşayıp ölmeye terk eder. Eğer halihazırda var olanlar arasındaysanız, yapacağınız hiçbir şey haklı çıkarılamaz ve KÖTÜCÜL DERECEDE YARARSIZDIR. Ve bu paragrafı sofistike diyerek alaya alma ya da içinde kendi mizacıyla bir tür yakınlık tespit etme eğilimi herkesin kendi ayrıcalığıdır.

KORKUYU TÜKETMEK (Sayfa 74 - 78)
KASVET I (BLEAKNESS I)
Bilincin acılarını dindirmek için bazı insanlar, bir kişisel gelişim müjdecisinin tavsiyesiyle kafalarını güneşli yerlere gönderirler. Herkes onların izinden gidemez, en başta da güneşe ve onun parladığı her şeye dudak bükenler. Onların tek tesellisi olumsuz olandadır. Onlar için en iyi şey, aslında tek şey, kasvete (karamsarlığa) doğru bir kaçıştır. Umudun yakarışlarından ve zihne getirdikleri çalkantıdan yüz çevirerek, ıssız yerlerde sığınak talep edilebilir; çorak bir yöredeki bir harabe yığınında ya da birinin kuru bir sesle "Ben de buradayım" diye fısıldadığı bir kitaptaki kelimeler enkazında. Ancak kederli okurlar tetikte olmalıdır. Sahte inzivaların cazibesi, kötümser, nihilist veya yenilgiye uğramış doğadaki felsefi ve edebi eserleri varoluşları için vazgeçilmez bir hazine olarak gören pek çok ahmağı tuzağa düşürmüştür. Çoğu zaman, kasvetli bir deneyim üzerine bir söylev olarak başlayan ancak yazarın arka kapıdan sıvışıp güneşli bir yoldan aşağı inmesiyle sonuçlanan bir kitaba yerleşmişler; kederli okurları, sadece bir harabe cephesi, bir kasvet göz yanılması (trompe l'oeil) olduğu ortaya çıkan şeye girmeden önce olduklarından daha fazla çileden çıkarmışlardır. Lev Tolstoy'un İtiraflarım (1879) adlı eseri böyle bir kitabın arketipidir.
Savaş ve Barış (1865-69) ile Anna Karenina'yı (1875-77) yazan deha olarak ünün tadını çıkaran -serfleriyle cinsel ilişkiye giren zengin bir toprak sahibi olarak konumundan bahsetmiyorum bile- Tolstoy, insan yaşamından hayal kırıklığına uğradığı bir bilinç krizi geçirdi. Doğal olarak, rahatsızlığını hafifletecek bir şeyler aramaya başladı. Son zamanlarda içini kemirmeye başlayan ebedi sorulara cevap bulmak için bilime başvurduktan sonra şu sonuca vardı: "Genel olarak, deneysel bilimlerin hayatın sorularıyla ilişkisi şu şekilde ifade edilebilir: Soru: 'Neden yaşıyorum?' Cevap: 'Sonsuz uzayda, sonsuz zamanda, sonsuz küçüklükteki parçacıklar sonsuz karmaşıklık içinde formlarını değiştirirler ve siz bu form mutasyonlarının yasalarını anladığınızda dünyada neden yaşadığınızı anlayacaksınız.'" Bugün veya gelecekte herhangi bir zamanda çeşitli bilimleri sorgulamaya meyilli olanlar aynı

cevapla karşılaşacaklardır. Bu, kötücül derecede yararsız bir soruya verilmiş kötücül derecede yararsız bir cevaptır. Ancak Tolstoy sorunun kötücül derecede yararsız olduğunu düşünmüyordu, sadece cevabın öyle olduğunu düşünüyordu; bu yüzden Schopenhauer'i okuyana kadar kazmaya devam etti, ki o da Rus yazarın krizini yalnızca "Hayat, bir kötülük olmaması gereken şeydir; ve Hiçliğe geçiş hayattaki tek iyiliktir" cevabını vererek daha da ağırlaştırdı. Tolstoy bir düşünür olarak Schopenhauer'den etkilendi ve filozofun göz korkutucu eserleri arasında yolunu açarken sabanı sabit tutmaya çalıştı.
Uzun lafın kısası, Tolstoy krizi için dört cevap hasat etti. Bunlardan üçü bahsetmeye değmez. Üzerinde durulmaya değer olanı, hayatta olmaya verilecek nihai tepkinin "hayatın bir kötülük ve bir saçmalık olduğu anlaşıldığında onu yok etmekten ibaret olduğu..." şeklindeki geçici sonucuydu. "Birkaç istisnai derecede güçlü ve tutarlı insan böyle davranır. Kendilerine oynanan şakanın aptallığını ve hayatta olmaktansa ölü olmanın daha iyi olduğunu ve en iyisinin hiç var olmamak olduğunu anlayan bu kişiler, buna göre hareket ederler ve bu aptalca şakaya derhal son verirler, çünkü bunun yolları vardır: boyna geçirilecek bir ip, su, kalbe saplanacak bir bıçak veya demiryollarındaki trenler [ki bunlardan birini Tolstoy, Anna Karenina'nın çıkışı için bir araç olarak ayarlamıştı]; ve bizim çevremizde bu şekilde hareket edenlerin sayısı giderek artmaktadır... ve çoğunlukla bunu hayatlarının en iyi zamanında, zihinlerinin gücünün tam olarak çiçek açtığı ve zihni alçaltan pek az alışkanlığın henüz edinildiği bir zamanda yaparlar."
Hayatının erken dönemlerinde Tolstoy Kırım Savaşı'nda cesurca savaşmıştı ve Savaş ve Barış'ta bu deneyimini Napolyon dönemindeki Rus yaşamını tasvir etmek için kullandı. Ancak edebiyat ustası yukarıdaki alıntıdaki kelimeleri yazarken daha da büyük bir metanet gösterdi. Bu kadar geniş bir servete ve başarıya sahip çok az adam, bu tür hisleri akranlarının ve genel kamuoyunun duyabileceği şekilde ifade etme cesaretine sahip olmuştur. Doğal olarak Tolstoy bu sözleri ancak, "itirafını" hayatta kalanlar için bir kendi kendine yardım çalışma kitabına, Zapffe'nin daha sonra "Son Mesih"te ana hatlarını çizeceği

gibi bilincin tuzaklarından kaçınmak için yönlendirmeler içeren bir gezi rehberine dönüştüren daha güvenli bir zemine geçtikten sonra yazdı. Zamanla Tolstoy, tutarlılıktan vazgeçmenin ve dini benimsemenin bir yolunu buldu; her ne kadar bu sıradan bir din olmasa ve Rus Ortodoks Kilisesi'nden aforoz edilmesine yol açsa da. Kavramsal el çabukluğunun gerçek bir dehası olarak, irrasyonaliteye (akıldışılığa) giden yolunu rasyonalize etmişti. Serfleriyle vakit geçirmek, anlaşılırlığı pas geçmesine yardımcı oldu ve Tolstoy aşağı yukarı yeniden doğmuş bir köylü haline geldi. Onlar gibi -daha hoş bir ifadeyle, onun onlara dair algısı gibi- beyniyle değil 'içgüdüleriyle' (bağırsaklarıyla) yaşamaya başladı. Sonra içgüdüleriyle akıl yürütmeye başladı. İyi ya da kötü, içgüdüleri onu intihar etme çilesinden kurtarmış olmalı. Ancak daha sonra kafası tekrar çalışmaya başladı ve bir kez daha krize girdi. Görünüşe göre Tolstoy'un ihtiyacı olan şey felsefi spazmlarına bir yanıt değil, bir lobotomiydi. Hayatının geri kalanında yaşam, ölüm ve anlamla meşgul olmaya devam etti ve bir zamanlar peşini bırakmayan o kasveti geri çeviren türden zırvalar vaaz etti.

KASVET II (BLEAKNESS II)

Tolstoy'un İtirafları ile hayal kırıklığına uğradıktan sonra, kasvet uzmanları kurnaz okuyucular haline gelebilirler: Bir kitaba güvenmiyorlarsa, açılış sayfalarındaki vaadin sonucu tarafından bozulacağından şüpheleniyorlarsa, önce sonuna dönerler. Edebiyat piyasasının tuhaflıkları ya da yazarın ikiyüzlülüğü nedeniyle, kapak yazısı "karanlık bir vizyon" garanti eden birçok kitap, çoğu zaman kapanış sayfalarında ya da paragraflarında hain bir dönüş yaparak sıcak bir onaylama banyosunda uzanarak sona erer. Acımasızlık (Karanlık) bir yakalayıcıdır, bunu her yayıncı bilir. Yoksa "Mahvolduk mu?" veya "Bu Her Şeyin Sonu mu?" gibi başlıklara sahip sayısız dergi makalesinin nedeni başka ne olabilir? (Cevap her zaman "hayır"dır; bazen söyleminde yankı uyandırır ama daha sıklıkla çekincelidir ki bu daha da kötüdür.) Kasvetli zihinler daha fazla dehşete düşebilirler, ancak yeni ve baştan çıkarıcı bir kitaba asıl önemli olan yerden, yani sonundan başlamayı öğrendiklerinde bunlar azalacaktır. Kurgudaki en iyi perde kapatıcılardan biri Horace McCoy'un Atları da Vururlar

romanınındır. Bu hikayenin kahramanı Gloria Beatty adında genç bir kadındır. Çok ihtiyaç duyduğu bir miktar nakitle ayrılmayı uman Gloria, Büyük Buhran döneminde yorucu bir dans maratonuna katılır. Kitabın başından beri ahlaki bir kaybeden olarak, popüler kurguda genellikle vurgulanmayan bir içgörüyle dansa başlar. Gloria maratondaki müstakbel partnerine, "Herkesin yaşamaya bu kadar çok, ölmeye ise bu kadar az dikkat etmesi bana tuhaf geliyor," der. "Neden bu üst düzey bilim insanları her zaman hayatı uzatmaya çalışarak etrafta oyalanıyorlar da onu sona erdirmenin hoş yollarını bulmuyorlar? Dünyada benim gibi bir sürü insan olmalı; ölmek isteyen ama buna cesareti olmayan." Dans maratonu Gloria ve diğer yarışmacılar üzerinde etkisini gösterdikten sonra, bir zamanlar gamsız olan partneri onun tarafına geçer ve herhangi bir üst düzey bilim insanından daha fazla asaletle ve insan hayal gücünden doğmuş herhangi bir tanrıdan daha fazla merhametle, her şeye son vermesine yardımcı olur. Bu kurtuluş, insanların bunca zamandır kullanmaya zorlandığı o hiç de hoş olmayan yollardan biriyle gerçekleştirilir: Bir silahtan çıkan kurşunla. McCoy'un romanının sonu, sıradan bir ölümlünün kasvetli (iç karartıcı) diyeceği türdendir.

Atları da Vururlar ilk olarak 1935'te yayımlandı. O zamandan beri bilim insanları, acı dolu günlerimizi uzatmak için oyalanmaya devam ettiler ve diğer cephede neredeyse hiçbir şey yapmadılar. Sanki Victor Frankenstein'ı rol model almışlar ve ellerinden geldiğince ona öykünüyorlar. Cerrah Sherwin B. Nuland, 1994 tarihli ödüllü çok satanı Nasıl Ölürüz: Hayatın Son Bölümü Üzerine Düşünceler'de doksan iki yaşındaki bir kadını ondan birkaç ay veya yıl daha yaşam sıkıp çıkaracak bir ameliyat olmaya nasıl ikna ettiğini anlatır. Kadın başlangıçta reddetmiş ve zaten ileri bir yaşta ölmeye razı olmuşken, Dr. Nuland sonunda onu yıprattı ve ameliyathaneye soktu; kendi ifadesiyle, hastasının "hayatta kalmanın bedeline değmediği insanlardan biri" olduğunu düşündü. Ameliyattan sağ çıkması halinde ameliyat sonrası ıstıraplar şeklinde ortaya çıkacak olan o bedelin tüm dehşetini saklayarak onu kandırdığını itiraf eder. O ıstırapları çekecek ve Nuland'a onun ne kadar aşağılık biri olduğunu düşündüğünü

bildirecek kadar uzun yaşadı. Yeraltı (gizli kapaklı) hizmeti hakkında el ovuşturucu zorunlu bazı şüphe pasajlarından sonra doktor, bu ameliyatı yapmamış olsaydı, hastanenin haftalık cerrahi konferansında standart ameliyat prosedürünü izlemediği için meslektaşları tarafından eleştirileceğini itiraf ederek kendini savunur. Nuland'ın cerrah arkadaşları ameliyat etmeme kararını onun değil hastasının kararı olarak görürlerdi. Ve bu kötü olurdu, çünkü bir hastanın bıçak altına yatıp yatmayacağı gibi şeylere karar veren tek kişi doktorlar olmalıdır. Eylemlerinde Nuland ve meslektaşları korku türünün temel dayanaklarından birini oynadılar: Ters giden bir deney. Bu kural, Mary Shelley'nin 1818'de yayımlanan romanında dillere destan olmuştur. Sanki Nuland ve onun deli doktor meslektaşları o kitaptaki beceriksiz ameliyatı kendilerine rehber edinmiş gibidirler. Kendi kendilerine "Frankenstein hangi protokolü izlerdi?" diye sormuş olabilirler. O onların akıl hocasıydı: Hayatın kendisi için en büyük numara (gösteri) olduğu ve ustalaşmayı arzuladığı kişi. Buna ek olarak Nuland, yaşlı kadını zaten "o insanlardan biri" olarak değerlendirmişti. Atları da Vururlar'daki McCoy'un Gloria'sı kadar erken gelişmiş olmasa da, Nuland'ın hastası ne zaman havlu atacağını biliyordu. Kendi hayatı üzerinde bu kadar kontrole sahip olabileceğini düşünüyordu. Bilmediği şey, Frankenstein'ın dünyasında yaşadığıydı ve lanet olsun ki Frankenstein'ın Yemini ile yaşayacak ve ölecekti: "Bizler, türün sertifikalı koruyucuları ve ırkın efendi sınıfının iyi haldeki üyeleri olarak, hayatta kalmak ve üremek isteyenler tarafından bize verilen yetkiyle, ne pahasına olursa olsun ya da onarılamaz beyin hasarı pahasına hayatın sahip olmaya ve yaşamaya değer olduğu kurgusunu sürdürmeye ve uygulamaya yemin ediyoruz." "O insanlardan biri" olarak damgalanmış yaşlı bir kadın, böylesine yıkıcı bir hilekarlık gücüne karşı nasıl durabilirdi ki? Kim durabilir ki?
Eninde sonunda ötanazi, ölümcül hastalar için ve belki de bu kesin tedaviyi seçen herkes için standart uygulama haline gelecektir. O zamana kadar, Frankenstein'ı reddeden ve McCoy'un Gloria'sını onaylayanlar kendi başlarının çaresine bakmalıdırlar... eğer cesaretlerini toplayabilirlerse veya biraz yardım alabilirlerse. Ancak

doğru hamleyi yapmalarının önünde bazı zorlu engeller durmaktadır. Bunlardan biri, Shakespeare'in Hamlet'inin "hepimizi korkak yapar" diye itiraf ettiği vicdandır ("bilinç" kelimesinin arkaik karşılığı). Bir diğer engel de Dr. Nuland'ın kendi yönüne çevrileceğini hissettiği mahalle baskısıdır. Bir diğeri ise hayatları intihar edenlerinkiyle iç içe geçmiş olan ve kendini öldürme "suçundan" sonra yaşamaya devam etmelerine rağmen onlarla birlikte ölen "diğer insanların" engelidir. Eğer doğa, içinde bilincin bir mantar gibi büyüdüğü yaratıklar fırlatmakla bir hata yaptıysa da, yine de türün işine yarayan ve üyelerini yakalanmaktan ve öldürülmekten kurtulmak için bir bacağını çiğneyip koparmaya teşvik eden, baskın dürtüleri hayatta kalmak ve kendilerini dört bir yana yaymak olan evrensel bir içgüdüyü içlerine yerleştirmeyi bilecek kadar şey biliyordu.

Ernest Becker'in daha sonra Dehşet Yönetimi Teorisi (Terror Management Theory) gibi harika bir isme sahip bir psikoloji dalını ateşleyen Pulitzer ödüllü Ölümü İnkâr (Denial of Death, 1974) adlı eserinde itiraz ettiği gibi, insanoğlu ölüm korkusunun esiri durumundadır ve bu korku hayatlarımızın tüm manzarasını belirler. Ölüm kaygımızın etrafından dolanmak için, bedenlerimizin nihai çöküşünün ötesinde de oyalanacağımıza (kalacağımıza) inanarak kendimizi kandırmak üzere bir dünya inşa ettik. Bu uydurma dünyayı biliyoruz çünkü onu her gün etrafımızda görüyoruz, göze batan bir hakaret. İnsanların bir anlama kokusu (belirtisi) almak için gittikleri ibadethaneler utanmazca patavatsızdır... ve anlam sadece tek bir şeyi ifade eder: Ölümsüzlük. Cennette ya da cehennemde ya da reenkarne olmuş yaşam formlarında, devam edip durmalıyız; sonu olmayan bir biz. Ölümsüzlüğün travestileri (parodileri) gece gündüz kadın doğum koğuşlarında gerçekleştirilir; yaratıcılarının suretinde bir ürün ortaya çıkaran geleceğimizin fabrikaları, Tanrı ile bir şeytan pazarlığına girdiğimiz, krediyi (övgüyü) O'na vererek O'nu yücelttiğimiz ve bize isimlerimizin ve genetiklerimizin yaşayıp göremeyeceğimiz bir zamana yansıtılması şansını veren bir mucize.

Ancak Becker bu planı o kadar da basit bir şekilde anatomize etmemiştir. Bu kiliseler herhangi bir kilise olamaz; bizim kiliselerimiz

olmalıdır. Aynı şey soy (çocuklar) ve onun dublörleri için de geçerlidir. Kişisel ölümsüzlük yerine, kim olduğumuzu genişletiyor gibi görünen kişi ve kurumların -ailelerimizin, kahramanlarımızın, dinlerimizin, ülkelerimizin- hayatta kalmasını kabul ederek uzlaşmaya razıyız. Ve benlik algımıza tehdit oluşturan, bizim gibi görünmeyen ve yaşamayan başka hiç kimse bizim bölgemize (çimlerimize) basmaktan kaçınmalıdır, çünkü bu dünyada her benlik kendisi ve tüm kopyaları içindir (her koyun kendi bacağından asılır mantığı). Böyle bir dünyada, -doğal olarak kendini kandırma açısından- tek dürüst kişilerin kendi alanlarına giren yabancılara karşı utanmazca soykırım uygulayanlar olduğu sonucuna varılabilir. Soykırım her kültürün nabzıdır, çok kültürlü Özgürlükler Ülkesi'nin bile. Amerika dışında yaşayan Amerikalı yazar James Baldwin'in bir zamanlar dediği gibi: "Ve bundan şüphe eden herhangi biri gidip bir Kızılderili'ye sorabilir." İnsan yaratığı, ister korkunç ister gizli yöntemlerle olsun, soykırıma olan o eski başvurusunun ötesinde evrimsel bir sıçrama, bir reformasyon geçirebilecek midir? Bu pek ihtimal dâhilinde görünmüyor (uzak bir ihtimal).

Kendi büyümeleri için soykırımı serbest bırakanlara karşı bazıları, Gloria Beatty'nin bize gösterdiği gibi bunun tam tersinin destekçisidirler. Kapıyı sessizce kapatacaklar ve acının mantığına göre hareket edeceklerdir. Diğerleri ise, yanılgıya düşerek, intiharlarının dünyaya yönelik özlü (kısa ve öz) bir eleştiri veya belirli taraflara karşı bir intikam olarak bir etki yaratacağını düşünebilirler. Ancak sadece üyelere özel bir toplum için, gizlice (aramızda) konuşmak gerekirse, gerçek daha karanlık bir şeydir. Dünya çapında bir yok edişin potansiyel failleri olarak, kendilerini yalnızca her şeyi öldürmek onlara kapalı olduğu için öldürürlerdi. Yalnızca mezbahaya giden koyunlar gibi güdülmek üzere bir dünyaya getirilmiş olmaktan nefret ederler. Yaşam için Yalanlar komplosunu (hayat yalanlarını), bunun içinde işlemeye devam ettikleri ve buna taraf olanları tüm yığını silip atmaktan başka bir yöntemle eleştirdikleri için kendilerini küçümsedikleri kadar küçümserler. Eğer bir düğmeye basarak dünyayı yok edebilselerdi, bunu hiç düşünmeden yaparlardı. Tek başına bir intiharda hiçbir tatmin yoktur. "İntihar öforisi"

(coşkusu) fenomeni bir yana, öncesinde sadece korku, acılık (öfke) ya da depresyon, eylem sırasında acı ve sonrasında hiçlik vardır. Ama o düğmeye basmak, bu yeryüzünün nüfusunu yok etmek ve yörüngesini de boşaltmak: İyi yapılmış bir işin verdiği... ve emeğin sonsuza dek sona ermesinin verdiği saf bir tatmindir. Bu herkesin iyiliği için yapılmış olurdu. İnsan ırkına karşı komployu bilmeden besleyenler de onun kurbanlarıdır.

KORKUYU TÜKETMEK (Sayfa 78 - 80)
KURGULAR (FICTIONS)
Horace McCoy, Atları da Vururlar'ı bir roman olarak kaleme almadan önce, onu bir film tretmanı olarak Hollywood'a sundu. Bu hem finansal hem de estetik açıdan zekiceydi. Ancak tretman reddedildi ve daha sonra zayıf satan ve çevirisiyle Fransız varoluşçularının favorisi haline gelen bir romana dönüştürüldü. McCoy'un romanı kasvetli olduğu kadar sıkıcıdır da. 1969 yapımı film uyarlaması ise bir sürü Akademi Ödülü kazandı veya aday gösterildi; tartışmaya açık bir şekilde, çünkü McCoy haklıydı: Ortamı bir dans maratonu olan bir anlatı film formunu almalıydı. Hikâyeden beyazperdeye uyarlamanın bir başka olağanüstü örneği de, kaynağına -bu örnekte Joseph Conrad'ın Karanlığın Yüreği (Heart of Darkness, 1902) adlı kısa romanına- popüler eğlence sınıfının ötesinde rakip olmaya herhangi bir film kadar yaklaşan Kıyamet (Apocalypse Now, 1979) filmidir. Doğal olarak, Karanlığın Yüreği olmasaydı Kıyamet de olmazdı. Ve son tahlilde, Kıyamet sonraki izlemelerde zarar görür (etkisini kaybeder), çünkü sinematografik imgelerin doğası gereği aşırı tanıdık hale gelip etkilerini yitirmesi söz konusudur, oysa bu durum Karanlığın Yüreği veya dikkate değer başka herhangi bir edebi eserde gerçekleşmez. Fakat kitabın mı yoksa filmin mi daha iyi olduğu meselesi konu dışıdır: Her ikisi de tüketicileri için zaman öldürmenin ve yaratıcıları için hayatını kazanmanın ya da isim yapmanın bir aracıdır. Pascal'ın yazdığı gibi, "İnsanın tüm dertleri tek bir odada nasıl sessizce oturacağını bilememesinden kaynaklanır." Sıklıkla alıntılanan bu ifade hem ikna edici olmaktan uzak hem de

uygulanamaz olsa da, aksi takdirde üzerinde ciddiyetle durulmayacak olan bazı gerçekleri öne çıkarır.
Hepimiz Zapffe'nin "Son Mesih"indekine benzeyen, insanların boş vakitleri olduğunda kendilerini filmler, kitaplar, şarkılar ve zihin ile duyular için diğer oyuncaklarla oyaladıkları bir topluma doğuyoruz. Bunlar bir araya geldiğinde, ürünlerini pezevenkler gibi pazarlayan sosyal, politik ve ruhani gözetmenlerimiz (efendilerimiz) tarafından yönetilen bir holdingin eğlence kanadını oluştururlar. (Pascal'ın kendisi de, Zapffe'nin habercisi olarak, yazılarında dikkatin dağıtılmasından [divertissement], insanlığın bilincini kendisini kararlı bir umutsuzluğa karşı savunmasız bırakacak olan şeyden çevirmeye çalıştığı kendini kandıran bir plan olarak çokça bahsetmiştir.) Ayrıca okullar ve diğer kurumlar tarafından ellerimize tutuşturulan dikkat dağıtma ve demir atma aletlerine sahibiz. Eğer gerçekten aklımızı başımıza toplarsak, bu komplonun mekanizmalarını görebiliriz. Ama şu anki halimizle, onun ilk ve tek emrine çaresizce itaat ediyoruz: "Kafanı ve el arabanı, insanın ya da rahibin bildiği en tüyler ürpertici zırvalarla (bullshit) dolduracaksın." Tükenmiş bir dünyada iyi bir fırsat arayanlar bu teşviki bitmek bilmeyen bir hevesle takip edeceklerdir, zira şov dünyasından başka hiçbir işten (business) haberdar olmamalıdırlar. Kitle iletişim araçları, film salonunda patlamış mısır tüküren makineler gibi beyinlerimizi çalkalamaktan başka var olmanın -ya da var olmamanın diyelim- bir yolu olabileceğine dair herhangi bir ipucuna karşı ilk savunma hattıdır. Özellikle de hem kendi kafalarımız hem de dünyadaki tüm ulusların, inançların ve ailelerin kafaları tarafından, varoluşun kaçınılmaz sıkıntılarıyla baş başa kalmaktan ve belki de bu sıkıntılarla, eğlence endüstrisinin çok çeşitli formlarında sunduğu ya da kabile şamanının ilahileri ve dönüşleriyle sunduğu yollardan daha etkili araçlarla boğuşmaktan caydırılıyoruz. ("Düşünüyoruz, ama sadece dinlerimizin ve televizyonlarımızın bize düşünmemizi söylediği şeyleri.") Toplumsal düzene yönelik tehdit o kadar büyük müdür ki, küresel felaketteki her bir katılımcıya sürekli baskı uygulanmalıdır? Mantığa doğru anlık bir kayma aramızdaki başıboşları sessizliğin ve yalnızlığın kollarına itiyorsa, bu durum, çoğunluğun kargaşaya kıyasla sükunete

duyduğu utanmazca iğrenme ve biyolojik yatkınlık (isteksizlik) ile fazlasıyla telafi edilir. Kendimizle ve başkalarıyla olan çatışmalarımızın tükeneceği yönündeki fobi krizlerine neden girelim ki? Dikkatimizi dağıtacak pek çok fiyasko her zaman olacaktır. Barış, Sevgi ve Anlayış atlıları (mahşerin atlılarına atıf) kasabaya gelip silahlarımıza el koymayacaklar. Ve bir barış, sevgi ve anlayış dünyası da diğerleri kadar yararsız olacaktır.

Pek azımız bunu kabul etse de, hatta kendimize bile, hem hayatta hem de sanatta kargaşayı (yıkımı) severiz. "Kötülük" dediğimiz şey, çocukluktan yaşlılığa kadar bizi büyüler, baştan çıkarıcı yakarışlarında, hayal gücümüz ve salgı bezlerimiz üzerindeki baş döndürücü etkilerinde asla solmaz. Biz vahşet oburlarıyızdır ve hareketsizlik karşısında esneriz. Meleklerin en önde geleni cennette savaş başlatan melektir. Yeni hiçbir şeye yer yokmuş gibi görünen bir ortamda kötülüğü icat etti... ve o zamandan beri aklımızdan çıkmadı. Kötü şöhretin (infamy) bir özelliği şudur ki asla sıkıcı değildir. Şeytani olan, zayıflamış sistemlerimiz için canlandırıcı bir sarsıntıdır; çığlıklar kanımızda yankılanır ve bizi canlandırır. Bu ahlaksızca hoşgörünün (düşkünlüğün) bedeli semboliktir: Katliamda, şehvette, hoşgörüsüzlükte veya o anın kötülüğü her ne ise ondaki aşırılıklara karşı ezberden öğrenilen ve düzenli aralıklarla söylenen resmi ve uyuşuk ifadeler. Ancak kişisel ya da kamusal geçmişimizi darmadağın eden tüyler ürpertici bir olayın ardından olduğu gibi, sahip olabileceğimiz her türlü sessizlik (kiesizm) eğilimi, dehşet ziyafeti masasında yemek yemek üzere geri döndüğümüzde hızla terk edilir. Bireysel olarak ve aynı zamanda kozmetik olarak ayırt edilebilir ancak daha derinden tek tip gruplar olarak, insanlar reklamı yapılan o zekice yaşam formu değildir. Sükûnete sadece küçümseme veya sitem duyarız ve tıpkı çocuklar gibi, zayıflıktan veya yaralanmadan ölene kadar amaçsızca etrafta koşuşturabiliyorsak, bir an bile yerimizde durmayız. Elbette Pascal, hayatımızın her saniyesinde tek bir odada sessizce oturmamız gerektiğini kastedebilecek kadar ahmak olamaz. O oda kendi kendini inşa etmemiştir ve içinde oturan kişi muhtemelen ara sıra yiyecek arayacaktır. (Shaker'ları, manastır işçilerini ve vahşi doğadaki Budistleri

hatırlayın.) Ancak yiyecek ve barınak elde etmenin ötesinde, türümüz her biri cehenneme veya kalp kırıklığına yol açan bir dizi faaliyetin peşinden koşmuştur. Şunu söylemek gerekir: İnsanlar yeryüzündeki en geri zekâlı organizmalardır.

KORKUYU TÜKETMEK (Sayfa 80 - 83)
TRAJEDİ (TRAGEDY)
İnsan ırkının kendisine uygun olarak trajedi, istenmeyen durumların (kasıtsız koşulların) bir türevidir: Bir araba kazası, erken bir ölüm (böyle bir şey yoktur), muazzam bir "Tanrı'nın işi (takdiri)", bilincin doğuşu. Tiyatroda trajedi bir türdür. Ve müzikal tiyatroda ise bir mucizedir. Bu tür mucizelerden biri de Stephen Sondheim'ın Sweeney Todd'udur (1979). Tüm büyük trajedilerin geleneğinde olduğu gibi, muhteşem bir şekilde geride bıraktığı (aştığı) bir kaynak materyale -Christopher Bond'un 1974 tarihli oyununa- dayanır. Ancak Sweeney Todd, müzikli ya da müziksiz bu türdeki çoğu eserden şu yönüyle ayrılır: Türümüzün trajedisinin altını, bizi evrimsel boyutlardaki bir felaketin parçası haline getirecek şekilde çizer.
İnsanlar dünyayı farklı şekillerde ölçüp biçerler. Eğer böyle olmasaydı, hepimiz birbirimizle uyum içinde yaşıyor olurduk ki bu hiçbir zaman bir kural (geçerli durum) olmamıştır ve asla da olmayacaktır. Aslında, sadece bir metafordan ibaret olan evrensel uyum; iyi huylu bir fikir ayrılığından soykırım hayallerine kadar her anlama gelebilen farklılıkları ortadan kaldırmazdı (tasfiye etmezdi). İşleri gerçekten yoluna koymak, dünyayı gerçekten adil kılmak için, asonansın (ses uyumunun) kendisinin, çok sayıda ses tarafından söylenen tek bir perdeye dönüşmesi gerekirdi; ki bu, cennetin veya bir peri masalının dışında imkânsız olan bir koro halidir (unison). Böylece tekrar uyuma (armoniye) geri düşeriz. Çünkü uyum olmadan ne müzik, ne şarkı söylemek ne de başka bir şey olabilir. Uyum, birbirinden farklı tonlar tarafından yaratılır. En uç noktasında ise disonanstan (uyumsuzluktan) ibarettir. Bu dünyadaki ortak suçumuz; farklılığı birliğe, uyumsuzluğu (disonansı) tekdüzeliğe tercih etmemizdir. ("Çünkü dışarıdaki dünyanın

sesi nedir ki?... İnsanın insanı yutmasıdır, sevgilim.") Aksini iddia etmek yalandır. Ebedi sessizliğin kurtuluşuna dayanmak şöyle dursun, bizler bütünlüğü (tekliği) sevmeyiz ve aynılığa katlanamayız. İstediğimiz şey - kucakladığımız şeyin sesi- havayı yaran ve Sondheim'ın Fleet Sokağı'nın Şeytan Berberi'ne dair melotrajik anlatımının açılışını işaret eden o kulak tırmalayıcı çığlıktır.

Trajedi olmasaydı, insan ırkı can sıkıntısından çoktan yok olup giderdi. Bunu aramızdaki şovmenlerden daha iyi kimse bilemez; zira onlar, her yaşamın içinden çıktığı ve her yaşamın geri döndüğü o kıvrılan gölgelerin ilkel çukurundan yükselen çığlıklara ve gözyaşlarına başvurmadan ne bir kitap, ne bir şarkı ne de tiyatroda bir koltuk satabilirlerdi. Dolayısıyla, Sondheim'ın Sweeney Todd'undaki her eylem ve sonuç, trajik olandan dışarı akar ve trajik olanı besler. O, inleyen bir pedal sesidir ve onun üzerinde geri kalan her şey -örneğin güzellik ve aşk- yalnızca trajik olandan başka bir şeyin varlığını ima ediyormuş gibi görünen, ama aslında sahnede kol gezen o acımasız dehşet kadar eserin bir parçası olan gelip geçici süsleme notaları olarak işlev görür. Ve trajedi (Oedipus, Hamlet, Günden Geceye) evde başlar.

"Bir berber ve karısı vardı." Organik varoluşun pisliğinden sıyrılarak yolunu bulmuş birçok korku eserinin tarzında olduğu gibi, Sweeney Todd'un arka plan hikâyesinde de yeni bir yaşamın, çocuk Johanna'nın tohumlanması vardır. ("Uyan Johanna, işte yepyeni parlak kırmızı bir gün," diye şarkı söyler Peder Todd.) Ve yeni yaşam, ancak bir yavru diğer bir yavruyla karşılaştığında eski yaşamın acısını sürdürür. "Seni hissediyorum, Johanna / Seni çalacağım, Johanna," diye şarkı söyler Anthony sevgilisine; birlikte, dramanın kargaşasına bir umut ışığı saçmak amacı taşıyan bir çift oluştururlar. Ancak, yakından izleyen herhangi biri için, bu yeni Adem ve Havva da, tıpkı Benjamin Barker adlı bir berber ve karısı Lucy'nin olduğu gibi, yalnızca gelecekteki hayatlarının kıyma makinesi için hazırlanmaktadırlar. Benjamin ve Lucy ancak hayatlarının cehenneminde sürüklendikten sonra bizim trajediye olan açlığımızı doyurmaya uygun hale gelirler. Onlar cehennemin en içteki çemberine yerleştirilirler, oysa Bayan Lovett, Yargıç Turpin, Toby

ve diğerleri, kendi kaçınılmaz arzularıyla (elbette güzellik ve aşk için) eşmerkezli olarak onların etrafına yayılır ve onları berberin usturasına ve ateş püsküren fırına giderek daha da yaklaştırırlar. Nihayetinde, hepimizin sonu Bayan Lovett'ın etli turtalarından birinin iç harcı olmaktır. Romantik şair ve hekim Thomas Lovell Beddoes'in aktarılan son sözlerinde kendine "Neye iyi geliyorsam onun için yem -solucanlar için-" demiştir. Modernleşmiş uluslarda solucanlar birçoğumuzla ziyafet çekme şansı bulamasa da, ister John Milton olalım isterse sıradan bir vatandaş (John Q. Public), hayatlarımızın temelde görkemden uzak olduğu fikri yankılanmaya devam eder. İnsan yaşamının şaşırtıcı sıradanlığına karşı bir denge unsuru olarak, bir eğlence biçimi olan trajedinin çok önemli bir işlevi vardır: Günlerimizin donukluğunu, günlük yaşamın değil de tiyatro dünyasının nitelikleri olan bir ihtişam ve stil iziyle boyamak. Sweeney Todd'un dehşetinden büyülenmemizin ve onun sahip olduğu ama bizim yoksun olduğumuz nitelikleri kıskanmamızın nedeni budur. Hiçbirimizin doğumumuzun trajedisini geri alamayacağımız gerçeği göz önüne alındığında, "Hepimiz ölmeyi hak ediyoruz," diye mırıldandığında herhangi bir bilge kadar aydınlatıcı olur. Müzik ve şiir yerine et ve kandan yapılmış olan pek az kişinin bilebileceği bir amaç duygusuna sahiptir ("Ama iş bekliyor / Sonunda hayattayım / Ve neşeyle doluyum"). En önemlisi, yapılması gerektiğini bildiği şeyi yapacak cesarete ve kabadayılığa sahiptir. "İntikam aramak cehenneme götürebilir," der ve Bayan Lovett buna şöyle cevap verir: "Ama herkes bunu yapar ve nadiren Sweee-ney kadar... iyi yapar." Doğa, saf katliam ve kıyım şölenleri olan Grand Guignol ile sınırlıdır. Bizler cesetten çok daha sarhoş edici ve sapkın şeylere ulaşabiliriz. Sweeney Todd'da cinayet ve yamyamlık sahnelendikten sonra, ölüler dirilir ve yaşayanlara karışırlar; hepsi kemiklerine kadar mezar gibi ciddi halde, vecd içindeki bir dehşetin dondurucu ve harika bir kreşendosunda -doğaüstünün kapıları içinde kıyaslanamaz bir ürperti. Başlangıçta olduğu gibi sonda da kukla oyuncular bir kez daha şarkı söyler: Sadece tiyatrodaki bir akşam boyunca bile olsa, bilincimizi doğanın bir hatasından çok daha fazlası olan bir trajedi dünyasına götüren o hikâyeye, "Sweeney Todd'un masalına katılın."

Joseph Conrad'ın Batı Gözüyle (1911) romanının anlatıcısı, "kötülüğün doğaüstü bir kaynağına inanmaya gerek yoktur; insanlar tek başlarına her türlü kötülüğü yapmaya muktedirdir" diye yazdığında, kurgusunda doğaüstünden kaçınan yazar adına konuşuyor gibidir. Böyle yapmakla Conrad'ın, kendini sadece insanların dünyasındaki o parçalayıcı deliliğin bir portrecisi rolüyle sınırlandırdığı ve insanların gördüğü şekliyle dünyanın kendi içindeki parçalayıcı deliliğine kör kaldığı iddia edilebilir. Karanlığın Yüreği'nde, gerçekçiliğin tasmasını çekiştirir, ima (cinas) dehasını kullanarak zaman zaman doğaüstünün tam sınırlarına kadar sızar. Okurlarında rasyonel anlayışın ötesinde bir dehşet hissi, dünyamızın dibine yuvalanmış tarifsiz bir şeytanlık (habislik) uyandırır. Kurtz'un kariyerinin hikâyenin anlatıcısı olan Marlow için ifade ettiği anlam, "insanların kötülüğünü" aşıyor gibi görünmektedir ve her ikisini de, bildikleri gerçekliğin dayanakları -yani medeniyetin demirleyici kurguları- hakkında okült bir gerçeğin eşiğine bırakmaktadır. Eğer Kurtz sadece kötülük yapma potansiyelinin farkına varmış bir adamsa -ki bu bir sonuç olarak her birimizin içinde olan bir potansiyeldir- o zaman hapsedilmek veya idam edilmek için bir başka adaydan ibarettir. Ancak o, özü kötü olan (veya KÖTÜCÜL DERECEDE YARARSIZ olan) bir dünyanın gizemlerini deşmiş biriyse, o zaman geri dönüşü olmayan bir noktayı geçmiş demektir ve son sözleri - "Dehşet! Dehşet!" - olağanüstü çağrışımlara sahiptir. Eleştirmenlerin hikâyede işittikleri çeşitli imaların -medeniyetin sadece yüzeysel bir deri tabakası olduğu; Avrupa emperyalizminin kötü bir iş olduğu- dehşet verici şeyler olmadığını söylemek istemiyorum. Ancak bunlar, anlatıdaki her bir olayın bu kadar titizlikle işaret ettiği o Dehşet değildir. Bir kurgu yazarı olarak Conrad "dehşet"e yerel bir mesken ve bir isim (örneğin Siyah Lagün'ün Yaratığı) tahsis etmek zorunda değildi, yalnızca Edgar Allan Poe ve diğerlerinden sonra, insanoğlunun gizli ahlaksızlığını insanoğlunun gözünden görüldüğü hâliyle dünyanın kendi içinde aktif olanla (kötülükle) birleştiren bir habislik öne sürmesi gerekiyordu. Bu dünya "en karanlık Afrika"da ya da herhangi bir başka kesin coğrafyada değildir: Kafalarımızın evrenle çarpıştığı, bilmek için çok

korkunç olan bir sırrın tam kalbinde buluşup öldüğü (meeting dead) o noktada yer almaktadır.
Birçok yazar eserlerinde, türümüz için anlaşılmaz güçler tarafından yönetilen, baş döndürücü derecede akıl sır ermez bir evrende insan ırkının önemsizliğine atıfta bulunmuştur. Lovecraft için bu önemsizlik, çalışmalarının alfası ve omegasıdır (başı ve sonudur). İster Azathoth, ister Uzaydan Gelen Renk veya "Erich Zann'ın Müziği"nde Rue d'Auseil'in üzerinde yankılanan inleyen karanlık olarak adlandırılsın, her şeyin kalbinde kör aptal bir "tanrı" yatmaktadır. İsmi son zikredilen bu eserde Lovecraft, öznel zihinle nesnel canavarlığın (ucubeliğin) birbirine karıştığı örnek bir doğaüstü korku hikâyesi yaratmıştır. Öznel zihin, sinirsel olarak ıstırap çeken anlatıcınınkidir; nesnel canavarlık ise, viyolasıyla, yaşadığı ve öldüğü yıkık dökük bir sokak olan Rue d'Auseil'in temsil ettiği zaten çarpık ve gıcırdayan bir dünyanın o zayıf düzenini yok edecek bu şeyi uzak tutmak için savaşan müzisyen Zann'ın isimsiz ve isimlendirilemez düşmanıdır (intikamcısı/nemesis'idir). Belli bir ölçüde "Erich Zann", Algernon Blackwood'un, tıpkı Lovecraft'ın hikâyesindeki kadar isimsiz ve görünmez tehditkâr bir gücün yer aldığı "Söğütler" (The Willows) eseriyle ilişkilidir. "Söğütler"deki karakterlerden biri olan ve "hayal gücünden yoksun" bir birey olarak tanımlanan İsveçli, anlatıdaki doğaüstü olaylara olası açıklamalar getirir ve "dördüncü boyuttaki bir sese" veya yalnızca o perspektife ulaşılabilirse her şeyin anlam kazanacağı başka bir gerçeklik alanına atıfta bulunur. "Erich Zann'ın Müziği"nde Lovecraft evrende gizli bir düzenin varlığına işaret eden hiçbir açıklama sunmaz. Onun sunduğu şey, sihirlerini yalnızca edebi biçimde (hiçbir film bu armonik veya melodik imkânsızlıkları kopyalayamazdı) gösterebilen "tuhaf notalardan" oluşan bir dünya ve hayatlarımız denen o dehşete karşı daima kaybedilecek olan bir savaştır. Lovecraft'ın bilincinin dışa dönük oluşumu işte böyledir. Onunki, kâbuslarımız kadar yalnız olan bir evrende, yalnız karakterler aracılığıyla konuşan yalnız bir sestir.
Kendi zamanında kendini bir "hiçkimse" (non-entity) ilan eden Lovecraft'ın saygınlığı ölümünden bu yana büyümüştür. Bu, dünyanın

ona "yetiştiğinin" (onu anladığının) bir işareti olarak algılanmamalıdır. Mesele bu değildir. Ne halk ne de akademik zihin, Schopenhauer veya Cioran'ınkine, hele hele Zapffe'ninkine tutunabildiğinden daha fazla Lovecraft'ın bilincini kucaklayamaz. Bu yazarların hiçbiri ne sıradan ne de seçkin kafalar tarafından kabul edilebilir bir dünya portresi çizmemiştir; o kafalar Tanrı'ya veya İnsanlığa inanabildiği sürece, geçmiş kadar kusulacak (mide bulandırıcı) bir gelecek, amaç ve anlam müjdelerini püskürtmeye devam ettikleri sürece de çizmeyeceklerdir. Doğaüstüne inanç yalnızca hurafeden ibaret olsa da, doğaüstü duygusu inkâr edilemez. Olmaması gerekenin o en haklı derecede güçlü hissi, çoğu zaman rüyalarımızda ve hayatımızın rahatsız edici anlarında, özellikle de bazıları için kalp atışı kadar düzenli olan o ölümlülük ya da delilik hisleri (sezinlemeleri) sırasında deneyimlediğimiz imkânsızlık hissidir o. Buradaki kötülük, kötü adamlarla değil, varoluşun doğasının ta kendisiyle, ya da en azından bilincin kurbanları olarak bizim varoluşumuzla bağlantılıdır. Doğaüstü, deliliğin metafiziksel karşılığı olarak düşünülebilir ve bu hâliyle, dünya denen bu perili evde kısa bir süreliğine mahsur kalmış ve her şeyin o dehşeti tarafından yavaş ya da hızlı bir şekilde delirtilmekte olan bilinçli bir zihnin tekinsiz kâbusunun mümkün olan en iyi damgasıdır (göstergesidir). Bu bakış açısı "insanın insana yaptığı insanlık dışı muameleyi" takip etmez; bunun yerine, yaşayan diğer her şey için doğal olan, ancak kendi penceremizden bakıldığında -ki eğer sönmemişlerse- hiç de doğal olmayan bir dünyada geçici varlıklar olarak yaşadığımız hayatın semptomu olan bir dengesizlikten (çıldırmışlıktan) beslenir. Yaratıklara özgü özelliklerin en fenomenali olan doğaüstü duygusu, görünenden o ölümcül yabancılaşma izlenimi, dışsal olanla içsel olanı kahkahasız evrensel bir komedide birleştiren bilincimize bağlıdır. Bizler, mutasyonların ve hataların olduğu bu ormanda yalnızca gelip geçicileriz. Biz yokken doğal dünya vardı ve biz gittikten çok sonra da var olmaya devam edecek. Doğaüstü, hayata ancak kafamızdaki bilinç kapısı açıldığında sızdı: O kapıdan adım attığımız an, doğayı terk etmiş olduk. Bunun hakkında ne dersek diyelim ve ölene kadar bunu inkâr edelim; eğer sokaklarımızda

yürüyeceksek, işlerimizde çalışacaksak ve yataklarımızda uyuyacaksak, bilmek için çok ağır olan ve birbirimize anlatmak için fazla gizli olan bir bilgi bize dayatılmıştır. Bu bilgi, kozmosun bu örümcek ağlı köşesinde hem hayaletler hem de izleyiciler olan bir varlık ırkının bilgisidir.

ÜSLUP (STYLE)

İster kasıtlı ister varsayılan olarak tüm yazılarda görünür olan üslup (tarz), okuyucu kitlesinin büyük bir kısmı tarafından pek iyi anlaşılmaz. Varlığını hissetseler bile, yalnızca dilin maniyerizmlerine (yapmacıklıklarına / kullanım biçimlerine) odaklanırlar. O zaman bir eserin üslubu, popüler romancıların basit, kişisel olmayan anlatılarından Bruno Schulz ve William S. Burroughs gibi yazarların karmaşık, kendine özgü parıltılarına kadar uzanan kutuplar arasına yerleştirilir. Ancak herhangi bir üslup öğrencisinin size söyleyebileceği gibi, dil yalnızca yüzeydir. Daha dikkatli incelendiğinde üslup, sabah gazetesi kadar sade veya rüyalar kadar fantazmagorik (hayaletimsi/göz yanıltıcı) olabilen dilsel yapıların aksine, bilincin bir ifadesidir.
Boş zamanlarımızda okuduğumuz her ne ise, kanonik ustaların eserlerinden casus hikayelerine kadar, eğlenmek için okuruz. Ancak, bir yazarın bilinci hem bizimki için anlaşılır hem de bizimkine sempati duymazsa (uyumlu olmazsa) eğlenemeyiz. Eğer aşkın ve vicdanın, dünyayı döndüren ahlak dışı çıkarcılıklara (fırsatçılıklara) cüretkarca meydan okuduğu hileli gerilim kurgularına karşı bir zaafınız varsa, o zaman John le Carré'nin Soğuktan Gelen Casus (1963) adlı eserini anlayacak ve onunla uyum içinde olacaksınız. Ancak her okuyucu olay örgüsü sürprizlerine ve ahlaki telgraflara (mesajlara) kapılmaz. İnsan, hayatın trajik ya da komik bir kâbus olarak edebi bir tefsirini (açıklamasını) tercih edebilir: Çok fazla okuyucunun kendi bilinçleri için anlaşılır ya da sempatik olarak çözümleyemeyeceği, yalnızca son derece küçük bir yazar kadrosunun uydurmak (yaratmak) için doğduğu kederli bir vizyon. Öyleyse, eserleri çok satanlar listelerine girmeyen ve prestijli ödüller için es geçilen, bu metinde övülen yazarların vay haline (kötü şans). Onların bilinç tarzı hiçbir zaman moda olmamıştır ve asla

da olmayacaktır. Sorun şu ki, bu yazarlar ya düşük, orta ya da en entelektüel okuyucuları bile eğlendiren konuları es geçerler ya da bu konuları çoğu insanı, yani normal, mutlu insanları kendinden uzaklaştıracak (soğutacak) bir şekilde ele alırlar.
Her edebi eserde, konunun ele alınış biçimi ile sözel maniyerizmlerin (üslup özelliklerinin) buluştuğu bir kesişim noktası vardır. Bir yazarın bilincinin kendini ifade ettiği ve üslubunun tamamen açığa çıktığı yer işte bu kavşaktır. Örneğin, doğaüstü ele geçirilme gerçeğini (ruhların bedeni ele geçirmesini) varsayan iki korku romanını karşılaştırın: William Peter Blatty'nin Şeytan (The Exorcist, 1971) adlı eseri ve Lovecraft'ın Charles Dexter Ward Vakası (1927'de yazıldı; ölümünden sonra 1941'de yayımlandı). Blatty'nin formüle dayalı romanının dünyasında, bazı karakterler kıyamet (ölüm) için, diğerleri ise hayatta kalmak için kurgulanmıştır (giydirilmiştir). İki rahip, Peder Karras ve Peder Merrin, bedeni ve belki de ruhu -Hristiyan mezhepleri arasında beden ve ruh arasındaki ilişki çetrefilli olabilir- bir iblis veya iblisler tarafından ele geçirilmiş genç bir kız olan Regan'ı kurtarma sürecinde iyi ölümlerle ölürler. Bu rahiplerin ölümleri okuyucular için kabul edilebilirdir. Regan'ın aktris annesi Chris MacNeill'in başrol oynadığı filmin yönetmeni Burke Dennings, ele geçirilmiş Regan tarafından öldürülür. Küfürbaz ve kavgacı bir sarhoş olduğu için pek sempatik bir karakter değildir, bu yüzden gördüğü işlev, sırf heyecan olsun diye öldürülebilecek bir karakter olmasıdır. Bu durum formülü takip eder ve dolayısıyla okuyucular için de kabul edilebilirdir. Kurgu ve sinema eserlerini tüketen (himaye eden) insanların büyük bir kısmının, bir yazarın bu tür bir konuyu ele alışını görmekten hoşlanma şekli böyledir. İyinin kötülüğe (tırnak işaretlerini es geçebiliriz) galip geldiği bir final isterler; böylece okuyuculara insan yaşamının ve onun iliştirildiği uydurma teistik düzenin yolunda olduğuna dair güvence verirler. Popüler bir roman olarak Şeytan'ın anlatısı, canlı ve sıradan (dikkat çekmeyen) bir "anlatma, göster" tarzında örülmüştür. Blatty'nin şeytani ele geçirme romanının hedeflenen okuyucuları, yalnızca -doğru olduğuna veya doğru olabileceğine inandıkları- konusu tarafından büyüleneceklerdir ve herhangi bir sözel süslemenin (işlemenin) araya

girmesini istemezler. Şeytan'ın, Robbie adında bir çocuğa şeytan çıkarma ritüeli uyguladığını iddia eden bir din adamının 1949 yılındaki bir konuşmasına dair gazete haberlerine dayandığı bilinmektedir. Blatty bu raporları aldı ve aşağı yukarı röportaj niteliğinde olan popüler bir kurgu şablonuna yerleştirdi. Sonuç çok satan bir kitap oldu.
Charles Dexter Ward Vakası her yönden Blatty'nin Şeytan'ının bir inkarı (zıddı/olumsuzlaması) niteliğindedir. Lovecraft'ın romanında evren, tıpkı gerçek dünyada olduğu gibi, insan yaşamına kayıtsız olan güçlerin ellerindedir. Bu, çok az okuyucu için kabul edilebilirdir. İyilik ve kötülük, tıpkı gerçek dünyada olduğu gibi çocukça soyutlamalardır. Yine, bu çok az okuyucu için kabul edilebilirdir. Ve ruhları olan yaratıklar olarak insan fikri hikayede bir mesele değildir çünkü bu Lovecraft için bir mesele değildi. Sadece kitabın talihsiz kahramanı değil, herkes baştan aşağı kâbus olan bir dünyada var olur. Lovecraft'ın formülsüz evreninde herkes öldürülebilirdir ve bazıları kendilerini bekleyen daha kötü şeylerin hemen öncesinde kendi canlarına kıyarlar. Charles Dexter Ward adı verilmiş bir atom dizilimi (konfigürasyonu) şöyle dursun, tasavvur ettiğimiz şekliyle hayat, yalnızca keşfedilmeyi bekleyen ve asla yenilemeyecek olan kalıcı bir tehlike bağlamında meydana gelir. Lovecraft sizi, sonunda arabanız yavaşlarken adımınıza dikkat etmenizi ve tekrar sağlam zemine yerleşmenizi söylediği duygusal bir hız treni (roller-coaster) yolculuğuna çıkarmak istemez. O, beyninizi, hiçbir okuyucu daha önce bu kadar etkilenmemiş olsa bile, bir korku yazarı için daha ağır bir girişim olan, geri dönüşü olmayan siyah bir deliliğin içine fırlatmak ister. Lovecraft'ın doğaüstü ele geçirilme konusunu ele alışı Blatty'ninkiyle o kadar çelişir ki, bu iki adam farklı yüzyıllarda, ya da daha doğrusu farklı binyıllarda yaşamış olabilirler. Şeytan'ın anlatı parametreleri Yeni Ahit ile başlar ve biter; Charles Dexter Ward Vakası'nınkiler ise ancak, insanlığı Yaratılış'ın merkezinin dışına yerleştirmenin değil, evrenin kendisini merkezsiz ve türümüzü yalnızca bizi tanımayan güçlerin merhametine kalmış organik materyallerin bir lekesi olarak (tıpkı gerçek dünyada olduğu gibi) incelemenin güvenli hale geldiği modern çağın bir kurgu yazarı tarafından tasavvur edilebilirdi. Başlıktaki kahramana

gelince, onun ele geçirilmesi, eonlardır (çağlardır) yapım aşamasında olan çok daha büyük amaçlar için sadece bir araçtır: O, daha önce imgelendiği gibi, aşağı yukarı sadece yüz bin yıldır bizimle maymunluk yapan (oyalanan) bir tanrının ruh verilmiş bir yaratığı değil, bir atom konfigürasyonudur. Lovecraft'ın anlatısı yalnızca modern değildir; aynı zamanda miadı dolmuş olabilecek hiçbir dogmaya boyun eğmeyen, kendinden önce gelenleri özümseyen ve insan bilincinin evriminde nelerin olabileceğini öngören, iyi niyetle tutunabileceği bir pozisyona yerleşene kadar korkutucu bir dürüstlükle kafa yoran ve kanıtların veya düşünmenin dikte ettiği şekilde onu fırlatıp atmaya hazır olan bir hayal gücünden ortaya çıkmıştır. Lovecraft, kendi zamanının en ileri düşüncesinin yanı sıra, insan türünün kendisiyle olan büyüsünü bozma eğiliminde olan önceki tüm bilimsel ve felsefi gelişmelerden yararlandı ve onları genişletti. Bu anlamda, bilim ve felsefedeki sonraki figürler için başlangıç noktası haline gelen anlamsız, düzensiz, temelsiz evreni varsayarak gerçekten de hayal kırıklığının (yanılsama yıkımının) sınırlarına ulaştı. Lovecraft nihilizm ve hayal kırıklığının tarafsız bölgesinde (no man's land) var oldu. Ortaya çıkan nesil hangisi olursa olsun o her zaman bir çağdaş olacaktır. Aynı şeyi Nobel Edebiyat Ödülü alanların çoğu için söylemek mümkün değildir, bırakın korku kurgu yazarlarını.

Lovecraft, canavarlarla dolu kayıtsız bir evrene oranla ölçeği dışında insan ırkıyla ilgilenmezken, Blatty kendini "insanlıkla iç içe" ve onun acılarına duyarlı biri olarak kanıtlamıştır. Bu gerçeği gözden kaçırmak, onun eserinin amacını kaçırmaktır. İnsanın acı çekmesini haklı çıkarmak için dini kurtuluşa bağımlı olması, yazılarını inananlar için değerli kılması gerektiği kadar, inanmayanlar için de ucuzlatır (basitleştirir). Belki de John Milton'dan bu yana hiç kimse insan sefaletini dini terimlerle mazur göstermek için böylesi bir girişimde bulunmamıştır. (Bu, etkisiz olmaya mahkûm olan ve onu, "Tanrı'nın insana giden yollarını haklı çıkarmak için / malt Milton'un yapabileceğinden daha fazlasını yapar" diye yazan A. E. Housman gibi ateist bir şair için kolay bir hedef haline getiren Sisifosvari bir emektir.) Lovecraft ve Blatty'nin her ikisi de korkunç bir şeyin bu dünyaya

istilasını farklı şekillerde tasvir etmiştir. Aynı şekilde, bu konunun ilgili yazarları tarafından işleniş biçimi de dünyalar kadar farklıdır. Onların bilinç üslubunun (tarzının) ayrıştığı yer işte bu tutum ve madde (üslup ve konu) kesişimidir. Şeytan'ın saçmalıktan uzak (ciddi) nesri ve doğaüstü konusu, Haç kadar eski, Katolik Kilisesi'nden ödünç alınmış tükenmiş formüllerle çöpe dönmüş Golgothavari bir dörtyol ağzında, engebeli bir kesişimde bir araya gelir. Blatty, kendinden önceki sayısız kişinin durduğu yerde durmaktadır. Orta Çağ'da yaşamış hiç kimse tarafından yanlış anlaşılmazdı. Charles Dexter Ward Vakası'nda Lovecraft'ın retorik coşkusu bir başkasınınkiyle karıştırılamaz ve okuyucularına eşlik ettiği yer, kendisinden önce hiç kimsenin görmediği kozmik bir düğüm noktasıdır. Ortaçağ zihnine, modern veya postmodern dünyanın kendisi kadar yabancı olurdu. Blatty'nin kitlelerin (lejyonların) zamanı ve parası için yapılan yarışmayı kazanması kimseyi şaşırtmamalıdır. Ortalama okuyucular bir çoksatanı satın almak için sabırla kuyrukta beklerler; onlardan çok azı kendi türünün edebi bir klasiğini satın almak için bile kuyruğa girer.

Kalan kısım (Sayfa 87-91 ve Sayfa 105-110 arası), kitabın önceki bölümlerine ait açıklayıcı detaylar barındıran dipnotlar bölümüdür.

DİPNOTLAR (Sayfa 33 - 34)
1. Numaralı Dipnot (Önsöz - Başlangıçlar üzerine):
Bu paragrafta betimlenen insan bilincinin doğuşu (1) insanlığın "masumiyetini kaybetmesinin" bir fable'ı ve dünyada "doğal" bir varoluş biçiminden yabancılaşmasının bir masalı -bazı okuyuculara saçma gelebilecek olsa da mevcut eserin omurgasını oluşturan Peter Wessel Zapffe'nin "Son Mesih"inden ödünç alınmış bir açılış hamlesi-; (2) evrimsel sinirbilimde gevşek bir temele sahip spekülatif bir an olarak görülebilir. D. E. Harding'in On Having No Head (1961) kitabını bilenler, "kafasızlık" metaforunun bu eserden ödünç alındığını, ancak bunun eserin onaylandığı anlamına gelmediğini not etmelidir.

2. Numaralı Dipnot (Önsöz - Determinizm üzerine):

Bu düşünce çizgisi, insan varlıklarının gerçekliğin kabul edilen işleyişine karşı çıkamayacağı veya bir zihin ve duygu durumunun ortaya çıkışını manipüle edemeyeceği yönündeki bir metafiziksel ve psikolojik determinizm markasını özetler. Doğal olarak determinizmin tüm biçimleri, hem düşünürlerin hem de düşünmeyenlerin en büyük kısmının inançsızlığının mahkemesinde yargılanır. Mutlak veya nitelikli bir özgür iradeye yönelik argümanlardan birine veya daha fazlasına katılan herkes bu pasajı göz ardı etmeyi seçebilir. (Her türlü argümanın beyhudeliği bu eserin önsözünde zaten belirtilmiştir.) Özgür iradeye karşı argümanlar, tanrıların varlığına karşı argümanlardan çok daha fazla, insan düşüncesinde en çok aşağılanan argümanlardır. Önde gelen ateistler bile birisi mantıksal olarak konuşursak düşüncelerimizi ve davranışlarımızı kontrol etmediğimizi savunduğunda çizgiyi çekerler. Materyalistler olarak, algılarımızla algılanmayan bir dünyada ahlaki "yasalar"ın hazırlandığını inkâr ederler; vergi ödeyen vatandaşlar olarak ise hâlâ bu dünyada yaşamak zorundadırlar. Ve ahlaki failliği ve sorumluluğu reddetmek, dünyayı çalıştıran her yetkili kararı -kusurlu da olsa- alt üst ederdi. Ahlak ve sorumluluk varsayımı olmasa hiç kimse can ve mal aleyhine işlenen suçlardan sorumlu tutulamazdı. Prensip olarak, davranışı içinde işlev görmesi gereken her nasılsa sarsak makaneyle aynı hizada olmayan deriye bürünmüş bazı otomatları bir adalet mahkemesi önüne getirmek irrasyoneldir. Ancak bunu yapmamak, insanların temelsizlik korkusuna (hüzne) batmaktan korunması gerekiyorsa korunması gereken sosyopolitik statükoyu yıkıcı olurdu. Haber flash'ı: Ahlak eğitimi alması gereken hiç kimse bundan fayda görmeyecektir. Ahlakla ilgilenenler ahlakla ilgilenmek zorunda olanlar değildir. Ahlakla ilgilenilmesi gerekenler ise asla ahlakla ilgilenmeyecek olanlardır. Başkalarının vicdan azabı eksikliği aşırı gelişmiş, sağlıksız bir ahlaki sorumluluk duygusuna sahip diğer kişiler tarafından dengelenen herhangi bir sosyopata sorun. İkinci grup, vicdansızların kurtulduğu suçluluğu üstlenecek, yasal veya mantıksal olarak kendileriyle ilişkilendirilemeyecek trajediler için kendilerini suçlayacaktır. Moral açıdan, herkes olmaktan başka bir şey olmamakta diğeri kadar çaresizdir. Bu gruplar arasındaki herkes rüzgarla birlikte

gidecektir. Çoğunluğa davranışları hakkında nasıl hissedeceği öğretilemez, sadece bir ya da diğeri için sopa veya tatlı dille yola getirilebilir. Ödüller ve cezalar etkili olabilir, ancak asla bir ahlak matematiği olamaz. Ya kimya ve nöroloji oradadır ya da değildir. Davranış kuralları indiren tanrıların bile bunları inananları arasında uygulayamayacağı her gün kanıtlanmaktadır. Bir tanrının "Şunu yap ve bunu yapma... yoksa" uyarısını yayınlaması, karayolu hız tuzağının ahlaki eşdeğeridir. Ne müthiş bir spekülasyondur doğru ve yanlış, ve adalet ya da adaletsizlik ne büyük bir şakadır: Bunlar, kendilerinde hak iddia eden taraflarca uydurulmuş kavramlardır. Hiçbir yasa veya ahlaki sistemin dışındaki güçler tarafından halihazırda bir arada tutulmayan hiçbir şeyi bir arada tutmazlar. Ancak hassas bir bilinç için bu bilinemeyecek kadar korkunç bir şeydir. Determinizmi teoride destekleyenler arasında, çarkları yavaş ama son derece hassas bir şekilde dönerken toplumlarının adalet sisteminde büyük yenilikler yapılması için kulis yapan kimse yoktur. Determinist, kendisinin illüzyonlar olarak gördüğü şeyleri rayından çıkaracak değildir; bu durum kötü huylu veya kötü tasarlanmış otomatlar için sert olabilir, ancak sosyal makineye kabul edilebilir düzeyde iyi hizmet eder. Determinist ayrıca illüzyonlarımız kağıt üstünde dağılsa bile hayatlarımızda inatçı olduklarını bilir. Üzerimizde o kadar güçlü bir kilitleri vardır ki kaçma arzu ve isteği bile neredeyse imkansızdır. İllüzyonlarımızdan nefret etmek ya da onları aziz tutmak bizi onlara daha da çok bağlar. Dünyamız parça pinçik olmadan onlara karşı ayağa kalkamayız, tabii önemseyenler için. Deterministler mantıklarına sadık kalırken felsefi rakiplerinin kukla gösterisini yönetmesine izin vermekten memnundurlar. Başka hangi şansları var ki? Yine de bir yalana, hatta sosyal düzeni sabit tutan ve alıştığınız her şeyi -kendinize dair en çok değer verdiğiniz imajınızı, ülkenizi, sevdiklerinizi ve işinize, hobilerinize, mülkünüze, "yaşam tarzınıza" verdiğiniz değeri- destekleyen bir yalana bile ne kadar tolerans gösterirsiniz? Gerçekten düşündüğünüz ve hissettiğiniz şeyle yaşamak için her şeyi terk etmeden önce, yalanlardan bıktığınızı söylemeden önce bir yalana ne kadar tolerans gösterirsiniz? Ne kadar tolerans? Cevap: Dünyadaki tüm tolerans.

*****

DİPNOTLAR (Sayfa 35 - 36)
3. Numaralı Dipnot
(Son Mesih ve Yayınlanma Süreci üzerine):
İngiliz dergisi Philosophy Now'ın Mart-Nisan 2004 sayısındaki "Son Mesih" (The Last Messiah) çevirisi, bu makalenin İngilizcedeki ilk görünümü olarak not edilmiş olsa da, daha önce Peter Reed ve David Rothenberg'in editörlüğünü yaptığı Wisdom in the Open Air: The Norwegian Roots of Deep Ecology (1993) adlı Norveçli yazarların eserlerinin İngilizce çevirilerinden oluşan bir antolojide yer almıştı ("Son Mesih"in Sigmund Kvaløy ve Peter Reed tarafından yapılan çevirisi). Zapffe'nin yazıları cimrice ve ancak ölümünden sonra İngilizceye çevrilmiştir. Mizahları statükoya düşman olan yazarlar için bu tuhaf bir tesadüf değildir. Yeraltında (mezarda) uzun süre kalana kadar, hatta o zaman bile, eserleri yeraltı bir okuyucu kitlesi tarafından yaşam destek ünitesinde tutulur. Dirilenler arasında, korku kurgusu ve çeşitli kurgu dışı yazıları, yerli ya da yabancı olsun olumsuz bir iknaya sahip yazarların, daha iyi kitapçılarda ya da büyük yayınevlerinin baskılarında yer almalarına güvenilene kadar kült figürlerin alt kademelerine itildiği kendi ülkesindeki okuyucular için bile oldukça erişilebilir hale gelmeden önce onlarca yıl bekleyen H. P. Lovecraft da yer almaktadır.

4. Numaralı Dipnot (Hayatımızın Kurgusal Doğası ve "Zırvalar" üzerine):
Filozoflar ve diğer düşünürler yaşamlarımızın uydurma doğası üzerinde sıklıkla durmuş olsalar da (örnek: P. L. Berger ve T. Luckman, The Social Construction of Reality - Gerçekliğin Sosyal İnşası, 1966), kitle izleyicileri bu fikrin pratik önemiyle nadiren eğlendirilir (ağırlanır). Ancak bazen, sadece anlık ve aldatıcı bir şekilde de olsa, bu yüzleşmeyi yaşarlar. 1976 yapımı Şebeke (Network) filminde, haber spikeri Howard Beale, izleyicilerine şu haberi patlatır: "Bugün 24 Eylül Çarşamba ve bu benim son yayınım. Dün bu programda, itiraf

etmeliyim ki bir delilik eylemi olan, halka açık bir şekilde intihar edeceğimi duyurmuştum. Peki, size ne olduğunu söyleyeyim: Sadece zırvalarım (bullshit) tükendi. Hâlâ yayında mıyım? Zırvalarımın tükenmesi dışında bunu başka nasıl söyleyeceğimi gerçekten bilmiyorum. Zırvalar, yaşamak için kendimize verdiğimiz tüm nedenlerdir. Ve eğer kendimize ait bir neden bulamazsak, her zaman Tanrı zırvasına sahibizdir. Neden tüm bu anlamsız acılardan, aşağılanmalardan, çürümelerden geçtiğimizi bilmiyoruz, bu yüzden bir yerlerde bunu bilen biri olsa iyi olur. Tanrı zırvası budur. Ve sonra asil insan zırvası vardır; insanın kendi dünyasını düzene sokabilen asil bir yaratık olduğu zırvası; kimin Tanrı'ya ihtiyacı var ki? Eğer dışarıda, yaşadığımız dünyanın bu çıldırmış mezbahasına bakıp da bana insanın asil bir yaratık olduğunu söyleyebilecek biri varsa, inanın bana: O adam tamamen zırva (saçmalık) doludur. Benim için işe yarayan hiçbir şeyim yok. Çocuğum yok. Ve kırk üç yıl boyunca tiz sesli, çığlık çığlığa bir sahtekârlıkla evli kaldım. Yani hiç zırvam kalmadı. Tükendim, anlıyor musunuz."

Filmin ilerleyen kısımlarında Howard Beale, "insanın asil bir yaratık olduğu" yönündeki önceki inkârını eski haline getirdiği bir nutuk sırasında yeni bir zırva yükü kazar. Bunu, izleyicilerine şu kelimelere sarılmalarını emrederek yapar: "Şunu söylemelisiniz: 'BEN BİR İNSANIM, Lanet Olsun! Benim hayatımın bir DEĞERİ var!'" Bu, Networkün imza niteliğindeki alıntısına ("Cehennem kadar kızgınım ve artık buna katlanmayacağım") yol açar ki bu da modern Batı toplumundaki hayata bir göndermedir; spikerin "zırva" monoloğunu karakterize eden o daha geniş varoluşsal perspektiften geriye doğru bir sıçramadır bu. Kurguların dipsiz çukurundan yeni çıkmış bu taze zırva, daha sonra Beale'in sloganına aptalca yanıt veren ve reytinglerini gökyüzüne fırlatarak onu acınası bir slogana (catch-phrase) sahip sıradan bir ünlüye dönüştüren büyük bir izleyici kitlesi tarafından yutulur. Benzer şekilde film, hayatın kendisine yönelik bir eleştiri olmaktan çıkıp televizyonculuğun, kariyerizmin, korporatizmin ve diğer dar konuların bir hicvine yozlaşır.

Sinemada kurgunun (zırvanın) hayatlarımızın temel taşı olarak kabul edildiği ikinci örnek Kahraman (Hero, 1992) filminin sonunda, başlıkta atıfta bulunulan karakter Bernard LePlant'ın önceden arasının açık olduğu oğluna bazı bilgelik sözleri aktarmasıyla gerçekleşir. "Sana hayat hakkında bir şeyler açıklayacağımı söylediğim yeri hatırlıyor musun ahbap?" der. "Peki, hayatla ilgili olan şey, onun tuhaflaşmasıdır. İnsanlar sana hep gerçekten bahsederler, herkes her zaman gerçeğin ne olduğunu bilir, sanki bu tuvalet kağıdı veya başka bir şeymiş ve dolapta bir stokları varmış gibi. Ama büyüdükçe öğrendiğin şey şudur: Gerçek diye bir şey yoktur. Tek olan şey zırvadır (bullshit). Buradaki kabalığımı bağışla. Hem de katman katman. Bir zırva katmanının üstünde başka bir zırva katmanı. Ve hayatta yaptığın şey, mesela büyüdüğünde, tercih ettiğin zırva katmanını seçmektir ve deyim yerindeyse, o senin zırvandır. Anladın mı?" LePlant'ın sözlerinin alaycılığına rağmen, babacan dersinin amacı kendisiyle oğlu arasında bir bağ kurmaktır. (Hollywood filmleri, parçalanmış bir ailenin tekrar bir araya geldiği olay örgülerine büyük ölçüde bağımlıdır.) Bu bağ, hayatın bir zırva olarak ifşa edilmesine dayanır ve kendisi de bir zırvadır -ikinci kuvvetten (dereceden) bir zırva- ki bu da zırvanın çalışma şekli olan kendi zırvasının farkında olmadan LePlant'ın davasını (savunmasını) oluşturur. Ancak sinema seyircisinin Hero'nun kitle-izleyici felsefesinden çıkarması beklenen mesaj bu değildir. Bu, şöyle ifade edilebilecek zımni bir toplumsal sözleşmeyi bozmak olurdu: "Beni kendi zırvamla baş başa bırak, ben de seni seninkiyle baş başa bırakayım." Diğer her toplumsal sözleşme gibi, bu da bir yazarın iğneleyici bir şekilde ifade ettiği gibi, "uygulanmasından ziyade ihlal edilmesiyle onurlandırılır"; bu da, bu ifadenin anlamının (1) nezaket ve medeniyet kurallarının rutin olarak çiğnendiği mi, yoksa (2) belirli kurallara uymaktansa onları çiğnemenin ahlaki bir zorunluluk mu olduğu konusunda akademik bir tartışmayı alevlendirmiştir. Bu tartışma, insanın hangi kelimenin vurgulanması gerektiğine inanmasına bağlıdır: "onurlandırılır" veya "ihlal". İlk kelimenin vurgulanması, ifadeyi, eylemleri yasa veya sosyal gelenek tarafından belirlenenlerden daha yüksek ahlaki standartlar sergileyenler için bir övgüye dönüştürür; ikinci

kelimenin vurgulanması ise bize insanların kendi bencil amaçlarını ilerletmeyen her şeyi, ahlak umurunda olmaksızın, hiçe saydıklarına dair iğneleyici bir gözlem sunar. Sıklıkla olduğu gibi, burada alıntılanan yazar ya kendini kötü ifade etmiş ya da insan davranışına dair iyimser bir görüşü ilerletmek için "onurlandırılır" kelimesini vurgulayanlar tarafından kasıtlı olarak yanlış anlaşılmıştır. Bu da bize, Yahudi-Hıristiyan İncili, Kuran, Budist metinler ve bu veya başka herhangi bir türdeki (örneğin kanunlar) diğer tüm eserler gibi dini kutsal metinlerin sunduğu yolla aynı şekilde kendi zırvamızı seçme izni (hakkı) verir.

DİPNOTLAR (Sayfa 35 - 38)

5. Numaralı Dipnot (Hayatın Anlamı ve Pozitif Psikoloji üzerine): Kişinin hayatının bir anlamı ve amacı olduğu hissi, bazen iyi hissetme durumunu elde etmek veya sürdürmek için gerekli bir koşul olarak ilan edilir. Anlam ve amaç duygusundan yoksun olan, ister sınırlı ve yerel bir varyantta ("Matematik sınavımdan 'A' aldım") ister makrokozmik bir kapsamda ("Allah'tan başka Tanrı yoktur ve Muhammed onun elçisidir") olsun, hoşnutsuz bireylerden oluşan bir pazar için yazılmış kafa karıştırıcı sayıdaki kitap ve terapi göz önüne alındığında, bu korkunç bir haberdir. Öforik (coşkulu) ya da orta derecede memnun olanlar, anlam ve amaca susamış değillerdir. Görece konuşmak gerekirse, iyi hissetmek kendi kendisinin gerekçesidir. Bu tür durumlar devam ettiği sürece, anlam ve amaca dair içsel sorgulamalarla neden iyi bir şeyi bozalım ki? Ancak yüksek tonda bir coşku, bipolar duygudurum bozukluğu teşhisi konmuş bireylerde olduğu gibi, psikopatolojinin de bir işareti olabilir. Her ne kadar onların terapileri hastayı çoğu zaman Norman Vincent Peale gibi "pozitif düşünce" vaizlerinin modern reenkarnasyonları olan terapistlerin zırvalıklarına saplasa da, bu tür kişiler ruh sağlığı uzmanları tarafından tedavi edilmelidir. Hayatından tatmin olmayan hiç kimse asla The Power of Positive Thinking'in (Pozitif Düşüncenin Gücü, 1952) bir kopyasını satın almamıştır. Bu tatminsizlik, tam da büyük kötümserlerin -Buda, Schopenhauer, Freud- insan ambalajlama tesisinin belirleyici özelliği

olarak gördüğü niteliktir. Peale'in kitabının ve onun Martin Seligman'ın Authentic Happiness (Gerçek Mutluluk: Kalıcı Tatmin İçin Potansiyelinizi Gerçekleştirmede Yeni Pozitif Psikolojiyi Kullanmak, 2002) dahil olmak üzere türevlerinin milyonlarca kopyası satıldı ve bunlar hayatlarından çılgınca memnun olan okuyucular tarafından satın alınmadı. Pozitif psikoloji araştırmacılarının terminolojisiyle, "öznel iyi oluşlarını" güçlendirmek isteyen kişileri kendilerine çekmiş olabilirler. Ancak bu yolda olanların, en azından görece hissettikleri şekilden tatmin olmadıkları düşünülebilir ve duygusal tonlarını, çok mutsuz bir düşüş yaşayabilecekleri bir yüksekliğe çıkarmaya çalışarak tehlikeli bir oyun oynamaktadırlar. Herhangi bir ağır uyuşturucu kullanıcısına sorun.

6. Numaralı Dipnot (Evrensel Yok Oluş Senaryoları üzerine): Zapffe'nin doğanın insan ırkını eğlence olsun diye darp etmesine (üretmesine) yönelik çözümü, umutsuzluğun son kontrol noktası gibi görünebilir. Alman filozof Eduard von Hartmann, Bilinçdışının Felsefesi (1869) adlı eserinde daha da ilerisini düşünür: "Örneğin, eğer tüm insanlık cinsel perhiz yoluyla yok olacak olsaydı, bu neye yarardı? Dünya böyle var olmaya devam ederdi." Organik olanın bu dayanıklılığı, yaşamın huzursuz güçlerinin "yeni bir insan ya da benzer bir tür ortaya çıkarmasına ve tüm sefaletin baştan başlamasına" olanak tanırdı (vurgu eklenmemiştir). Hartmann için kurtuluş mücadelesi insanlık ve doğa arasında değil; tüm fenomenlerin herhangi bir biçimde devamlılıkları yoluyla onaylanması ile varoluşun her zerresini daha yaratılışın kaynağında yok edebilecek süper gelişmiş bir varlık formunun evrimi yoluyla aynı şeyin olumsuzlanması arasındadır. Hartmann'ın vizyonu oldukça delice olsa da, hedefi aslında Zapffe'ninkinden daha gerçekçidir. İnsanoğlunun üremeyi bir gün bırakacağı gülünç derecede ihtimal dışıdır. Ancak bir gün, henüz icat edilmemiş yıkıcı bir mekanizma kullanarak yeryüzündeki her hücreyi makul bir kesinlikle boğabileceğimizi hayal edebiliriz; zira nükleer veya biyolojik silahlar daha basit organizmaları muhtemelen zarar görmemiş ve yeni bir evrim için can atar halde bırakacaktır. Bu gezegensel

kıyamet milyarlarca insanın onayına bağlı olmayacaktır (kabul etmeyenlerden oluşan bir kalabalık, Zapffe'nin tüm insanların ve yarı-insanların yok olması çözümünü bozabilir) ancak ya kazara ya da birkaç mesihvari bireyin inisiyatifiyle gerçekleşebilir.

7. Numaralı Dipnot (Hayatın Absürtlükleri ve Sürekli Mutsuzluk üzerine):
Fransız sosyolog Emile Durkheim, İntihar (1897) adlı çalışmasında şu iddiada bulunmuştur: "İnsan hiçbir amaca doğru ilerlemediğinde ya da -ki bu aynı anlama gelir- amaç sonsuzluk olduğunda ilerleme kaydedemez. Tanımı gereği ulaşılamaz olan bir amacı takip etmek, kişinin kendini sürekli bir mutsuzluk durumuna mahkum etmesidir." Irkımızın hedefinin görünür bir ufku olmadığını ve bu nedenle, Durkheim'ın görüşüne göre, Fransız düşünürün oldukça örtmeceli (hafifletici) bir ifadeyle belirttiği gibi "sürekli bir mutsuzluk durumuna" mahkum olduğumuzu kim inkar edebilir? Dünya dinleri, olayların bu kasvetli değerlendirmesine karşı çıkmak için, sadece ahirette veya bir sonraki yaşamda olsa bile çokça ulaşılabilir olduğunu söyledikleri hedefler sunarlar. Daha ayakları yere basan, ancak daha gerçekçi olmayan Camus'nün Sisifos Söyleni (1942) adlı denemesi, başlık figürünün ulaşılamaz amacını hayata son vermekten ziyade hayata devam etmek için bir mazeret olarak temsil eder. Camus'nün bu korkunç meselin tartışmasında ısrar ettiği gibi, "Sisifos'u mutlu olarak hayal etmeliyiz." Kilise Babası Tertullian'ın "İnanıyorum çünkü absürttür" amentüsü aynı haklılıkla Camus'ye de atfedilebilir. İkincisinin uydurmaları ile birincisinin rasyonalizasyonları arasında kalan Zapffe'nin insan ırkının ışığını söndürme önerisi; intiharı birey için felsefi bir mesele olarak gören ancak -kariyerinin başında bir izleyici kitlesi arayan bir yazar için nedensiz yere olmamak kaydıyla- türün topyekûn bir tükenişinin avantajlarını gözden kaçıran Tertullian ya da onun modern avatarı Camus'nünki kadar tatmin edici bir çözüm sunar dertlerimize. Diğer hayvanların yapamadığı numaralar (yetenekler) repertuarının yanı sıra, bir insanın en gerçek göstergesi mutsuzluktur. Zapffe ve diğerlerinin yazdığı gibi, bu mutsuzluğun ana kaynağı

bilincimizdir. Ve bilinç ne kadar genişlerse, insan da o kadar mutsuz olur. Ne olduğumuza dair diğer tüm tasvirler, kontrolümüz veya kavrayışımız dışındaki güçler tarafından hayatlarımız boyunca sıçrayıp durmaya zorlanan bir kukla kumpanyasından başka bir şey tasavvur etmez. Sonunda, Camus'nün Sisifos'u mutlu olarak hayal etmemiz gerektiği yönündeki emri, dışkı gibi (feculent) olduğu kadar tipiktir de. Hayatın zahmete değip değmeyeceği konusunda, cevap her zaman çelişkisiz... ve olumlu olmalıdır. Olumsuza doğru en ufak bir sarsılma (yalpalama) doğrudan umutsuzlukla eşdeğerdir. Değerlerinize değer veriyorsanız, nihai bir onaylamaya giden bir giriş olarak ortaya çıkmadıkları sürece bu konu hakkında hiçbir şüphe dile getirilemez. Yüksek ya da alçak kültür ürünlerinde, felsefi incelemelerde ve kurak çene çalmalarında, yaşam marşı sonsuza dek muhalefetin ciyaklamalarının üzerinde kükremelidir. Hepimiz, kurallarda önemli bir değişikliğe izin vermeyecek kadar uzun süredir devam eden eğlenceli (curcunalı) bir oyunun içine doğduk. Eğer her gün kulaklarınıza çarpan bu aralıksız tantana akortsuz ve korkunç derecede uygunsuz gelirse, istenmeyen kişi (persona non grata) olarak damgalanırsınız. Karşılama arabaları kapınızda durmayacaktır -dünyaca ünlü otoriteler size yükseklerden Sisifos'un mutlu olarak hayal edilmesi gerektiğini ya da ne kadar korkunç ve sorgulanabilir olursa olsun kaderinizi sevmeniz gerektiğini (Nietzsche) söylerken değil. Eğer bu tür diktatörce ifadeler hayatın gerçeklerini sahiden yansıtıyor olsaydı, bir bilinçaltı şartlandırma kursu gibi tekrarlanmalarına gerek kalmazdı. Ve işte "iyi haberler" bize duraklamadan ve kayda değer bir çelişki olmadan tam olarak böyle ulaştırılır. Dolayısıyla, Zapffe'nin insan ırkının yok-oluşla-kurtuluşu önerisinin hayatın absürtlüğüne bir çözüm olmadığını kabul etmeliyiz.

8. Numaralı Dipnot ("Kötücül Derecede Yararsız" Kavramı üzerine): Bu bağlamda "yararsız" (useless) yerine "değersiz" (worthless) daha tanıdık bir sıfattır. Bu dramatik biçimde büyük harflerle yazılmış ifadede "değersiz" yerine "yararsız" sözcüğünün kullanılmasının nedeni, ilk terimin arzu edilebilirlik ve değer kavramlarıyla bağlantılı olması ve

bunların değerlerinin düşürülmesiyle onları bu karışıma dâhil etmesidir. Öte yandan "Yararsız" kelimesi bu kavramları o kadar kolay çağırmaz. Bu çalışmanın başka yerlerinde, "değersiz" ve onunla bağlantılı formlar, kötümserliğin diliyle işe yarar bir şekilde bağlantı kurar ve zararlarını yeterince verirler. Ancak işin şeytanlığı, varoluşun kapsayıcı karakterinden bahsederken "değersiz"in gerçekten de yeterince ileri gitmemesidir. "Hayat yaşamaya değer mi?" sorusu çok defa sorulmuştur. "Değer"in bu kullanımı, tartışılır şekilde arzu edilebilir ve değerli olan ve insan yaşamının genel olarak değersiz olmadığını veya değeri için bir argüman sunulamayacak kadar değersiz olmadığını düşündürecek şekilde birbirini takip eden epeyce deneyim izlenimini uyandırır. "Yararsız" kelimesinde ise, arzu edilebilirlik ve değer ruhları kafalarını o kadar kolay kaldırmazlar. Ortaya çıkan şey ise bir beyhudelik notasıdır. "Değersiz" kelimesindense "yararsız" kelimesi tarafından akla daha hızlı ve vurgulu bir şekilde getirilen şey, arzu edilebilirlik veya değer imalarından lekelenmemiş bu baş döndürücü anlamsızlık durumudur. Beyhude olana giden bu doğrudan hat nedeniyle, "yararsız" kelimesi kavgacı bir kötümserliği geride bırakarak ve hiçliğin havasız boşluklarına girerek daha olumsuzdur. Doğal olarak, varoluşun yararsızlığı da onun değersizliği kadar iyi ya da kötü bir şekilde reddedilebilir. Bu nedenle, muhalefet arasındaki çürütücüleri kovmaya yetmese de, ona biraz daha anlamsal esneklik kazandırmak için "yararsız" kelimesine "kötücül derecede" (malignantly) zarfı eklenmiştir. Fakat her şeyin içindeki o emici boşluğu yeterli bir şekilde ifade edebilmek için dil dışı bir kip gerekirdi; her yararsızlık nüansını birleştiren ve saat gibi işleyen bir evrenin boşluğunu sözsüz olarak kafalarımıza aktaran bir rüyadan fışkıran hezeyanlı bir dışavurum. Bu tür iletişim araçlarından yoksun (yoksul) olduğumuzdan, nefes alan ve üreyen her şeyin yararsızlığı zayıf bir kudretle dillendirilmek zorundadır.

DİPNOTLAR (Sayfa 38 - 40 Devamı)

9. Numaralı Dipnot (Petrus Borel ve Dini Hoşnutsuzluk üzerine):

Bu tür bir hoşnutsuzluğun bir örneği, sadece bir yamyam olamadığı için bir papist (papalık taraftarı) olduğunu iddia eden erken on dokuzuncu yüzyıl Fransız Katolik yazar Petrus Borel'in (diğer adıyla "Likantrop/Kurtadam") durumudur. Katoliklik o zamandan beri gerçek anlamda bestiyal (hayvani) çekiciliğinin çoğunu kaybetmiş olsa da, hem psikolojik hem de finansal olarak kimi kanatabiliyorsa (sömürebiliyorsa) kanatmaya devam etmektedir.

10. Numaralı Dipnot (Otto Weininger, İnsanlığın Zulmü ve Doğamız Üzerine):
Yirmi üç yaşında silahla kendini vurarak intihar etmesinin ardından Weininger'in ölümünden sonraki ününe, Hristiyanlığa geçmiş antisemitik bir Yahudi olması da engel teşkil etmemiştir; Adolph Hitler'in anavatanının bir vatandaşının özgeçmişinde her zaman iyi duran bir yaşam yolu. Führer'in kendi ünü açısından bakıldığında, en azından hedef grubunun yaşam tarzının sekteye uğramasına neden olmayan soykırımcı eğilimleri olan bir beceriksizdi (bungler). Bu, ABD hükümetinin kendi kara parçasının yerli sakinleriyle elde ettiği başarıların tam aksinedir. Onların ne oldukları sonsuza dek yok olmuştur. Buradaki amaç herhangi bir halkı romantize etmek değil, yalnızca kurbanlarının hafızasında en canlı şekilde yaşayan ve eğer faillerin kendileri, tanrıları, ulusları, aileleri ve genel olarak insan ırkı hakkında iyi bir görüşe sahip olmaları gerekiyorsa vicdanlarında bastırılması gereken tarihsel gerçeklere dikkat çekmektir. Hayat ve ölüme dair bu tür gerçekler sadece bundan ibarettir: Gerçekler. Bunların insanlığa veya bizi tüküren doğal dünyaya karşı bir iddianame (suçlama) olarak sunulduğu ölçüde, bir hata yapılmış, irrasyonel duygulara hak etmedikleri bir öncelik verilmiştir. "İnsanın insana yaptığı insanlık dışı muamele" olarak adlandırılan şey, türümüzün her şeyi sona erdirmesi için bir teşvik olmamalıdır. Bu çıkarım, "insancıl" (humane) davranış olarak değer verilen şeyin gerçek bolluğuna dayanarak hayatta kalmamız için gürültü patırtı koparmak ne kadar büyük bir hataysa, aynı ölçüde bir başka hatadır. Irkımızın hem "insanlık dışı" hem de "insancıl" hareketlerinin geçici bir ilgisi (alâkası)

vardır, bunda kusur bulunamaz. Ancak biz bu hareketlerin hiçbirinin dümeninde değiliz. Kontrolün bizde olduğuna inanıyoruz; hata da buradadır. Olmadığımız bir şey olduğumuza inanıyoruz; hata budur ve hurafe (boş inanç) de budur. Bu hurafelere inancı sürdürmek, gelecek nesillerin acı çekmesine komplo kurmak, kefareti ödenmesi gereken tek kötü davranıştır. Kendi acımızla ve insanlığın gelecek nesillerinin acısıyla işbirliği yapmak asıl hatadır. Her gün yeniden sahnelediğimiz, dünyanın en zararlı hatasının sembolleri olan Adem ve Havva'ya sorun.

11. Numaralı Dipnot (Karl Popper ve Negatif Faydacılık üzerine): Mainländer'den daha saygın bir figür olan, yirminci yüzyılda yaşamış Avusturya doğumlu bilim filozofu Karl Popper, yöntemlerinde o kadar entelektüel açıdan pervasız olmasa da, okurlarını daha az onurlandırılan öncülüyle aşağı yukarı aynı yöne işaret etmiştir. Popper, Açık Toplum ve Düşmanları (1945) adlı kitabında, insanın acı çekmesinin azaltılması konusunda derin bir endişe dile getirmiştir. Bu amaçla, "Eylemler mutluluğu artırma eğiliminde oldukları oranda doğru, mutluluğun tersini artırma eğiliminde olduklarında ise yanlıştır" diye yazan on dokuzuncu yüzyıl İngiliz filozofu John Stuart Mill'in Faydacılığını (Utilitarianism) revize etmiştir. Popper, pozitif bir Faydacılığın bu karışık ama şatafatlı özetini, pozisyonunu şu şekilde pratikçe ifade ettiği negatif bir Faydacılığa dönüştürmüştür: "Eğer taleplerimizi negatif bir şekilde formüle edersek, yani mutluluğun teşvik edilmesinden ziyade acı çekmenin ortadan kaldırılmasını talep edersek, ahlak alanlarında netliğe katkıda bulunur." Mantıksal ve en insani sonucuna götürüldüğünde, Popper'ın talebinin tek bir amacı olabilir: Acı çekenlerin ortadan kaldırılması ve türümüz bedenlenmeyi durdurmadığı takdirde mutlak bir kesinlikle acı çekmeye devam edecek olan gelecek nesillerin engellenmesi. Acı çekmenin ortadan kaldırılması, onu sıfır noktasına kadar azaltmaktan başka ne anlama gelebilir ki? Doğal olarak Popper, acı çekmenin ortadan kaldırılmasının tür olarak ortadan kaldırılmamızı gerektireceğini öne sürmeden önce atlarını dizginlemiştir. Öyle olsa bile, Avusturya doğumlu filozof, insan

yaşamındaki acıyı "ortadan kaldırma" özlemini dünyevi bir misyon haline getiren marjinal bir düşünce okulu olan Negatif Faydacılığın temelleri ile başkalarını döllemiştir (tohumlarını ekmiştir). Benzer türden diğer ilginç hareketler Painism (Acıcılık) ve Algonomy'dir.

12. Numaralı Dipnot (Lovecraft, Dünya Dışı Varlıklar ve Erich von Däniken üzerine):
Lovecraft insan ırkının, uzak geçmişte bu dünyada yaşamış dünya dışı varlıklar tarafından bir "şaka veya hata" olarak yaratıldığını yazdığında, yeni bir şey söylüyordu ya da en azından insanlığın evrendeki oldukça mütevazı olan yeriyle ilgili olarak yeni bir şekilde söylüyordu. Evrensel boyumuzdan bahsederken övücü ya da kaçamak olabilirdi ve söylediklerini doğruymuş gibi yutturmaya çalışabilirdi. Eğer bunu doğruymuş gibi abartsaydı ve övücü ya da kaçamak davransaydı, zengin bir adam olarak ölebilirdi çünkü insanlar her zaman merak uyandırıcı yalanlara para harcayacaklardır. 1968'de Erich von Däniken, tıpkı Lovecraft'ın Deliliğin Dağlarında (1931) ve "Zamanın Dışındaki Gölge" (1934) gibi eserlerinde yaptığı gibi, dünya dışı varlıkların insan yaşamına nasıl müdahale ettiğini dramatize ettiği Tanrıların Arabaları adlı kitabını yayımladı. Bu çatlak sahtekarlıkla milyonlar kazanmaya başlamadan önce, Von Däniken'in hırsızlık, dolandırıcılık, zimmete para geçirme ve vergi kaçakçılığını içeren suç mahkumiyetlerinden oluşan bir sabıka kaydı vardı. Ayrıca çok satan Tanrıların Arabalarına olan inancı güçlendirmek için sahte kanıtlar üretti. Ancak Lovecraft'ın görevi aldatmak değildi; bu küçük gezegende aktif olan "en yüksek tür" ile ilgili baskın pozitif tutuma karşı çıkmak için negatif bir tutum ifade etmekti. İnsanlık halihazırda kendini, amaçlı ve iyi niyetli bir tanrı tarafından yaratılmış varlıklar statüsüne yükseltmişti. Lovecraft, teknolojik olarak ne kadar gelişmiş olurlarsa olsunlar, insan ırkının bir talihsizlik eseri bir canavarlar ırkından türemesini sağlayarak İncil'deki alışılagelmiş tanrı kavramını baş aşağı etmiştir. İnsanlığı, tesadüfen teknolojik cephede ayak izlerini takip ettiğimiz bu canavarların yavruları olarak hak ettiğini düşündüğü yere koymak istedi.

.
DİPNOTLAR (Sayfa 40 - 42)
13. Numaralı Dipnot (Schopenhauer Döneminde Felsefe ve Bilimin Yükselişi üzerine):
Schopenhauer, filozofların dünyayı fikirlerinin hakikatiyle, hem de yalnızca kendi fikirlerinin hakikatiyle etkilemek için küstahlıkla (tevazusuzlukla) yanıp tutuşmaları gereken bir dönemde yaşadı. Olayları gerçekten oldukları gibi büyük bir şekilde ortaya koymak ya da alanlarındaki 'hiç kimseler' (önemsizler) ve dipnotlar arasına katılmak zorundaydılar. Yirminci yüzyılda bilim dizginleri ele alana kadar filozoflar, sarsak öncüllere dayanan kendi içine kapalı mantıktan ziyade ipuçlarını tamamen ampirizmden almaya başlamadılar. İnsan kaderi artık fizik, biyoloji, astrofizik, kimya, teorik fizik, jeoloji, nükleer fizik, matematiksel fizik vb. alanlardaki kanıtlanabilir veya yanlışlanabilir verilerin arka koltuğuna geçmişti (ikinci plana düşmüştü). İnsan deneyimiyle uğraşan gerçeklik uzmanları, genetik kodları ve kara deliklerin yerini çözen yetişkinleri rahatsız etmedikleri sürece gidip kendi aralarında konuşabilirlerdi. Mümkün olan en geniş ölçüde, insan gerçekliği uzmanları spekülasyonlarını bilimle birleştirmeye çalışmışlardır. Daha teknik ve soyut kardeşleriyle birlikte bulguları; zekâ, gelir, sosyal statü ve psikolojik uygunluklarındaki benzerliklerin yanı sıra genel olarak birbirleri gibi görünmeleri ve davranmaları göz önüne alındığında, dünyada olmanın ne anlama geldiğine dair halihazırda ortak bir hissi paylaşan bir grup insan tarafından dile getirilmiş ve onlara hitap edilmiştir. Aralarındaki sürtüşmeler genellikle eserlerinde açıklanan belirli teorik ayrıntılarla sınırlıdır. Her birinin, olayların gerçekten olduğu gibi yapbozunun bir parçasına -tabii insan varlıkları için- kendi cevabı vardır. Bu insan gerçekliği uzmanları sonunda ölür ve yerlerini başkaları doldurur. Sürtüşme devam eder, büyük bir ilerleme kaydedilmez ve herkes yapbozun asla bir araya getirilemeyeceğinden emin olabilir (kendini güvende hissedebilir). Bu, her türden gerçeklik uzmanı için iş güvenliğini garanti eder. Eğer yapboz bir gün bir araya getirilecek olsaydı, bu insanlık tarihinin en büyük felaketi olurdu. Hem insani hem de insan dışı dünyada işlerin

gerçekte olduğu gibi tam bir resmini birleştirmek kimsenin istediği bir şey değildir, çünkü bu bizim sonumuz olurdu. Eğer gerçeklik uzmanları her şeyi -sadece Her Şeyin Teorisi'ni (TOE) değil- bilme şansına sahip olsalardı, binyıllar boyunca uğrunda çalıştıkları şeyin buymuş gibi davranmalarından sonra muhtemelen hayır diyemezlerdi. Ancak bu eşi benzeri görülmemiş yükseliş karşısında korkudan titremezler miydi? Her şeyi bilmeyi arzularız, ancak gerçekten her şeyi bilir hale gelirsek var olmaya devam etmenin ne anlamı kalırdı? Oyun biterdi. Hayatlarımıza gizem katacak hiçbir sır kalmazdı ve bu gizem olmadan yaptığımız her şey, bilgisayar dosyasında bakabileceğimiz ve üzerinde kafa yormaya gerek duymayacağımız sayılara indirgenirdi. Muzaffer olurduk ve can sıkıntısından ölürdük. İnsanlık ve insan dışı olmakla ilgili her şey duvara toslar ve dururdu. Başarısı bizim yıkımımız olacak bir sefere çıkmış gibiyiz. Tek çıkış yolu, belki de, kendimizden daha az bilen yaratıklar biçimlendirmek ve onlar aracılığıyla var olmak olurdu. Sonunda tanrılar olarak kalmamız ne büyük bir aşağılanma, ne büyük bir acıklı durumdur (pathos). Bizi varoluş kanseriyle uzlaştırabilecek hiçbir şey yok mu?

14. Numaralı Dipnot (Mainländer'in Felsefesi, Tanrı'nın İntiharı ve Ölme İradesi üzerine):
Bu fikir, insanlıkta içkin olması gereken Ölme İradesi'nin, başlangıçta Kendi sonunu (ölümünü) planlayan intiharsı bir Tanrı'nın sadece bir yansıması olduğu Mainländer'in fantezisiyle paralellik gösterir. Ancak O'nun Kendini öldürme (deicide) planı, uzay-zaman ve maddenin dışında birleşik bir varlık olarak var olduğu sürece işe yaramazdı. Kendi birliğini (tekliğini) bozmayı isteyerek, Kendini organik yaşam formlarını da içeren evrenin zamana bağlı parçalarına böldü. Bu yöntemle Kendisini varoluştan başarılı bir şekilde dışladı. Mainländer şöyle yazdı: "Tanrı öldü ve O'nun ölümü dünyanın hayatıydı." Büyük bireyleşme (parçalanma) tamamlandığında, yaratıcısının kendi kendini yok etme ivmesi, ayakta hiçbir şey kalmayana kadar parça parça devam edecekti. Ve Mainländer'in yaptığı gibi intihar edenler, sadece Tanrı'nın örneğini takip etmiş olacaklardı. Dahası, Schopenhauer'in dünyayı

harekete geçirdiğini savunduğu -mantıksal olarak geliştirilmiş ancak yalnızca mitolojik bir çerçeve içinde- Yaşama İradesi, müridi Mainländer tarafından varlıkların içindeki işkence gören bir yaşamın hareketinin bir kanıtı olarak değil, varoluşun veya deyim yerindeyse yok-oluşun (begoing) ateşlerinde kendilerini olabildiğince aceleyle yakıp tüketmeye yönelik tüm şeylerdeki altta yatan ölüm arzusunun aldatıcı bir örtüsü olarak revize edildi. Bu ışıkta, insan ilerlemesinin o şiddetli ilerleyişi, henüz yeni başlamış olan yok oluşa doğru bir çöküşün son derece belirgin bir semptomu olarak gösterilir. (Bilgisayar satıcısı ve BT hizmetleri sağlayıcısının kurucu ortağının teknolojinin bir gün hepimizi nasıl kurtarabileceği -yani öldürebileceği- üzerine spekülasyonlar yaptığı Bill Joy'un "Geleceğin neden bize ihtiyacı yok" adlı makalesine bakınız.) Benzer şekilde, Hıristiyanlık ve Budizm gibi dinlerin bilgeliği tamamen bu dünyayı bilinmeyen ve kavranması imkânsız bir varış noktası için geride bırakmaktan yanadır. Ancak bir gün, bu hayatta ya da bir başkasında hayatta kalma iradesi, ölmeye ve ölü kalmaya yönelik bilinçli bir irade tarafından evrensel olarak söndürülecektir. Mainländer'in felsefesinde, Zapffe'nin Son Mesih'i hoş karşılanmayacak bir bilge değil, Tanrı'nın kendi canını aldığından beri iş başında olan bir güçtür. Mainländer'in sonucuna göre sonumuza direnmektense, "hayatın değersiz olduğu bilgisinin tüm insan bilgeliğinin çiçeği olduğunu" göreceğiz. Filozof başka bir yerde şunu belirtir: "Hayat cehennemdir ve mutlak ölümün o tatlı ve durgun gecesi cehennemin yok edilmesidir." (Bu tür sözler Schopenhauer'i okuma zahmetine değer kılan şeylerdir ve ne onun ne de Mainländer'in o baş döndürücü mitolojisi onların davalarını güçlendirmez.) Modern ukalalığın daha kaba terimleriyle -kahve fincanlarında, tişörtlerde ve tampon çıkartmalarında görüldüğü gibi- "Hayat kahpedir ve sonra ölürsün." İtalyan atasözü "Azla yaşar ve hiçbir şeyle ölürsün"de olduğu gibi, diğer kültürlerin bu örtülü basmakalıp gerçeğe dair kendi versiyonları vardır. Bu tür kelimeler, türümüz arasında gizli bir bilgeliğin yolunda ilerlediğinin göstergesi olarak Mainländer'i hiç şüphesiz rahatlatırdı. Mainländer'in kozmik senaryosu, kendi terimleriyle tutarlı ve oldukça yüce (süblim) olsa da, daha az tuhaf olmayan ama daha

yaygın dini düşüncelere alışkın olanları muhtemelen duraklatacaktır. Fakat şunu düşünün: Eğer Tanrı var ise veya bir zamanlar var olduysa, neyi yapmaya muktedir olmazdı ki? Neden Tanrı, şu anda yaratılışına yansıyan hastalığı ve acıyı çekmesine bir tepki olarak Kendisiyle işini bitirmek istemesin ki? Mutlak bir hiçlik kurulana kadar ufalanmaya veya dağılmaya mahkum büyük bir kukla gösterisi olan bir evreni neden başlatmış olmasın ki? Bu sorular ve Mainländer'in "ortaya çıkardığı" cevaplar aslında tuhaftır, ancak diyelim ki İslam'ın veya Hinduizm'in ya da bu bağlamda herhangi bir diğer büyük veya küçük dinin inançlarından daha tuhaf değildir. Mainländer'in düşüncesinin bir çürütmesi için, ilk olarak Lucifer dergisinde (Ekim 1897) yayımlanan H. P. Blavatsky'nin "Kötülüğün Kökeni" (The Origin of Evil) makalesine bakınız. Bu makale, bu yazının yazıldığı sırada bir İnternet aramasıyla da bulunabilmektedir. Evrenin ve içindeki yerimizin diğer tüm dini yorumlarının çürütülmeleri için, bu amaca yönelik yazılmış materyallerden oluşan devasa kütüphaneye bakınız. (Mainländer'in felsefesinin yukarıdaki özeti, esas olarak T. Whittaker'ın Temmuz 1886'da Mind dergisinde yayımlanan Die philosophie der Erlosung ve Die philosophie der Erlosund. Zwolf philosophische Essays eleştirisinden kaynaklanmaktadır.)

DİPNOTLAR (Sayfa 42 - 43)

15. Numaralı Dipnot (Hayatın Anlamı, Gizem ve Korku Kurgusu üzerine):

"Anlam", bozulduğunda fark edilen ancak düzgün çalıştığında fark edilmeyen otonom bir sistem olarak belirir. Bir bireyi işine gücüne bakması için motive eden fiziksel ve psikolojik makinenin çarklı ve dişlili işleyişinin bir parçasıdır. Bir anlam sistemi, kişinin hayatının arka planında rutin olarak yumuşak bir şekilde mırıldanırken, genellikle tehdit edildiğinde ön plana çıkacaktır. Tehdit savuşturulduktan sonra bu sistem tekrar otonom işleyişine döner. İnsanların sadece küçük bir yüzdesinde anlam, dış bir kışkırtma olmaksızın bilinçli ve gönüllü olarak odaklandıkları bir varoluş bileşenidir. Irkımızın çoğu için anlam,

sayfasına, paragrafına, bölümüne ve ayetine atıfta bulunulabilen bir el kitabından dosdoğru geliyorsa - "Tanrı vardır", "Bir Benliğim var", "Ülkem dünyanın en iyisidir" - bu küçük yüzde için anlamın kaynağı tek bir şeydir: Gizem duygusu. Yirminci yüzyıl Arjantinli yazarı Jorge Luis Borges "Duvar ve Kitap" (The Wall and the Book) adlı denemesinde şöyle yazar: "Müzik, mutluluk anları, mitoloji, zamanın yıprattığı yüzler, bazı alacakaranlıklar ve bazı mekanlar bize bir şeyler anlatmaya çalışır ya da kaçırmamamız gereken bir şey söylemişlerdir veya bir şey söylemek üzeredirler; gerçekleşmeyen bu vahiylerin eşiğinde olma hali, belki de estetik fenomendir" (vurgu eklenmiştir). Lovecraft'ın "Tuhaf Kurgu Yazımı Üzerine Notlar"ı (Notes on the Writing of Weird Fiction) şu cümleyle başlar: "Hikaye yazmaktaki amacım; sanatta ve edebiyatta karşılaşılan imgelerin, olayların, fikirlerin ve belirli görüntülerin (manzara, mimari, atmosferik vb.) bana aktardığı belirsiz, yakalanması zor, parçalı harikalar, güzellik ve maceracı beklenti izlenimlerini daha net, daha ayrıntılı ve istikrarlı bir şekilde görselleştirme tatminini kendime vermektir" (vurgu eklenmiştir). Asla açık bir bilgi tarafından dağıtılmayan, ancak sonsuza dek bir eşikte olma veya beklenti hali olan bu gizem duygusu, merkezlerinde bilinmezliğin bir uçurumu bulunan ve etrafında belki de bir ölüm miyazmasının yüzdüğü en iyi doğaüstü hikayelerin (Algernon Blackwood'un "Söğütler"i, Lovecraft'ın "Uzaydan Gelen Renk"i, Poe'nun "Usher Evi'nin Çöküşü", Borges'in "Tlön, Uqbar, Orbius Tertius"u) çekiciliğinin çoğunu açıklar. Ancak harika bir şeyin açığa çıkmak üzere olduğunu hissettiğimizde herhangi bir şey bir anlam ifade ediyor gibi görünür. Ve Borges ile Lovecraft'tan yapılan önceki alıntıların örtüştüğü gibi, bu deneyim sanat eserleri veya dünyadaki şeylerin estetik bir vizyonu tarafından kışkırtılır. Anlam bilmenin eşiğinde ortaya çıkar ve gizemli olanı bir nesneye, bir veriye indirgeyen kutsal metinlerin, doktrinlerin ve anlatıların saldırılarıyla yıkılır. Kendi başlarına, var olan tüm nesneler ve veriler anlamsızdır. Bir tanrının var olduğunu inatla feryat etmek, o tanrıyı öldürmek veya onu plastik bir puta dönüştürmektir. Bir tanrının var olabileceğini söylemek ise onu gizem anlamıyla canlandırmaktır.

16. Numaralı Dipnot (Borges, Nietzsche ve Bengi Dönüş üzerine):
Borges'in "Döngüler Doktrini" (The Doctrine of Cycles) adlı denemesi, tüm varlıkların ve olayların sonsuz ve aynı şekilde tekrarlanmasını öne süren kadim bengi dönüş kavramı için yıkıcı olan çeşitli çürütmeleri hem alıntılar hem de tasarlar. Kitap kurdu Arjantinli'nin sözleriyle "aynının ebedi dönüşü", "evrendeki en korkunç fikir"dir. Borges için bu fikir kötü bir felsefeden doğan bir kâbustu; Nietzsche için ise, neşeli olma ya da başına ne tür bir dehşet gelirse gelsin neşeli olacağına inanma ihtiyacının babası olduğu bir kâbustu. Nietzsche'nin dünyasında, bu fikri bir gerçeklik olarak kabul etmek, kişinin kendi hayatını ve hayatın kendisini olumlaması için bir zorunluluktu; böylece varoluşun dehşetlerini bir kadere ya da ardı arkası kesilmez bir kaderler dizisine dönüştürüp, bir şekilde paniğe değil aşka ilham verirdi. Borges ile Nietzsche arasında bu konudaki zıtlık (antinomi) göz önüne alındığında, bir yazarın diğeri üzerinden hakiki, otantik ya da kullanmak istenilen başka herhangi bir onaylama terimiyle övülmesi gerekir mi? Soru, mümkün olan veya imkansız olan en yüksek derecede tartışmalıdır (manasızdır). Her iki adam da kendi tarzlarında, aşırı gayretli bir bilincin stresiyle başa çıkıyordu, bilişsel işgüzarlar tarafından kendilerine dayatılan bir tarzda değil.

17. Numaralı Dipnot (Lovecraft'ın Kozmik Korkusu ve Dini Hissiyat üzerine):
Lovecraft, başka bir bağlamda "ruhani" ya da "dini" olarak kabul edilecek olan kendinden geçmeleri (vecd hallerini) bilen birinin belki de en isabetli örneğidir. Yine de çocukluğundan beri erken gelişmiş bir ateist materyalizmden (ya da nihilizm, kötümserlik, kozmik kayıtsızlık) hiç caymamıştır. William James, The Varieties of Religious Experience (Dini Deneyimin Çeşitleri, 1902) olarak derlenen konferanslarında, dini inancın meşruiyetini savunmak için bir bireyin "ontolojik merak (hayret)" ve "kozmik duygu" hissini öne sürer. Gelmiş geçmiş en samimi ve varoluşsal olarak ayakları yere en iyi basan herhangi bir filozof veya psikolog kadar olan James, kişinin entelektüel hilekarlığının (manipülasyonunun) pratik bir "nakit değeri" (getirisi) olduğu sürece

mantığı aşmanın sorun olmadığına inanıyordu. Bu inanç, evrenin dini nitelikte kapsayıcı bir amacı veya anlamı olduğuna dair rüya gibi inançlarını beslemek için her şeye sarılacak olanlar için fark edilebilir derecede değerlidir. Hem yaratıcı yazılarında hem de mektuplarında Lovecraft'ın tam da James'in tanımladığı duyguları ifade etmesi, bu filozof-psikoloğun argümanını çürütür. (James'in inançlıları savunmasına yönelik bu tür bir itham doğal olarak bir karşıt görüşle karşılaşmıştır. Ellen Kappy Suckiel'in The Journal of Speculative Philosophy'deki [2004] "William James on Cognitivity of Feelings, Religious Pessimism, and the Meaning of Life" [Duyguların Bilişselliği, Dini Kötümserlik ve Hayatın Anlamı Üzerine William James] adlı makalesine bakınız.) Lovecraft için kozmik bir hayret deneyimi, bir korku hissinden pay alsa bile, hayatta kalmaya olan ilgisinin temelini oluşturuyordu. O evreni hareket halindeki bir hiçlik olarak gördü ve bunu anlatmak için yaşadı. Bu farkındalığı, bu eserin ana metninde alıntılanan "Nemesis" şiiri gibi eserlere yücelterek, kendisini "kozmik korkunun" heyecanıyla dikkatini dağıtarak hayatını rahatsız eden can sıkıntısını da hafifletti. Öte yandan, on yedinci yüzyıl bilim adamı ve Hristiyan filozofu Blaise Pascal'ın şu ünlü sözü yer alır: "Hakkında hiçbir şey bilmediğim ve benim hakkımda hiçbir şey bilmeyen sonsuz büyüklükteki alanlar tarafından yutulmuş hissi... dehşete düşmüş durumdayım. Bu sonsuz boşlukların ebedi sessizliği beni korkuyla dolduruyor" (Düşünceler / Pensées, 1670). Hassas bir duyarlılığa sahip biri olan Lovecraft, neredeyse kesinlikle benzer bir korkuyla doluydu; Pascal'la arasındaki fark, onun evrendeki yerinin korkunçluğunu aynı zamanda bir büyülenme ile izlemesiydi. ("Korkuyu Yaratmak" bölümündeki Rudolph Otto tartışmasına bakınız.) Bu, eğer baştan düşünüp de hazır satılan vahiy gerçekleriyle mutlu olmuyorlarsa, çoğunluğun rahatsız edici bir durum olarak değerlendireceği şeye karşı doğal olmayan bir tepki değildir.

DİPNOTLAR (Sayfa 42 - 46 Devamı)

18. Numaralı Dipnot (Tekillik ve Teknolojik Gelecek üzerine):

Bu saçmalıkların (yutturmacaların) kısa listesine "gelecek araştırmaları"nın daha çılgın kehanetlerinden biri de eklenmelidir. Fütüristlerden oluşan bir çeteye göre, şatafatlı bir şekilde "Tekillik" (the Singularity) olarak yüceltilen çığır açıcı bir olay gerçekleşecek. Tekilliğin serpintisinin (sonuçlarının) ne olabileceği bilinmiyor. İnsan evriminde dinamik yeni bir sayfa açabilir ya da dünyanın sonunu ilan edebilir. Kehanet edilen bu sıçrama, bilgisayar ıvır zıvırlarıyla başlatılacak ve bir şekilde yapay zekâ, nanoteknoloji, genetik mühendisliği ve yüksek teknolojinin diğer donanımlarını içerecektir. Başka bir fütürist çeteye göre ise Tekillik gerçekleşmeyecektir: Aynı eski hikâyenin sarsakları (stumblebums), yazmadığımız ve okuyamadığımız bir senaryonun kuklaları olarak hayatlarımıza devam edeceğiz. Anlaşılacağı üzere, ilk görüş ikincisinden daha heyecan vericidir, hele ki bir kıyamet senaryosu vahşi bir kart (joker) olarak araya sıkıştırılmışsa. Bu anlamda Tekillik, Hıristiyanlığın göğe alınışının (kıyametinin/rapture) seküler muadili niteliğindedir ve onun gerçek inananları, daha sonraki çağlardakilerden bahsetmiyorum bile, en eski Hıristiyanların Kıyamet Günü'nün an meselesi olduğuna inandıkları gibi, bunun bugün hayatta olan pek çok kişinin yaşam süresi içinde gerçekleşeceğini öngörmektedirler. Bizi ister cennet ister cehennem bekliyor olsun, Tekilliğin kritik yönü, sıkıldıkları şeylerin yerine koymak için her zaman parıldayan incik boncuklar arayan teknolojik elitler arasında bir oyalama (eğlence) sağlamasıdır. Tekillik, bilimin önde gelenleri arasında yıllanmış bir hatayı özetler: Geleceği varış noktasından yoksun olan bir dünyada, ilk tek hücreli organizmalarla tasavvur edilebilir veya edilemez herhangi bir insan veya makine arasında en ufak bir niteliksel farkın hiçbir zaman olmadığı ve asla olmayacağı hatası. Hiçbir yere gitmediğimiz tedavi edilebilir bir kader değildir; hiçbir yere mümkün olan en yüksek hızda gitmek zorunda olmamız, muhtemelen olmasa da, tedavi edilebilir bir şey olabilir. Her iki durumda da fark etmez. (Zapffe teknolojik ilerlemeleri ve onların yol açtığı keşifleri esefle kınardı, çünkü bu tür şeylerle ilgilenenler bunları kendi başlarına bulmanın getireceği dikkat dağıtıcı eğlenceden mahrum kalırlardı. Her insan faaliyeti zaman öldürmek için bir taktiktir

ve insanların zamanlarının kâşifler, mucitler ve her türden yenilikçiler tarafından onlar için zaten öldürülmüş olması ona canice görünürdü. Zapffe boş saatlerini zamanın en açıkça amaçlı israfına, yani dağcılığa ayırmıştır.) Tıpkı Scientoloji gibi, Tekillik de bilim kurgu yazan biri tarafından tasarlanmıştır. Onun büyük isimlerinden biri olan Amerikalı mucit Raymond Kurzweil, diğer etkilerinin yanı sıra bitmek bilmeyen bir ömür de içerebilecek olan Tekilliğin faydalarını toplayacak kadar uzun yaşama umuduyla günde 250 besin takviyesi almaktan oluşan bir rejim oluşturmuştur. Dini ya da bilimsel vizyonerleri putlaştırmak ne kadar kolaysa, onlarla alay etmek de o kadar kolaydır. Hangi tutumun benimseneceği, size duymak istediklerinizi söyleyip söylemediklerine bağlıdır. Tekilliğin vaat ettiği heyecanlar göz önüne alındığında, geleceğe adım atmak isteyen umutlulardan oluşan bir müşteri kitlesi toplayacaktır, zira kimse yarının bugünden daha iyi olacağından şüphe duymaz. Eğer insan bilinci gerçekten de bir hataysa, bu gezegenin şimdiye kadar gördüğü en komik (fars/gülünç) hata olduğu giderek daha açık hale gelmektedir.

19. Numaralı Dipnot (İnanç, Teodise ve Eyüp Kitabı üzerine):
Tanrılar ve onların gerçek inananları devreye girdiğinde, küstahlık retoriği, bir kâfir için, herkesin kötü bir iş olduğunda hemfikir olduğu bir kitaba edebiyat eleştirmeninin iğnelemelerinin savrulup boşa gitmesi gibi, tatmin edici olmayan bir kendini tatmin etme egzersizidir. Yalnızca ilahları tarafından kötüye kullanıldıklarını hisseden inananların küfürleri, inançsızın boş yere çabaladığı o nefretin müziğini taşır. Eyüp Kitabı'nı ele alalım. Eğer başkahramanı korku dolu bir itaatin ya da hikayesinin aktarması beklenen her neyse onun bir dersi değil de gerçek bir adam olsaydı, Eski Ahit bu dünyanın şimdiye kadar bildiği en büyük bir kin (hınç) senfonisini içerebilirdi. Ancak Eyüp küfürbaz (saldırgan) olmak yerine kuralcı (yasacı) bir hal alır; neden cehennemvari sınavlarından esirgenmesi gerektiğini tartışmak ister. Bundan hiçbir iyilik gelemez. Herhangi bir tartışma sonsuza dek ya da taraflardan biri pes edene kadar devam edebilir; ki Eyüp'ün de hiçbir anlaşılır neden yokken yaptığı şey tam olarak budur. Eyüp'ün hikâyesinin çağlar boyunca

tapanlara (inananlara) bahşettiği bir şey, rasyonalizasyon içinde bir egzersiz (çalışma), mazoşist mantık üzerine bir seminerde en ön sırada bir koltuktur: Tanrı'nın yollarının savunulması, tüm o teodise torbası. Eyüp'ün tanrısında tutarlılık ve ahenk arayışı, ne adaletin ne de başka herhangi bir dünyevi düzenin insanlığın doğuştan hakkı olmadığı teyit edilerek kolayca yatıştırılabilirdi.

20. Numaralı Dipnot (Son Mesih, Kolektif İntihar ve İnsanlığın Kurtuluşu üzerine):
Zapffe'nin "Son Mesih" adlı eserinde, başlık figürü sonda belirir ve yarı Delphik, İncil parodisi olan şu sözleri söyler: "Kendinizi bilin -kısır olun ve bırakın sizden sonra dünya sessiz kalsın" (vurgu eklenmemiştir). Zapffe'nin sahneyi resmettiği gibi, Son Mesih'in sözleri pek iyi karşılanmaz: "Ve o konuştuğunda, emzik yapıcıları ve ebelerin önderliğinde üzerine çullanacaklar ve onu tırnaklarının içine gömecekler." Teknik olarak konuşursak o bir mesih değildir, zira yaşayan hiçbir ruhu kurtarmaz ve elebaşları "emzik yapımcıları ve ebeler" olan yasadışı bir infazcı (vigilante) grup tarafından hafızalardan silinecektir. Zapffe insanlığın neden yeryüzünde daha fazla oyalanmaması gerektiğini aydınlattı, ancak içgörülerinin başkaları tarafından hoş karşılanacağına dair hiçbir yanılsaması yoktu. Zapffe'nin denemesinin son bölümündeki (koda) umutsuzluk notası nedeniyle, insanlığın kendi kendini tasfiyesinin (self-liquidation) yürürlüğe konabileceği bir dünya hayal etmekten caydırılırız. Norveçli yazarın kendisi de bunu yapma zahmetine girmemiştir. Girmesi için de bir neden yoktur, zira öncelikle yeni bir insanlık hayal etmesi gerekecekti ki bu, realizmin değil ama kurgunun bir aracı olan kurgu dışında pek sık yapılan bir şey değildir. Bu görevin imkânsız ve nankör bir iş olduğunun bilincinde olarak, onu denememizi hiçbir şey engellemez. Belki de yeni insanlık, herkesin dünyevi sahneden sarsılmaz bir geri çekilmeyi hayırsever bir gidişat olarak kabul eden, sakinleşmiş birer vizyoner olduğu bir ırk olabilirdi. Zapffe'nin de belirttiği gibi, bu görevin tamamlanması için sadece güzelce sınırlandırılmış sayıda bir nesil gerekir. Sayıları giderek azalırken, bu çıkmaz yoldakiler (ölüme doğru

gidenler) türümüzün tarihindeki en şanslı kişiler olacaklardı. İnsan acısının aşılamaz fatihleri olarak kendilerinden haklı bir şekilde memnun olan hayatta kalan son kişiler, daha önce dünya tarihinin iyi doğmuş veya para kazanan sınıfları için emanette tutulan maddi konforları evrensel olarak paylaşabilirlerdi. Bu kısa ama belirleyici çağ için hâlihazırda el altında bulunan bol yiyecek ve barınma imkanı sayesinde, emeğin doğası kökten değişebilirdi. Yeni insanlık için salt hayatta kalma veya kişisel ekonomik kazanç gibi güdüler artık demode olacağından, çalışmak için savunulabilir tek bir itici güç kalacaktı: Sonuna kadar birbirimize göz kulak olmak (birbirini görmek). Ötanazi herkese sunulacak ama kimseye dayatılmayacaktı. İnsanlık kitabını kapatmış olmak ne büyük bir rahatlama, ne büyük bir yükten kurtulma olurdu. Yine de kapıyı çarparak kapatmaya gerek kalmazdı. Sürünün seyreltilmesine doğru ilerlediğimiz sürece, çiftler çocuk sahibi olmaya devam edebilir ve milyarlar milyonlara, ardından da binlere dönüşürken yeni yüzler araya katılabilirdi. Yeni nesiller geçmiş hakkında bilgi sahibi olur ve tıpkı onlardan öncekiler gibi kovboylar ve Kızılderililer, polisler ve hırsızlar, yönetim ve işçilik oynayabilseler de o günlerde hiç yaşamadıklarına sevinirlerdi. Aramızdaki son kişiler, her zaman yeni acemiler (askerler/müritler) bulmaya çalışan bir güruh olarak asla başaramayacağımız gerçeğiyle yüzleşmeden önce olmayı hayal ettiğimiz insanlığın büyük örnekleri, dünyada dolaşmış en iyilerimiz olabilirdi. Oldukça doğal olarak, kolektif bir intihar anlaşmasıyla böyle bir ahir zaman tasviri, gençleri için kaderlerinde yazılı olan acıya karşı ahlaksızca bir kayıtsızlık sergilemekten onları kurtaracak, giderek daha iyiye giden bir gelecek umuduyla yaşayanlara iğrenç gelecektir. Yeryüzünde kalış süresini sınırlama gibi ortak bir hedef barındıran bir tür için sosyal ve psikolojik bir sığınaktan ziyade, yok oluş fanatikleri tarafından yönetilen zalim bir oligarşinin paravanı değilse bile romantize edilmiş bir ütopya gibi de görünebilir. Zapffe "Son Mesih"in tezlerini formüle ederek kendisini boş yere yorduysa da, ona umutsuz bir final vermekte zekice davranmıştı. Zerre kadar belirsizlik yok ki, insanlık kendi kurtuluşunu tasarlamak için her zaman uygunsuz olmuştur ve olacaktır. Sanrılı olan (delusional) sonsuza dek bizimle

olacak -onlar sonsuza dek biz olacağız- ve böylece acıyı, korkuyu ve burnumuzun dibindeki doğrudan feragat etmeyi tercih edilen yaşam tarzı ve sayısız nesle aktarılacak olan yaşam tarzı haline getirecektir. İnsanların bu şekilde sonsuza dek devam etmek istemelerinde ve buna uymayan herhangi birini omuz silkip savuşturmalarında dikkate değer hiçbir şey yoktur. Bu önyargının küçük (miniskül) bir örneği, Michelstadter'in İkna ve Retorik gibi bir kitabının İngilizceye çevrilmesinin neredeyse bir yüzyıl almasıdır. Buna karşılık, Emile Coué'nin Self Mastery Through Conscious Autosuggestion (Bilinçli Oto-telkin Yoluyla Kendine Hakim Olma, 1920) adlı kitabı, görünüşe göre Fransızca yayınlanmasından önce, 1920 yılında İngilizceye çevrilmiştir. Esas olarak başkalarının daha sağlıklı yaşamlar sürmesine yardımcı olmak için hayırsever bir arzuya sahip bir kendi kendine hipnoz savunucusu olan Coué, en çok yöntemine inananları şu cümleyi tekrarlamaya teşvik etmesiyle tanınır: "Günden güne, her yönden, daha iyi ve daha iyi oluyorum"; muhtemelen hayatta kendini ileri itme hissiyatının dilin kendisinden bile eski olduğu, fantastik derecede basmakalıp bir hece dizisi. Konferans turlarında Coué, dünyanın dört bir yanındaki ünlüler ve ileri gelenler tarafından karşılandı. 1926'daki cenazesine ordular (sürüler) katıldı. Schopenhauer, derslerini dinlemek isteyen öğrencilerle bir sınıfı dolduramazdı. Bu olaylar sayesinde, insanlığın yeni fikirlere eşlik eden ahlaki açıdan zedeleyici hayal kırıklıklarına karşı her zaman güçlü bir bağışıklık sergilediği bize bir kez daha hatırlatılmaktadır. Lovecraft'ın "Cthulhu'nun Çağrısı" adlı hikâyesinin ilk paragrafında haklı olarak gözlemlediği gibi, bilim (bilgi), insanlığın kendi hakkındaki kavramına asla ciddi bir tehlike oluşturmamıştır; bu, yirmi birinci yüzyılda da Lovecraft'ın kaleme aldığı 1926 yılındaki kadar doğru olan Darwin sonrası bir içgörüdür. "Evrendeki yerimizin" tüm revizyonları, din, gündelik batıl inançlar ve belirli felsefe okulları için yalnızca kısmi bir panzehir görevi görmüştür. Bilim insanları statükoyu sarsmak için yola çıkmazlar. Onların ilgi alanı, dünyanın fiziksel işleyişine ilişkin önemsiz konulardır. Ayrıca yaptıkları iş için ödeme ve belki de kötü şöhret (notoriety) ararlar. Bilimsel bir kafayı dürten şey, ağırlıklı olarak yürüyüş emirlerini, çoğu zaman maddi

olmayan o maddi bir "hakikat" için duyulan kompülsif (zorlayıcı) bir arzudan ziyade, sosyal çevrelerinden ve bedenlerinden alan sıradan insanları etkilemez. Evrenin kökenleri ve süslemeleri (organik yaşamınkiler dâhil) hakkındaki bilgi, nasıl yaşadığımız ve nasıl öldüğümüz hakkında hiçbir şeyi değiştirmez. Buda'nın, evrenin ve içindekilerin nasıl veya neden var olduğu konusunda görünüşte meraksız olduğu söylenir. Kendini tek bir amaca, yani kafasını varoluşun bileği taşına bağlı tutan yanılsamalardan kurtulmaya adamış birine bu tür bir bilginin ne farkı olabilirdi ki? Çok gerçek bir anlamda Budizm, insanlığın öz-imajının (kendine dair imajının) yakın zamanda kurtulamayacağı bir darbe indirebilecek olan sinirbilim alanı için bir prototipti. Geriye görülmesi gereken şu kaldı: Nörobilimciler kim olduğumuz ve nerede durduğumuz hakkındaki kavramlarımızı esaslı bir şekilde değiştirecekler mi, yoksa kafalarımızın sadece bazı önemsiz değişiklikler yapmasına mı neden olacaklar. Michael Persinger adlı Kanadalı bir bilim adamının araştırmasının (tepkilerinin/kabulünün) alınış şekli, insanlığın kafasını eski yollara kilitli tutma dehasının bir göstergesi olabilir. 1980'lerde Persinger, kullanan kişinin beyninin manyetik alanlarını etkileyecek ve çeşitli tuhaf duyumlara yol açacak bir motosiklet kaskı modifiye etmiştir. Bunlar, deneklerin kendilerini hayaletleri ve tanrıları içeren doğaüstü olaylara geçici olarak yakın hissettikleri deneyimleri içeriyordu. Ateistler, Persinger'in çalışmalarını herhangi birinin doğaüstü algısının öznelliği argümanlarını perçinlemek için kullanırken, inananlar da manyetik alan yayan motosiklet kaskının kendi beynimize "kablolanmış" (sabitlenmiş) bir tanrının varlığını kanıtladığını savunan kitaplar yazdılar. Bu ve diğer laboratuvar deneyleri etrafında nöroteoloji adı verilen bir çalışma alanı gelişti. Kutsal muhalefeti bilinçsiz hale getirebilecek (knock out yapacak) bir veri sopasıyla bilimsel bir bulguyu doğrulayabilseniz bile, onlar sizi itibarsızlaştırmak için hazır bekleyeceklerdir -hapis, işkence ve halka açık infazlar, iffet kemerleri gibi tarihe karışmış olsa da. Doğaüstü korku yazarları için bu çıkmazın (kördüğümün) bonusu, insanlığın büyük bir bölümünün korku durumunda kalmasını sağlamasıdır, zira hiç kimse ne kendi ontolojik durumu ne de tanrıların, iblislerin, uzaylı

istilacıların ve diğer çeşitli öcülerin durumu hakkında asla kesin bir bilgiye sahip olamaz. Bir Budist, icat ettiğimiz ya da tahmin ettiğimiz öcülerin gerçek olup olmadığını unutmamızı tavsiye ederdi. Asıl büyük soru şudur: Biz gerçek miyiz? Bu sorgu, Budizm gibi aydınlanma dinlerinin ellerinden henüz alınıp nörobilim ve onun uydu disiplinlerine devredilebilir. Ancak insanlık Son Mesih'i dinlediği için olmasa da yeryüzünde yürümeyi bırakacağı güne kadar müzakere edilmeye devam edecek olan bu davada hiç kimse bir karar için nefesini tutmamalıdır (beklememelidir).